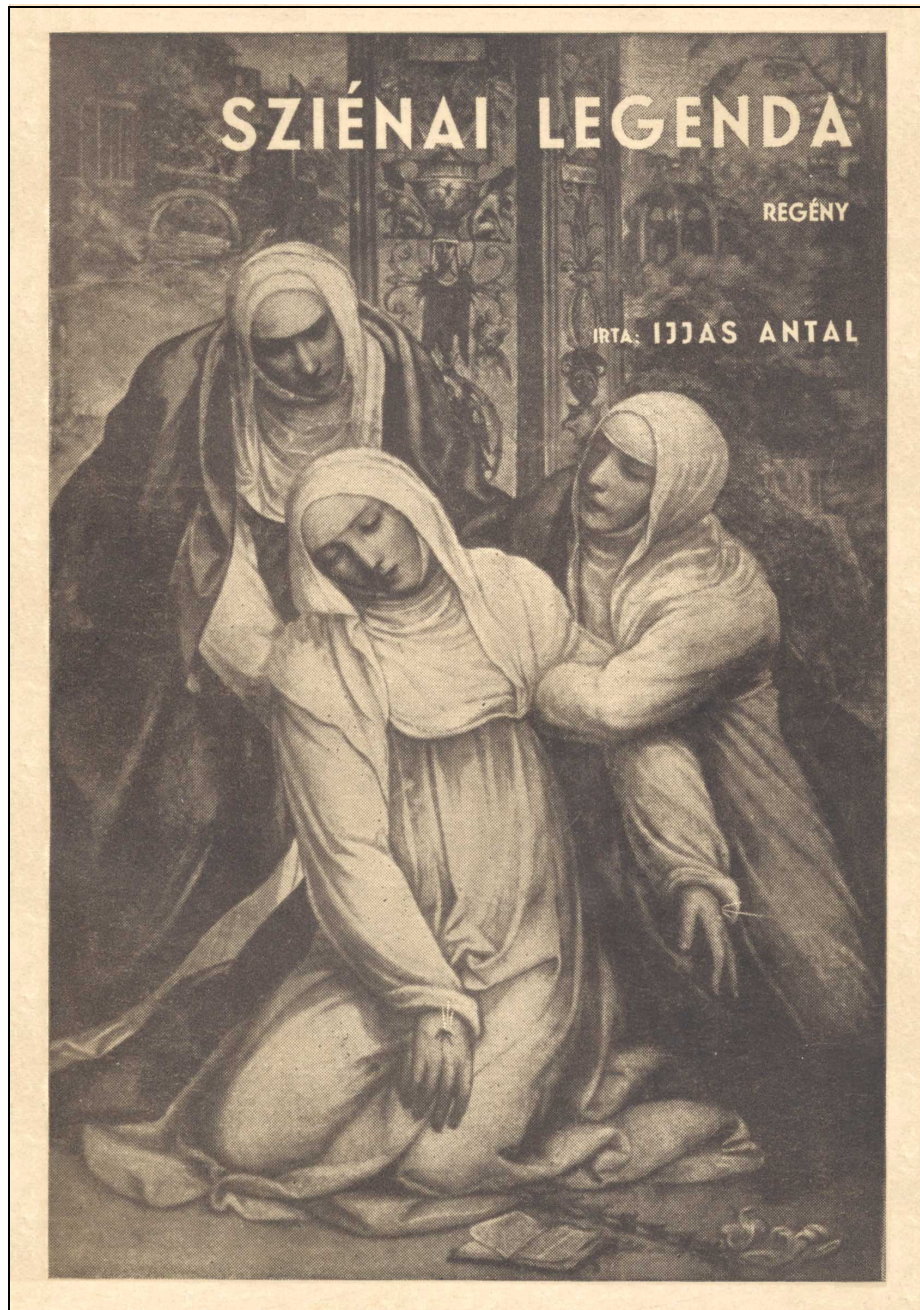

Ijjas Antal Sziénai legenda

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Ijjas Antal
Sziénai legenda

Nihil obstat.
Dr. Julius Czapik
censor dioecesanus.

No. 3701. Imprimatur.
Strigonii, die 15. Dec. 1933.
Dr. Julius Machovich vic. gen.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv Budapesten jelent meg é. n. (1934), a Korda R. T. kiadásában. Az elektronikus változat a Korda Kiadó engedélyével készült. A könyvet lekipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Korda Kiadónak.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Első fejezet: Hogyan tévedt el Isotta Tagliacci?	4
Második fejezet: Hogyan találkozott Miklós úr Isottával?	6
Harmadik fejezet: Hogyan hallott Isotta bátyja haláláról?	10
Negyedik fejezet: Hogyan lett hiúvá Isotta?	14
Ötödik fejezet: Hogyan kapta vissza törét Bernardo Tosti?	17
Hatodik fejezet: Hogyan írt levelet Madonna Isotta?	21
Hetedik fejezet: Hogyan találkozott Isotta Catherina Benincasával?	23
Nyolcadik fejezet: Hogyan kapta meg Miklós úr Isotta levelét?	26
Kilencedik fejezet: Hogyan kérte Isotta Catherina Benincasát?	29
Tizedik fejezet: Mi történt Sziénában pünkösds első és második napján?	34
Tizenegyedik fejezet: Hogyan került fogságba Messer Niccolo?	38
Tizenkettedik fejezet: Hogyan kereste fel Isotta Carlo Lazzareschit?	42
Tizenharmadik fejezet: Hogyan szabadultak ki a magyarok és Miklós úr Sziénából?	44
Tizennegyedik fejezet: Hogyan szólalt meg a Campanaro?	48
Tizenötödik fejezet: Hogyan halt meg Bernardo Tosti?	52
Tizenhatodik fejezet: Hogyan tért vissza Miklós úr Sziénába?	54
Tizenhetedik fejezet: Hogy tért vissza Isotta a Tagliacci házba?	57
Tizennyolcadik fejezet: Szent Katalin éjszakája	58
Utószó	61

Első fejezet: Hogyan tévedt el Isotta Tagliacci?

Úgy látszik nincs egyszerűbb dolog a világon, mint eltévedni és egészen bizonyos, hogy sohasem ér véget a hegyoldal, a megbámult túlevelektől csúszós ösvény pedig a világ titokzatos végéig kanyarog a piniák görcsös vén törzsei közt – miközben a hőség aranybarnán ragyog a fák és bokrok közül minduntalan kivillanó mészsziklák felett s a fehérre fakult ég alatt, csengően és szakadatlanul, egy kismadár magas és ujjongó trillája zeng.

Isotta megállt a fák között, mert úgy rémlett neki, hogy azt az alacsony és ferde fenyőt, amely szinte keresztbe nyúlik az út fölé, akkor is látta, amikor felfelé sétált az ösvényen. Akkor talán mégis jó helyen jár.

De alig sietett lefelé pár percet, rájött arra, hogy itt sohasem járt még és a hegyoldal tovább is a végtelenbe nyúlik lefelé; már régen lent kellene lennie a völgyben, ahol a kiránduló társaság van s amelytől szelesen, idegenkedve és rosszkedvűen, elszakadt a pihenő közben.

Végérvényesen eltévedt, de nem ijedt meg, mert tudta, hogy keresni fogják.

Első gondolata inkább az volt, hogy mit szól ehhez az esethez a csúfondáros kis Palmiera Albizzi, aki olyan fölényel anyáskodik felette, mintha ő még kis gyermek lenne, pedig az is csak annyi idős, mint ő, csak tud minden pletykát, ami Sziéna városában kering, azonkívül el van jegyezve Ercole Doccioval. Palmiera gúnyolódni fog; nagynénje, Alberta Guidini, a vezetőjük, akire bízva vannak, bizonyára kétségbeesik. Hogy a többiek mit fognak csinálni, azt nem tudta elképzelni, részint azért, mert sokan voltak, részint, mert mindenekelőtt dajkája jutott az eszébe.

Monna Pippa, a szegény Monna Pippa, aki talán már maga is eltévedt keresése közben, ha pedig nem tette, akkor még rosszabb neki; Alberta Guidini, szigorú és erőszakos asszony, aki bizonyára sok szidalommal és kemény szavakkal illeti majd a dajkát, pedig az igazán nem tehet róla, hogy ő észrevétlenül, szinte szökve elvált tőlük, mert unta már, hogy szüntelen olyanokról beszélnek, akiket ő nem ismer.

Észre sem vette, hogy ilyen gondolatok közt szinte szalad lefelé az ösvényen, a gyér árnyékok és napfény közt, a görbe fenyőtörzsek forró gyantaillatában, szemben a völgy másik hegylejtőjével, amely vele szemben látszott a piniák örökzöldje közül előszürkellő, napsütötte szikláival, de nem akart sehogysem közeledni.

– Huss! – Majdnem elcsúszott, amint az ösvény meredekre vált, oly hirtelen, mintha valami szakadékba zuhant volna alá.

Valóban egy mély és meredek szakadék földomlásos oldalán tartott lefelé, itt már hűvösség és nedvesség volt, megszűntek a fenyők s a lombos csenevész bükkfák és mogyoróbokrok közt megszűnt a napfény forró ragyogása is.

Amikor felfelé jött, valóban nem ilyen helyen jött fel, de úgy gondolta, hogy bizonyára mélyebb helyen ért le ugyanabba a völgybe, ahonnan elindult. Mert hála Istennek, lent volt már a völgy fenekén, azaz egy komor meredek szakadék széles fenekén. Inkább vízmosásban, mint úton. Mielőtt a kirándulókkal elérték volna azt a helyet, ahol megtelepedtek, már haladtak keresztül ilyen szakadékos helyen többször is és ez a hely nagyon hasonlított egyikre. Akkor a völgyfenék lejtése szerint felfelé haladtak, azért most ő is szintén felfelé vágott neki az útnak. Egyideig abban a biztos tudatban ment, hogy jó helyen jár. De ez a biztos tudat nemsokára ismét megszűnt, mint eltévedése óta annyiszor, mert a szakadék makacsul megmaradt szakadéknak és nem váltotta fel völgy, mint mikor társakkal haladt keresztül rajta.

Szinte úgy tűnt fel neki, hogy ez az a hely, annak kell lennie, csak megváltozott pár óra alatt, hogy megrémítse őt. Azonkívül hiába igyekezett vigasztalni magát, hogy odafenn

ragyogó a nap s még az estébe hajlástól is messze van a délután; itt lenn hűvösség volt és zöldes félhomály, mint alkonyat idején.

És végül is meg kellett állnia, mert sohasem járt annyit, mint most. Amikor megállt, akkor ébredt fel benne igazi tudata annak, hogy idegen helyen jár, távol Sziénától, elszakadva ismerőseitől. Félt itt a komor árnyékban egyedül s ugyanolyan türelmetlen vágy fogta el a hegyoldal napfénye, ragyogása és forró gyantaillata után, mint a hegyoldalon a völgy után, amikor lefelé sietett, hogy végre-valahára a völgybe érjen. De itt mindenütt olyan meredek volt a szakadék falai, hogy nem lehetett köztük felkapaszkodni a hegyoldalra – mikor erre rájött sajgó lábakkal és fájó fejjel ült le egy nagy kőre és sírt egészen személytelenné olvadva a sírásban.

Ebben a pillanatban nem Isotta Tagliacci volt, Sziéna egyik legelőkelőbb patriciusának egyetlen leánya, hanem csak egy szegény eltévedt kislány, aki úgyszólván még sohasem volt egyedül s akit éppen a magányosságnak frissen kínáló varázsa csábított el a többitől, hogy most megriadva a rettenetes egyedüllétől s az őt körülvevő idegen komorságtól: két puszta tenyerébe sírja bánatát és nagy zöld szemei a könnyek tavában úsznak.

Ezeket a szemeket anyjától örökölte Isotta Tagliacci; anyja francia leány volt s egy csúf és gonosz francia királynő gyönyörű és mesés nevét viselte: Ysabeau Chatillon volt, akivel délen, Nápolyban, az Anjouk udvarában ismerkedett meg Taddeo Tagliacci, amikor ott követségben járt. Ott fonta át szívét Ysabeau bronzszínű hajának, zöld szemének és fehér arcának varázslata; elvette és Sziénába vitte őt s hű maradt hozzá azután is, hogy asszonya meghalt Isotta születésekor. Nem húzott gyűrűt más asszony ujjára, mert lehetett-e szebb kéz a világon Ysabeau Chatillon kezénél?

Ysabeau sírjának a San Domenico templomban álló márványlapjára lilomokat véselt a kőfaragómester, az asszony hűvös és csodálatos szépségének emlékeztére s ezek a márvány lilomok állották körül Tagliacci szívét. Ez a- makacs és bánatos szív nem fogadta magába még gyermekét sem, hanem elküldte őt a nővéréhez, aki egy Tantuccihoz ment nőül és férjével együtt az Appenninek egy távoli és magas völgye felett emelkedő castellójukban laktak. Az ő gyermekei közt nőtt fel Isotta, míg apja lényének egész hevével belevetette magát a Sziéna falain belül dühöngő pártoskodásokba s arcába rettentő erővel véste be jegyét minden felette elviharzott év és szenvedély.

Ilyennek látta meg őt Isotta, amikor apja egyszer felkereste; hátrahullámozó, dús, de már öszülő, sárgás oroszlánsörénye alatt egy kékes-barnán fakó, oroszláni metszésű arc, telve göggel, becsvággal, fenséggel és zsarnokisággal – Isotta kezdettől fogva félelmet érzett iránta. Tagliacci pedig Ysabeaut látta viszont Isottában és megbánta, hogy megfosztotta magát attól, hogy mint leányát, felderülni lássa őt.

Így került vissza Isotta Sziénába, a „Régi Városba” és a „Szent Szűz Városába”, amely a Róma és a Firenze közt vezető úton emelkedik egy domb tetején, tetőinek és tornyainak napfényégette, vértől és koromtól barna tengerével, komoran felmeredő bástyaival, amelyek követik a dombtető ki- és beszögelléseit, úgyhogy a város az égről aláhullott roppant kőcsillaghoz hasonló, a tengerpartnak láztól gőzölgő mocsaras maremmái és Appenninek mészhegyei közt.

A Tagliacci-ház roppant tornyából, ahol Isotta szobája volt, látni lehetett a maremmák sárga párába vesző síkját és lágy halmait, a másik oldalon pedig az Appenninek kék ködbe olvadó hegyeit. A kék köd mögött feküdt a Rocca Alta, a rajta emelkedő Tantucci várral s a kék köd mögött ott feküdt Isotta gyermekora. Mert a szív majdnem mindig a jelené. S a múlt, a Tantucci kastély és Giovanna néni gyermekeivel való játékok: már a harmadik napon elhalványultak Isottában itt e hatalmas és komor város zezugos bástyafalai közt, amelyek közé városrészek szorultak s végsőkéig összeszűkültek keskeny utcák hálójával, mint a hullámozó tetőtenger közé bevágódott mély szakadékokkal.

S mintha a bástyák közé erőszakkal zsúfolt épületek felszorultak volna a magasba, mindenütt négyszögű, vaskos, a tetejükön szétszélesedő tornyok meredtek bele az azúrosan kék égbe, a paloták tornyai, amelyeket azért emeltek, hogy legyen hol megvonulni a harcok idején. Az olyan családok, amelyek nem tudtak egyedül tornyot építeni, szövetségbe állottak össze és különböző szerződésekkel tiltották meg egymásnak az ellenséges családokkal való érintkezést és házasodást. Ellenséges városrészek, ellenséges utcák, ellenséges házak állottak szemben egymással: köztük a Tolomeiek háza éppen szemben halálos ellenségeikével a Salvaniakéval.

Sziéna története másfél század óta nem volt más, mint a két családnak és pártfeleiknek viszálykodása. De most a Tolomeiek egyetlen férfitagja egy tizennégyéves kis fiú volt és Taddeo Tagliacci állt a nemesek pártja élén, míg az öreg Giacomone Salvani teljes erővel és hatalommal uralkodott a tanácsban és vezette az ügyeket, mint az uralmon levő kalmárok vezetője.

Ez volt az a nyers és zavaros világ, amely körülvette Isottát; vonzó és elbűvölő, mint minden ismeretlen, mely közvetlen-közélről kínálja titokzatos útjait és szakadékait. Az emberek árnyakként mozogtak ebben a világban Isotta számára, ő pedig nem értette őket, egymáshoz való vonatkozásait és azt, amit neki velük szemben cselekednie kell. Ez tette félénkké és idegenné azokkal szemben, akiket apja megismertetett vele. Ez a szakadék választotta el az idősebb vagy fiatalabb nőktől, akik a városbeli szokások szerint a nyári hő idején kirándultak a chianti-i szőlőkből a Sasso Rosso völgyébe s akiktől eltévedve most holtrafáradtan ült egyedül egy kövön.

Úgy sírt, hogy maga is csak akkor hallotta meg sírását, amikor az már elcsendesedett. De mégis ijesztő zaj volt ez a szakadék különös némaságában, úgyhogy rémülten hallgatott el és dobogó szívvel figyelte, vajon nem riasztott-e fel valami rosszindulatú veszélyt, amely itt rejtőzik a mély völgy fenekén; de annak meredek falai fölött mozdulatlanul borultak össze a lombok úgy, hogy majdnem sötét volt s az ég nem látszott át a gallyak és levelek felett. De körülötte csend volt és benne is csak lázas szíve dobolt míg egyszerre csak nagyon közelről vagy talán nagyon messziről mély és puha dobbanások hangzottak fel, egy csengő mély és gyengéd csilingelése és talán emberi hangok is. Nem volt kétség benne, hogy csak őt kereshetik, azért azonnal fel is ugrott a kőről, hogy lefelé szaladjon arra, ahonnan a csengő hangja hangzott ...

Második fejezet: Hogyan találkozott Miklós úr Isottával?

Az a férfi, aki felfelé lovagolt a szakadékban, azonnal leugrott nyergéből, amint megpillantotta őt. Mindketten meglepődve állottak meg egymással szemben. A férfi középtermetű, karcsú leányt látott maga előtt, kisírt, nagy zöld szemekkel, Isotta pedig egy nála fejfelé magasabb, pelyhedző állú és szakállú, elhanyagolt külsejű fiatal férfit. Ez, ha itt-ott kopott és tépett is volt, nem volt ijesztő, mint két kísérője, akik ebben a pillanatban tűntek fel szintén lovon, a szakadék kanyarulatánál, tépetten és viharverten és olyan kemény szemekkel és arccal, akár a farkasok. Az egészben volt valami valószínűtlen és álomszerű – talán a sírás súlyos kábulata volt, talán az, hogy Isotta még sohasem állott egyedül szemben idegen férfiakkal.

Mielőtt a férfi megszólalt volna, szemébe tűnt Isottának, hogy fedetlen fején simán hátraömlő hajának színe szinte kékesen fekete, mint valami sötétszínű vadmadár tolla, szemöldöke sűrű, de nyílt; arca, mintha szabálytalan szögletekből lenne összerótt; kopottas

barna bőrzekét viselt, oldalán kardot, felhajló orrú bőrsarúin sarkantyút, a lova pedig sötétsörényű, izzadt barna ló.

Az idegen viszont megértette rémületét s a lány hímzett, finom, sötétkék posztóköntöséről azt is látta, hogy előkelő családhoz tartozik.

– Hogyan van az, hogy egyedül vagy itt kis leány? És miért rémültél meg annyira mitőlünk? – kérdezte nyugodt hangon, ami az első pillanatban visszaadta a leánynak a valóság érzetét. Mintha megváltozott volna minden, még a szakadék meredek, földomlásos falai is.

– Eltévedtem és nem találok vissza a nagynénimhez.

Isotta hangja még mindig oly gyermekesen és riadtan csengett, hogy az idegen nevetett.

– Igen, és honnét kerülsz ide? És hova akarsz visszamenni?

– Azok, akikkel jöttem, a Chianti felé eső első völgyben maradtak.

A férfi társaira nézett, akik közel jöttek és ők is leszállottak a lóról. Az egyik középtermetű fiatal, rongyos, hajlékony legény volt, a másik ugyan csak fél fejjel volt magasabb nála, de oly rettentő erejű, mintha törzse fatörzs, karjai és lábai vastag faágak lennének, szétduzzadó és kidagadó görcsökkel. Vékonszemű, de sok helyen toldozott páncélinget viselt, lábán magasszárú csizmákat; félszeme égő volt és szűrő, amint Isottára nézett mély ráncokkal televesett arcából, piszkosszürke szemöldökei alól és süvegről aláhulló, őszülő hajfürtjei közül. Isotta önkéntelenül is félni kezdett tőle, de az idegen észrevette ezt és megnyugtatta őt.

– Ó, nem kell félned tőle! Ez itt Andrea, vagy ahogy az én hazámban mondják András és nem fog bántani! A másik társam pedig még fiatal és nem mer tenni semmit nélkülünk, az ő neve Giovanni. Szóval, Chianti felől jöttél kis leány?

– Chianti a hegy túlsó oldalán van, – mondta az Andrásnak nevezett olyan hangon, amelynek barátságos volta egyenesen meglepő volt az öreg kemény és elvetemedett külsejéhez képest. Toscanai kiejtéssel beszélt és baljának egy nyugodt gesztusával mutatta az irányt, merre.

Az idegen ismét nevetett és Isottához fordult:

– Hallod kis lány, megcsalt a hegyoldal valamelyik kanyarulata és a másik oldal helyett ezen az oldalon jöttél le. De ha így van ez, nem lehetne nagyon messze tiedtől. Sokkal jobban megijedtél, mint ahogyan eltévedtél! – De Isotta nem értette ki szavaiból a tréfát és azt, hogy csak ijedtségét akarta megszüntetni ezzel. Most már cseppet sem volt hálás az idegen iránt, sőt határozottan haragudott rá.

– Igen, most már vissza is találok azon az ösvényen, amelyen idejöttem.

– Jó, és merre van az?

– Ó, lejjebb, sokkal lejjebb.

Az öreg most ismét megszólalt, ismeretlen nyelven mondott valamit a fiatal idegennek, aki bólintott és válaszolt. És Isotta ismét félt ezektől az idegen nyelvű, különös emberektől, szeretett volna megszabadulni tőlük és minél hamarabb ott lenni a hegy túlsó oldalán.

– Vissza foglak vezetni – mondta az idegen barátságosan.

– Nem! – tiltakozott kétségbeesetten Isotta. – Nagyon messze van és sokáig tart.

– Éppen azért – döntött nyugodtan és parancsolóan az. – Tudsz lovagolni?

– Öszvéren jöttünk – vallotta be tehetetlenül Isotta és ismét érezte, hogy milyen rettenetesen fáradt.

Mintegy álomban, magától kezdődött történni minden; a Giovanninak nevezett most odavezette hozzá lovát, anélkül, hogy erre parancsot kapott volna. Csúnya, kócos, kis gebe volt, de alacsony és széleshátú, akár egy öszvér. A nyerge is széles volt, úgyhogy könnyen lehet benne oldalt ülni. A fiatal legény letérdelt és Isotta habozva, kényszeredetten és óvatosan belelépett az elébe kínált, majdnem földig letartott férfitenyérbe s csodálkozott azon, hogy az milyen könnyen felemeli őt úgy, hogy a következő pillanatban már ott is ült a

magas kápájú nyeregben. Giovanni pedig nyers, fiatal, vidám arcával, szabálytalan vonásaival felmosolygott a fiatal leányra és megveregette lova arcát. Mondott neki valamit mély hangon, mire a ló felkapta fejét és lassan lépegetni kezdett lefelé, olyan vigyázva és könnyen, mint aki tudja, hogy gondjaira bíztak valakit.

A szakadék falai lassan vonultak el Isotta mellett, akár az álom, míg jobbra-balra tőle a két másik idegen lovagolt, nyugodt biztonsággal dőlve hátra a meredek lejtőn lefelé lépkedő lovak nyergében.

A Veszprém nemzetségből való Imre fia, Miklós úr, aki ott léptetett mellette lován, kíváncsian nézte a férfinyereg oldalán bizonytalanul ülő fiatal leányt, aki mozdulatlan fehér arcával, hátrafelé omló és csak válláig érő hajával, ívelt és finom orrával szinte fiúnak látszott inkább ebben a pillanatban; olyan volt, mint valami fiatal herceg. – Nem, olyan, mintha valami erdőbeli javasasszony lánya volna, olyan, mint amilyenekről az öreg Anca anyó, a dajkája mesélt otthon, az udvarház gerendákból való mennyezete alatt, a fatörzsekből összerótt falra aggatott medvebőr és szarvasagancsok közt, mielőtt elaludt volna fekvőhelyén, állatbőr takarója alatt, a nyitott tűzhelyen hamvadó parázs vöröslő izzásában, mialatt künn a Séd völgy felől a téli éjszaka dermesztő szele süvöltött ...

Mert Miklós úr innét való volt; a magyarok ismeretlen és távoli földjéről. Zárai fogságból került Itáliába, hogy itt ragadjon és zsoldosként kóboroljon a félszigeten és annyiféle más zsoldosnemzetség: németek, angolok és churiak között. Rengeteg magyar is járta itt az apró köztársaságoknak, városállamoknak, hercegségeknek, grófságoknak örökké véres viszálykodásai közt a zsoldosharcok tereit. Többnyire külön alkottak csapatokat, és ha összeállottak más nációbeliekkel, csak angolokkal tartottak együtt, mert a németekkel ők nem tudtak meglenni, a németek pedig velük. Ha nem találtak zsoldot, csapatokban pusztították a vidéket s a kőfallal övezett olasz városok templomainak mélyén az esős, őszi esték fáklyafényes és árnyakkal zsúfolt kavargásában sokszor sikoltott fel a régi litánia, csakhogy most az angolok és magyarok nyilai ellen kérték a segítséget. Az ilyesmi azért történt többnyire ősszel, mert akkor jártak le a zsoldos csapatoknak a városokkal való szerződése. Az őszi és tél nem voltak alkalmasak a hadakozásra, azért a városok megelégedtek a maguk állandó őrségével, a fogadott zsoldosokat elbocsátották, miután megeskették őket arra, hogy nem fognak a város határában pusztítani. Azok megesküdték, és ha nem találtak új szerződést, pusztítva vonultak a szomszéd területre, előbbi gazdájuk éktelen örömére; hogy ingyen háborút viselnek a szomszéd ellen. Az öröm azonban csakhamar síralommá torzult, amikor a szomszéd város elbocsátott zsoldosai hasonló címen viszont az ő határukat kezdék pusztítani.

Ennek a véres és zavaros kavargásnak volt egyik résztvevője Miklós úr is, aki noha eléggé elvadult már az ostromok és táborozások közt, egy pillanatra megilletődve gondolt most az ősi gerendaházra, ahol bizonyára már holtként siratták el őt. Pedig ő itt lovagol egy szakadék mélyén és így szól a mellette lovagló fiatal leányhoz:

– Hasonlítasz a legnagyobb hűgomhoz!

Isotta csodálkozva vetette rá szemét. Idáig egy pillanatra sem gondolt arra, hogy egy ilyen megtépetten kóborló férfinak is lehet valahol apja, anyja és húga. De most mikor megnézte a mellette lovaglót, látva, hogy arca, vonásai és tekintete tiszták; nem, most még annyira sem volt félelmetes, mint amikor először megpillantotta.

– Nem gondoltam volna arra, hogy húgod is van – vallotta be első, gyermekes gondolatát önkénytelenül és zavartan. – Merre van és mi a neve?

– Borbálának hívják és messze van nagyon! – Miklós úr gondolatban ismét látta az alacsony vén tanyát a völgyi tisztáson, körülötte a szabad szolgák nádvalu kunyhóit, köröskörül a roppant erdők mély, haragos zöldjét és az alkonyat violaszínű hamvát a hegytetőn ...

A lány figyelte őt ebben a pillanatban; a férfi arca kedves és békés volt és ajkai mosolyra széthúzódók.

– Azt hiszem, hogy valami idegen ország nyelvén beszéltél az előbb, amikor Andreához szóltál, – mondta neki óvatosan.

A férfi mosolyogni szeretett volna a félénk és finom lányos kíváncsiságra.

– Igen, a magyarok távoli földjéről jöttem ide – és ismét megakadt, mint az előbb, mert nem szavakkal szokta magát kifejezni, hanem mozdulatokkal a beszédben, és mozdulatokkal a harcban. De a lány éppen azt akarta kérdezni, amit nem tudott elmondani.

– Milyen az?

Ő pedig megpróbálkozott vele és beszélt. Dunántúlról szólt, mert azon a földön született:

– Idehallgass: Más föld az, nincsenek rajta akkora hegyek, mint amilyeneket itt láttam; de azok, amik vannak, mások. Nem ilyen szürke kőből valók és nem fenyők állanak rajtuk, hanem tölgyekből való roppant erdők, amik télen kopaszak és télen nagyon hideg van és sok a hó.

Elhallgatott, mert egészen reménytelennek látszott, hogy mindent el tudjon mondani ennek a lánynak, aki bizonyára nem ismer mást, mint Toscana szőlőkkel és mezőkkel dús dombjait, az Appenninek szürke és kopár mészkőhegyeit, a hótalan, esős olasz telet s az olasz tájat: a ciprusok fekete dárdaait a hegytetőn. És Isotta meg is értette, hogy mindazt, amit az idegen lát és gondol, nem lehet elmondani.

– Pater Ambrogio – jegyezte meg, – aki írni és olvasni tanított engem más földekről is beszélt nekem: a görög császár városáról és Palesztináról, mert ő járt ott.

És Isotta szinte látta képzeletében megjelenni maga előtt a mesés és cifranevű idegen városokat, amik idegen csillagok alatt, az aranyban izzó napkeleti ég alj alatt vannak. S tovább érdeklődött a magyarok földjéről.

– És merre van, milyen égtáj felé?

– Észak – mondta szűkszavúan Miklós úr, de a lány tovább kíváncsiskodott:

– Hogyan kerültél erre a földre?

Miklós úr ezt már jobban el tudta mondani. Andrea és Giovanni felé intett:

– Ezzel a két szolgálommal Lajos király úr táborába vonultam, hogy résztvegyek a dalmát urak ellen való hadjáratban. De a záraiak elfogtak bennünket és átadtak Velencének. Velence a békekötés után szabadon bocsátott bennünket, de én itt maradtam. András, aki kicsiny koromban a karján hordott, apám fegyveres szolgálja volt akkor, mikor Lajos királyunk hadat vezetett erre a földre a nápolyiak ellen s ő apámmal együtt járt és hadakozott ezen a földön. Így maradtam itt először Pádva szolgálatában, majd Perugia fogadott zsoldjába bennünket. Most Grossetóba jöttem.

Isotta csodálkozva és kíváncsian nézte őt.

– És nem mész vissza a tiedhez?

– Nem. – Apám és anyám meghaltak, testvéreim pedig halottnak tartanak már és valószínűleg nyilat húztak már afelől, hogy melyikükre milyen rész jusson azokból a földekből, amik engem illetnek. Igen! És nem tudod mi ez: harcról-harcra járni, hol egyik, hol másik nagy város szolgálatában, kard élén ingadozó életünkkel, acéllal vértetessen és acéllal kezünkben, öklünkben és testünkben a lecsapás erejével! ...

Isotta elől elveszett az az arc, ami pedig már ismerős lett neki beszélgetésük alatt, – most egy ismeretlen férfi mozdulatlan, merev acélarcát látta maga előtt, acélból való ajkakát és kitágult, acél fényével felvillanó szemeket, valami merev ragyogással és egészen furcsa volt számára, hogy nem kell félnie tőle, mert őt nem akarja bántani, hanem inkább segíteni akart rajta.

– Hova viszel most? – kérdezte tőle nyugodtan.

– Lefelé, mindaddig, míg ez a szakadék el nem éri a Sasso Rosso völgyét. Andrea jól ismeri ezt a vidéket és azt állítja, hogy a két völgy összeér, mint valami villa hosszú ága, vagy két ujj. Amikor tehát odaérünk, felfelé fogunk lovagolni mindaddig, míg rá nem találunk a tieidre.

- Sokáig fog tartani?
- Sokáig. Jól túl leszünk a délután felén.
- Ne haragudj, hogy feltartóztattalak!

A társalgás most megakadt, de csak egy pillanatig, mert Isotta most bátrabban, mint azelőtt kérdezett:

- Mondd meg a nevedet, hogy megszólíthassalak, ha mondani akarok valamit.
- A ti országotokban Niccolo il Ungherese-nek hívnak.
- Az én nevem Isotta Tagliacci és a sziénai Taddeo Tagliacci leánya vagyok.

Miklós arca most ismét az volt, amilyennek a lány először látta: eltűnt róla rettentő és riasztó keménysége.

– Én másnak hittelek – mondta tréfásan – azt hittem, hogy valami erdei varázslóasszonynak vagy a leánya, amikor megpillantottalak sírva szaladni felénk.

De Isotta nem volt ismerős a magyar mesevilágban, azért megkérdezte Messer Niccolót, milyenek azok a varázslóasszonyok s leányaik? Nagyon meg volt elégedve, mikor megtudta, hogy ezek az erdő zöld mélyének tündérei és kijelentette, hogy senkivel sem lehet olyan nagyszerűen elbeszélgetni, mint Messer Niccolóval. Elbeszélte, mint került vissza Sziénába, ahol csecsemőkora óta nem volt.

András, aki némán, közönyös arccal lovagolt mellettük, megállította lovát és odaszólt valamit urának. De Isotta nem várta meg, amíg az megismétli, hanem felkiáltott:

– A Sasso Rosso völgye! – Valóban az volt. A szakadék, amelyben idáig lovagoltak, hirtelen egy keskeny völgybe torkollott bele és ott, ahol összeértek, roppant, vörös szikla, a Sasso Rosso meredt az ég felé. Isotta jól emlékezett rá, hogy amikor felfelé jöttek a völgyben, ellovagoltak mellette öszvéreiken.

Hangjára egy sötétruhás, kövéres, alacsony asszony rohant elő a fák közül széttárt karokkal, de meghökkenve állt meg, amikor megpillantotta Isotta mellett a lovasokat. Mona Pippa volt, aki a társaságtól már messzire kerülve kereste ifjú úrnőjét.

– Ez a dajkám – szólt Messer Niccolóhoz és leugrott a nyeregből, mielőtt még bármelyikük is lesegíthette volna.

Ugyanabban a pillanatban Messer Niccolo is a földön termett.

– Akkor ha teheted, bocsáss el bennünket, Isotta Tagliacci – szólt hozzá udvariasan. – A dajkád megtalált, a mi utunk pedig sietős.

– Köszöntlek barátságodért Messer Niccolo – válaszolta Isotta és még valamit szeretett volna mondani, de semmi sem jutott eszébe, csak még ez:

– Köszöntöm Andreát és Giovannit is.

Csak, amikor már eltűnt a három lovas a szakadékban, jutott eszébe, hogy legalább még ennyit kellett volna mondania, hogy:

– Isten Veled!

Harmadik fejezet: Hogyan hallott Isotta bátyja haláláról?

És mit szólt eltévedéséhez Alberta Guidini? – kérdezte másnap Alessia Saraceni, Isotta nagynénje, akivel együtt ültek a Saraceni-palota emeleti termében, mely a Piazzára nyílt.

– Azt hittem, hogy rettenetesen össze fog szidni, de szerencsémre sokkal jobban megijedt, semhogy rettentően ne örült volna, amikor viszontlátott. Nem rám haragudott meg, hanem

Palmiera Albizzire, aki kíváncsian kérdezett, hogy nem találkoztam-e vadállatokkal? Azon, hogy találkozhattam volna, nagyon megrémült Alberta néni és összeszidta Palmierát, amiért ezt eszébe juttatta. A többiek örültek annak is, hogy megkerültem, és annak, hogy történt valami az unalmas kiránduláson, végül hazajöttünk. Tegnap nagyon fáradt voltam és nem jöhettem el hozzád.

Isotta mindennap átjött a Saraceni-házba, öregedő, magányos nagynénjéhez.

Alessia a Saraceni család utolsó tagja volt, nem ment férjhez, hanem szerzetesi fogadalmat tett, mint a Mantelláták rendjének tagja. Ezek Szent Domonkos harmadik rendjéhez tartoztak, de nem zárdákban, hanem lakásaikban éltek külön-külön szerzetesi életet.

Alessia áthozatta magához azokat a ruhákat, amiket Isotta anyja hagyott és segített őket átalakítani. Egy dús királyi udvar pompája sugárzott elő Ysabeau ruhásládáiból: selyemfinomságú hófehér francia gyolcs, aranyfonalakból szőtt kelmék, maguk is merevek, mint a fém, Bizáncból hozott selyem, egy idegen és ismeretlen föld tarka sárkányaival és pompázó virágaival teleszőve, ezekből kellett néhányat átalakítani a még kisebb termetű Isottának. Most is ezeken dolgoztak.

Isottának Alessia néni volt a legközelebbi rokona a városban és őt is szerette legjobban, de nem a közeli rokonságáért, hanem amiatt, mert gyengéd és nyugodt volt mindig, egyszerű és szeretetreméltó. Különösen nyugalma volt minden körülmények között megragadó; mint valami kellemes belső hűvösség áradt ki belőle: feketeköpenyes szerzetesi ruhája alól, magas termetéből, már ráncos, kissé barna arcából és megnyerő, mély zöldesbarna szeméből. Ez az erő és nyugalom, azonban csak visszfénye volt egy másikvalaki erejének és roppant egyéniségének. Alessia barátnője, Catherina Benincasa, Jacopo Benincasa posztófestőmesternek egész Itáliában híres leánya volt ez.

Gyóntatóján, Pater Ambrogión kívül senkinek sem volt alkalmja beletekinteni életébe, de abból mint valami elzártan égő kertből, kisugárzott a fény, már gyermekkorától csodák ígérete fűződött nevéhez. Amikor felnőtt, rendkívüli szépségével ragadott el mindenkit; szülei férjhez akarták kényszeríteni, de inkább belépett a mantelláták közé, ahol anélkül, hogy akarta volna, mindenki engedelmeskedett lényének, s ő ezt a vonzást terjesztette az egész városra, sőt azon is túl; a tanács tagjai meghajoltak előtte, az érsek engedett véleményének, Volterra zsarnoka változtatott uralmán egy levelére, a pápa követje hozzá fordult tanácsért – mindezekon kívül pedig mint csodák eleven csipkebokra járt a holt kövek között. Egy ízben az egész város tanúja volt, amint imádság közt elragadtatásba esve, a levegőbe emelkedett. Alessia az ő szegényeinek áldozta roppant vagyonát. Catherina különben nála fordult meg leggyakrabban, mert Alessia előkelő születésénél fogva továbbra is megtartotta régi összeköttetéseit és így állandóan értesült a város és Itália híreiről.

A kifosztott, feldúlt, belső háborúktól folytonosan háborgatott nyomorult Itália felett háborúk, pestis, rablóbandák és éhínség vonultak át, a pápa Avignonban volt, Róma elnéptelenedett. Az Örök Város kihalt, utcásorai és terei közt fű verődött fel és kecskék legeltek rajta. Politikai hatalma is hiányzott, hogy erejével békét tartson fenn a félsziget apró köztársaságai és fejedelemségei felett. Helyette a Lombard Síkságon keletkezett új nagyhatalom; a viscontaiak tűzokádó sárkánya – ennek képét viselték címerükben Milánó hercegei – kibontotta farkának félelmetes gyűrűit és egymásután igazta maga alá a Lombard Városokat, úgy hogy hatalma Firenzét is fenyegette.

Eme alakatlan zűrzavar felett, mint valami hófehér lángnyelv ragyogott Catherina Benincasa lobogó szíve. Évek óta ostromolta leveleivel a pápát, hogy térjen haza Franciaországból. De ez nem tudott szabadulni a Babiloni Fogságból, avignoni udvarának és a francia politikának cselszövényei közül. A csodálatos leány pedig azalatt rabló zsoldoshadakat parancsolt el Sziéna területéről, áruló zsarnokok kegyetlenkedéseit

szelídítette meg és Milánó hercegének is félelem és habozás nélkül küldte el parancsoló leveleit.

Isotta még nem ismerte őt, mert ő csak pár hét óta tartózkodott Sziénában, Catherina Benincasa pedig a pápa kérésére több mint egy hónap óta az egyházi átokkal sújtott Firenzében tartózkodott, hogy békét hozzon létre a pápa és a város közt.

Hallgatva dolgoztak egy ideig. Alessia néni azok közé tartozott, akiknek hallgatása nem kényelmetlen, akivel együtt hallgatni is jóleső. Egy díszes ruhát tettek valamivel kisebbé; maga a ruha hófehér gyolcsból volt, keskeny zárt ujjakkal, de fölébe arany fonalakból font, virágokkal és madarakkal teleszőtt, merev köntös került, a széles, a vállig hasított ujjakkal, olyasféle ruhadarab, mint a papok dalmatikája. Ezt próbálja fel most Isotta és Alessia néni ragyogó arccal kiáltott fel:

– Gyönyörű leszel benne és nem is tudom, hogy mit szól majd Catherina, ha hazajön és meglátja milyen hiú módon segítettem neked, hogy minél ragyogóbb légy.

Isotta elpirult, mint mindig, ha szépségét dicsérték, zavarában inkább megkérdezte, hogy mikor jön haza Catherina.

– Vasárnapra várjuk – s Alessia néni levette Isottáról ruhája ragyogó pompáját.

– Igaz az, hogy ő szent és csodákat tesz? – kérdezte tőle tágranyílt szemmel Isotta. – Monna Pippa már sokat beszélt róla.

– Igaz – válaszolta Alessia néni. – Egyet ebben a szobában is cselekedett. – Ugyanabban a székben ült, mint te most!

– Meséld el! – kiáltotta kíváncsian Isotta.

– Tudod mi a Carroccio?

– Nem!

– Kínzószekér. A halálraítélteket hordozzák rajta körül a város utcáin, s példaadásul és elrettentésül tüzes vasakkal szaggatják testüket a pribékek. Egyszer, mikor Catherina nálam volt, a Carroccio elvonult az ablakok előtt, benne két elítélt, akik a szörnyű kintől szinte eszüket vesztve borzalmasan átokkal illették az Istent. S védelmükre és kínjaik enyhítésére magát a Sátánt idézték. Mi mind, akik az ablakból néztük, a kínzás borzalmától és átkaiktól elrémülten rohantunk Catherinához, hogy jöjjön és nézze meg ő is ezt a szörnyűséget. Ő azonban csak a szoba közepéig jött s amikor az elátkozottak üvöltését hallotta, visszatért a szoba belsejébe és térdre vetette magát ott a Madonna képe előtt.

Alessia néni a sarokba mutatott, ahol a Szent Szűznek egy fatáblára festett ősi képe állott. Színei sötétek voltak az időtől, úgyhogy nemcsak a körvonalak, de a színfoltok is alig voltak kivehetők. Két vastag viaszgyertya égett előtte állandóan; lángjuk sápadtan libegett a szoba sötét belsejében, állandóan a viaszgyertya illatát árasztotta szét. Isotta mindig égve látta őket, de azt hitte, hogy fogadalomból égnek ott – nem gondolta volna, hogy valami rendkívüli esemény emlékezetére ég szakadatlanul a láng a kép előtt.

– Ő pedig térdre vetette magát a kép előtt és azonnal könnyekbe tört ki. Hogy mit mondott, azt csak ő maga tudná újra visszaidézni; széttárta karját és így könyörgött a Megfeszítettnek: „Mi Urunk Jézus Krisztus! Te a könyörületesség és részvét kútfeje, fordítsd magad felé ezeknek az embereknek szívét, amit magad teremtetél és a magad szenvedéseivel váltottál meg! Könyörülj rajtam is és add őket nekem!” Ugyanilyen módon könyörgött a Madonnához is, és íme: majdnem ugyanakkor elhallgattak a szerencsétlenek és egyikük sápadtan, félholtan a kínzástól feléje intett, amikor őt az ablakban megjelenni látta, pedig akkor már a kivégzéshez kezdtek hozzá ott szemben a Signoria előtt és a rövid idő alatt senkisémm közölhette velők, a történeteket. Ez pedig így kiáltott fel: „Nézz ide Catherina Benincasa, és légy áldott! Megérdemeltük ezt a büntetést és veled együtt imádkozunk, hogy Isten mentse meg lelkünket.”

Isotta olyan sápadt lett, mintha maga is átélte volna ezt a jelenetet minden szépségével és borzalmával együtt. Alessia néni most sokáig hallgatott.

– Majd te is meg fogsz ismerkedni vele – mondotta végül és letette kezéből munkáját, mert kész volt.

De ő is asszony volt, és ha nem is vett magára mást, mint a rendi öltöny fehér köntösét és fekete köpenyét, szerette látni máson a szép ruhát és gyönyörködött benne.

– Készen vagyunk, öltözködj fel, mert látni akarlak minél hamarabb ebben a ruhában. – Maga segített öltözködni húgának, aki hamarosan előtte állt, tetőtől-talpig takarva a gyolcs havától, amelynek keskeny, zárt ujjai egészen a csuklóig értek. És amikor Alessia néni ráadta az arany felső ruhát is, amely csak térdig ért, és széles hasított ujjai, mint a szárny hullottak alá, ha Isotta felemelte kezét – akkor maga is megbámulta ezt a fehér és arany árnyékot, aki előtte állt.

Szívére szorította mind a két kezét:

– Ha végigmész a városon, mindazok, akik emlékeznek anyádra, azt fogják hinni, hogy feltámadt! Akik pedig nem ismerték, megbámulnak, mert gyönyörű ez a ruha!

De Isottát még mindig nem érdekelte a ruha, ő inkább a Szentről szeretett volna még minél többet hallani.

– Beszélj még róla többet.

Alessia néni szívesen beszélt. Elmondta ama híres elragadtatást, amikor a levegőbe emelkedett, szólt arról, hogyan ápolt betegeket és hogy mennyire tiszteli őt a városban mindenki. Egy alkalommal, mikor megszólalt a Tanács Tornyának harangja, a Campanaro, mely mindig véres pártharcokra ad jelt, jelentették neki, hogy testvéreit az ellenpárt beszorította egy ellenséges utca egyik házába és elvesznek, ha nem jön segítségükre. Ő azonnal fogta köpenyét és minden kíséret nélkül áthaladva az utcai harcon, bement abba a házba, testvéreit letakarta a köpennyel és akkora volt a tisztelet iránta, hogy minden bántalom nélkül haladhattak át vér, dárdák és harc között az ellenpárt utcáin.

– Ez hat évvel ezelőtt volt, a Romore idején – mondotta Alessia néni.

Isotta akkor már nyolc éves múltott és emlékezett a város viszálykodó pártjainak eme utolsó véres harcára, amelynek híre akkoriban bejárta az egész keresztény világot. A Tantucci-várba azért jutott el, mert akkor halt meg Isotta egyetlen bátyja. Alessia néni meg is említette ezt.

– Talán hallottál róla, hiszen ugyanabban a harcban pusztult el a bátyád és őt gyászolja apád még most is olyan erőszakos és makacs fájdalommal.

– Tudom, – mondta a karosszékében ülő sápadt fehér és arany árny. – Mesélj róla, mert nem tudok semmit arról, hogyan halt meg.

– Nem jó tudnod erről, – válaszolt Alessia néni – nem is értenéd meg egészen, azért csak röviden mondhatom el:

– Úgy volt, hogy akkor még nemesség uralkodott, a Tizenkéttagú Tanács, amikor a kalmárok pártja váratlanul zavargásokba kezdett. A Lazzareschiek pedig, akik eddig a Tizenkettők pártja voltak, titokban elpártoltak, de árulásuk csak akkor vált nyílttá, mikor az utcai harcok idején bátyád lovascsapattal tisztította meg az ellenpárt fegyvereseitől az utcákat. Nem tudta, hogy a szövetségesnek vélt Lazzareschiek ellenfelekké váltak. És akkor, mikor ő ragyogó fegyverzetében, fehér ruhában söpört végig lovasainak rohamával a Via de Crocén, amely láncokkal és kőgátakkal volt elzárva, a Lazzareschiek csapdát vetettek neki és ő, egyenes diadalából, belezuhant a Lazzareschiek áruló dárdáiba. Apád akkor itt állott az ablakban, hogy gyönyörködjék fia diadalában. De köntösének ujjával takarta el arcát, hogy ne kelljen látnia nyomorult végét.

A szobán mintha sötét árnyék suhant volna át; a város viszályainak feketevörös szelleme. Isotta felállt:

– Rettenetes ez, Alessia néni. Nem szabad nekem ilyen ragyogó ruhában járnom ennyi gyász és vérengzés között.

– Ne vesd le! – parancsolt rá Alessia néni. Fiatal vagy, az asszony számára öröm a pompa. Menj csak ebben a ruhában haza és örülj annak, hogyan bámulnak meg az emberek. Ne bánkódj, hisz az, amit elbeszéltem hat éve történt. És most menj! Többet nem mondok el ilyen történeteket. Beszólítom Monna Agnolettát, hogy kísérjen haza!

Monna Agnoletta végigkísérte a városon Isottát, a sziénaiak közül nem egy valóban azt hitte, hogy a meghalt Ysabeau Chatillon tért vissza sírjából. A lány valóban olyan sápadt volt, mint aki a holtak közül tért vissza az élők közé és gondolatai valóban onnét tértek vissza.

Bernardo Tosti, aki a chalonsi vásárokról tért haza Franciaországba, ahol vagy félévig volt, ott találkozott vele a keskeny Fontebranda utcán, amely a Piazza és a Via della Ospedale közti keskeny kerülőt metszi át. A fiatal Tosti azért került erre, hogy minél hamarabb eljuthasson a Piazzára és onnét a San Onofrio városrészbe, ahol a házaik és raktáraik voltak.

Az utca magasságában, mint keskeny csík kékllett az ég, az emeletek közt kifüggesztett köteleken ruhák száradtak a délutáni napfény ferde ragyogásában, alant az árnyék tele volt az állott faolaj szagával.

Az utcában csupa szegény ember lakott, lakásaik egyenesen az utcára nyíltak s az egymásmelletti ajtóknak kis székeken dolgoztak a férfiak, vagy tereferéltek az asszonyok.

Isotta óvatosan lépegetett egyik körül a másikra, mert a kövek közt szennyes víz folyt tova. Mindenki kitért előle és Bernardo, aki pedig fáradt volt és sietett, leszállt lováról, hogy helyet adjon neki az elhaladásra. Mivel majdnem félévvel ez előtt utazott el, nem volt a városban akkor, amikor Isotta újra visszakerült apjához. Úgy, hogy Tosti, aki emlékezett gyermekkorából Taddeo Tagliacci feleségére, az első pillanatban azt hitte, hogy az támadt fel, és mint kísértet után, úgy bámult utána.

Negyedik fejezet: Hogyan lett hiúvá Isotta?

Vasárnap volt, Isotta felállt a San Domenico templom jobboldali első oszlopa mellett a Tagliacciak padjában, az oszloptól fölétartott alacsony ív és az orgona arany sikolya alatt, kicsiny termetével egészen elveszve a templomot megtöltő sokaságban, úgyhogy a fedetlen fejek tengerén és a tömjénfüst kódén át nem látott mást, mint az oltár hősínű, karcsú gyertyasorának skarlátvörös lándzsahegyeit, amint egyre sápadtabbá és átlátszóbbá lettek a lángok a szentély jobboldali üvegablakain át aláereszkedő napfény tarka kéréiben.

A miséző pap az Utolsó Evangéliumot mondta, mialatt az orgonaszó magasra emelkedett bugása felett szinte megreszkettek a templom falai és boltívei, azután megkezdődött a nép kiönlése a templomból, amit neki meg kellett várnia, mert hárman nem mehettek végig nyugodtan a tolongó sokaságban. Azért Isotta leült Monna Pippa és az ifjú Giovanna közé, akik a templomba kísérték. S amint oldalt fordította fejét, láthatta a vaskos, négyszögű oszlopnak az ő jobbjára felé eső oldalán a befalazott sírfeliratokat, a Tagliacci-ház tagjainak sírfeliratait.

A család egyike volt a templom alapítóinak, azért megholtjait a templom kriptájában temethette el, sírfelirataik pedig idekerülhettek a család padja mellé – így olvadtak egyé imádság közben az élők a megholtakkal és Istennel.

Ott volt az ősök emlékezete még durva márványlapokon és a legrégebbeknél oly otromba betűkkel, hogy el sem lehetett olvasni. Taddeo Tagliacci, a középre helyeztette feleségének liliomos márványtábláját, amelyre az volt vésve pompázó és naiv latinsággal:

Hic jacet: Ysabeau Chatillon,
coniux Taddeo Tagliacci,
charissima generis et
speciosissima, qui obiit
post beatos annos et
immemoratos
anno Dni MDCCLX cui maritus
hoc monumentum
lugens lubensque erexit

Itt nyugszik: Ysabeau Chatillon,
Taddeo Tagliacci asszonya,
nemének legdrágábbja és legszebbje,
aki boldog és feledhetetlen évek
után
halt meg,
az Úrnak 1360-ik esztendejében,
ki fölé ezt az emléket férje
gyásszal és bánattal telten emelte.

E felett egy másik márványlap állott, de azon nem volt ilyen hosszú felírás, csak egy név, Taddeo – és egy kereszt, és semmi más. Ez a Taddeo volt, Isotta bátyja és a kereszt volt, amelyet apja mélyen bevésve viselt megkövesült és engesztelhetetlen szívében.

A két márványtábla elé egy vasból való fekete mécses függött alá láncon a mennyezetről, de már régóta nem volt benne tűz; kormos volt és kiégett. Isotta elnézte a két márványtáblát és egyszerre váratlan, furcsa erővel gondolt édesanyjára és nem is tudta mi az, ha valakinek anyja van. Halvány, fénytelen árnyék volt számára az édesanyjának a gondolata, de ebben a pillanatban valósággá vált; ebben a pillanatban érzékelte és tudta meg csak igazán, hogy volt, élt, sokszor ült itt és imádkozott e padban ... ahol most ő ül, gondolatai és gondjai voltak neki, ott élt Taddeo Tagliacci oldalán, aki pompázó felirattal és márványból való virágok holt bájával hirdeti felette gyászát ...

Vajon mi volt és milyen volt, hogy az idegen francia asszony itt élt a számára idegen városban, idegen és ragyogó szépségével, amelyről annyit beszél Monna Pippa.

De Monna Pippa félénken megérintette úrnője karját és jelezte, hogy már kevesen vannak a templomban, mehetnek ők is kifelé.

S Isotta még egyszer a benne élővé és ragyogóvá vált árnyék üdvösségére gondolva kifelé indult a majdnem már üres templom komor, nehézkes boltozatai alatt, ahová az ablakok vetettek színes fényt.

Fehérruhás, sovány dominikánus szentek állottak mereven és félelmetesen a köréjük égetett vörös és kék üvegmezőkben karddal, könyvvel, liliummal, vagy parányi templomépülettel kezükben. Köztük szent Domonkos is, a rendalapító, kicsiny kolostorépületet hordva karján, lábai előtt a szájában égő fáklyát tartó kutyával és az egész köré fonódó cifra felírás egy régóta porladó Tagliacci asszony ájtatosságát és bőkezűségét hirdette latinul. Isotta otthon érezhette magát itt; ez a templom félig-meddig az ő templomuk volt.

Benn a templomban hűvös félhomály, szenteltvíz és tömjénillat, künn a templom előtt a napfény tündöklő és átlátszó aranya terült szét a tér ragyogó és forró kövein, a teret körülvevő emeletes házak között. Baloldalt néhány színes vasárnapi ruha ragyog a keskeny árnyékban, – a város páváskodó fiatalemberei ácsorognak ott szokás szerint a mise után, hogy hazakísérhessék a miséről jövő hölgyeket. Néhányan odanéznek, amint a Tagliacci-leány megjelenik a lépcsők felett a gyolcs és hímzés hó és arany pompájában, a ruhában, amelyet anyja az Anjou-király udvarában viselt; de Isotta fenn áll egy pillanatig a lépcsők tetején két szolgálója közt és a magasba néz, amely mélyen és azúrosan kéklik felette és kékségében fehér galambok szállnak, mint a hó.

Amikor ismét alánézett a térre, megpillantott három embert, akik közül egyet azonnal felismert: az öreg Andrást, a maga alacsony, széles vállaival, mellette a másfelé forduló hajlékony Giovannit és köztük ugyanabban a kopott bőrköntösben, amelyben először látta: Niccolót, aki épen a templom felé fordult és őt nézte.

Miklós úr csak annyit látott, hogy egy fehér és arany árny, fején tornyos fehér szövettel, a szokottnál hosszabban áll az előcsarnok oszlopai és kőangyalai közt, aztán lefelé indul és feléje tart.

Isotta pedig odaért hozzá két cselédje közt és odanyújtva neki mindkét kezét, úgy, hogy a köntös széles hasított aranyujjai aláhullottak oldalára, üdvözölte őt:

– Üdvözlég Messer Niccolo, és kérlek emlékezzél reám, akivel a Sasso Rosso völgye mellett találkoztál ...

Niccolo arcán látszott, hogy csak most ismeri meg. Azután mélyen meghajolt és elfogadta a feléje nyújtott mindkét kezét és megcsókolta az egyiket a másik után:

– Ne haragudj Madonna Isotta, hogy nem ismertem fel a ragyogó ifjú hölgyben a szakadéokban eltévedt gyermeket.

Most Madonna Isotta nevezhetett úgy, mint akkor Niccolo a völgyben és azt mondotta:

– Dehogy haragszom Messer Niccolo. És kérlek, kísérj haza. Ha nem tudnád merre, cselédeim előttünk haladnak, és mutatják, hogy merre van a Tagliacci-palota.

Intett Monna Pipának és Giovannának, akik két lépéssel hátrább megkövültén nézték őt. A téren állók közül is odanéztek néhányan, noha nem tudták miről folyik ott a szó. De Monna Pippa és Giovanna engedelmesen előre mentek, míg Niccolo ismét mosolygott. Mosolygott úgy, mint akkor ott a völgyben, amiért Isotta akkor nagyon haragudott, de most nem tudott nehezteni erre, pedig Niccolo ismét olyan elnéző fölényességgel szólt hozzá:

– Madonna Isotta, te gyönyörű vagy és én nagyon szívesen mennék oldalad mellett végig az utcán, de nem tehetem temiattad. Te bizonyára nem tudod, hogy én nem vagyok egyéb, mint a Salvaniak zsoldosa. A Salvaniaké, akik veletek ellenséges viszonyban vannak ...

– Madonna Isotta, te gyönyörű vagy! – Igen ezt már mondták Madonna kottának, de akkor nem esett olyan jól, sőt zavarban érezte magát miatta, pedig nem volt egyedül; most nem volt mellette senkisé is és nem érezte magát zavarban, sőt örült neki, mert milyen szépen és természetesen hangzott, akár a hegedűszó! – Madonna Isotta, te gyönyörű vagy! – Szerette volna azt még többször hallani, azért tehát tiltakozott az ellen, amit neki Niccolo mondott:

– Messer Niccolo, te láttál engem a völgyben sírni, mint egy gyermeket és akkor engedtem, hogy elkísérj, most tehát nem volna szép tőlem, ha visszautasítanám kíséretedet. Ismét kérlek, jöjj velem!

Meg sem várta a férfi mozdulatát, hanem egy mozdulattal előre küldve a két szolgát, megindult utánuk ...

Miklós úr kénytelen volt vele tartani és csatlakozva hozzá, intett két emberének, akik elámulva követték urukat...

– Madonna Isotta, te gyönyörű vagy ... – Örült még mindig Isotta, mint valami gyermek, akinek drága ajándékot adnak. Szerette volna megmondani Niccolónak, hogy mondja még egyszer, de nem merte. Sejtett annyit, hogy ezt még nem szabad megtennie, azért inkább mást mondott:

– Hogyan kerültél Sziénába Messer Niccolo? Nem is szóltál róla nekem, hogy ide készülsz?

Miklós úr fanyarul mosolygott, volt oka rá, mert számára nem volt valami túlságos nagy öröm Sziénában lenni. Nemcsak azért, mert napokig várakoztatták és alkudoztak vele, míg biztos hírek nem érkeztek Firenzéből, hanem azért, mert csak nagyon silány pénzért tudott zsoldba állni csapatával, amelyet többfelől szedett össze.

– Lejárt az időnk Grosettóban, amikor megkaptam a perugiai fehér csapat üzenetét, hogy menjek hozzájuk és legyek kapitányuk, mert nekik is lejárt zsoldjuk és másfelé kell nézniök. Odamentem és átvettem vezetésüket. Majdnem mind Magyarországból valók.

– És Perugia felé utadban találkoztál velem?

– Igen, akkor találkoztam veled, mint valami erdei tündérrel!

– Azt mondtad már akkor! – nevetett örömmel Isotta, mert rájött arra, hogy Messer Niccolo már akkor: bókkolt neki.

S Isotta tehetségtelen társalgónak bizonyult, mert most nem tudott miről beszélni és Niccolo is hallgatva, elfogódva ment oldala mellett.

De akkor már ott is voltak a Tagliacci-palota mellett és Madonna Isottának el kellett búcsúznia. Azért ismét Niccolo felé nyújtotta mindkét kezét:

– Örülök néked Messer Niccolo, és ne tarts attól, hogy nem akarok veled találkozni amiatt, mert másnak szolgálatában állasz. Szerettem volna, ha ismét meséltél volna arról a földről, ahonnét jöttél. Most azonban ismét nagyon rövid volt az út, Isten veled!

Miklós úr kívül maradt az utcán, míg Isotta belépett a palota kapuján, ahol már a boltozat alatt kétségbeesetten várt rá Monna Pippa.

– Madonna, – mondotta neki sápadtan – nagyon helytelenül cselekedtél, hogy ezzel az emberrel kísértetted el magadat, amikor Sziéna legnagyobb házainak fiatalemberei közül annyian vannak, akik hazakísérnének. Meg is mondta, hogy a Salvaniak zsoldosa ő és mit fog szólni Taddeo úr, ha ezt a dolgot elmondják neki? És bizonyára vagy találkozik azok közül valakivel, akik a téren állottak, vagy pedig azok elmondják másoknak, hogy Isotta Tagliacci – akit még senki sem kísért el a templomból, – Niccolo il Ungherese-vel – a Salvaniak kapitányával jött haza. És nem tudom, hogy náluk szokás-e, de sohasem tudtam arról, hogy üdvözlétül meg lehet csókolni egy leány vagy asszony kezét!

Isotta csodálkozva hallgatta, ő nem gondolt semmire sem azok közül, amiket Monna Pippa mondott neki és most megnézte, hogy valóban-e az ő keze-e az, amit Messer Niccolo megérintett ajkával.

– Bolond vagy Pippa, – mondta s eszébe se jutott, hogy így még sohasem nevezte dajkáját. – Bolond vagy, hiszen meséltem neked, hogy milyen kedves volt hozzám, mikor eltévedtem és még bizony órákig kereshetél volna, ha nem találkozom vele.

– Igen, mondtad – válaszolta keserűen és harcra készen Monna Pippa. – Egész este róla beszéltél és alig hagytál elaludni engem.

Ebben a pillanatban az alacsonyboltozatú, széles, sivár előcsarnokba házuknak egyik zsoldosa jött le az odanyíló lépcsőkről. A vén Giovanni volt, Giovanna apja és kezében díszes bársonytokba zárt aranymarkolatú, smaragdszemű viperafejjel ékes tört tartva, meghajolt.

– Tagliacci úr azt izeni Madonna Isotta, hogy, amint megjöttél a templomból, gyere hozzá velem!

Isotta figyelmesen megszemlélte a kardot, melyet még sohasem látott apja fegyverei közt, szolgáló leányaival együtt megindult Giovanni után a lépcsőn ...

Ötödik fejezet: Hogyan kapta vissza törét Bernardo Tosti?

Azalatt, amíg Isotta a templomban volt, Bernardo Tosti ott állott ruhásládája előtt és aggodalmasan válogatott benne.

Legszebb lett volna a skarlátvörös firenzei posztó, de ezt elvetette azzal a gondolattal, hogy ilyen látogatásra nem illik a vér színe. Végül úgy döntött, hogy halványzöldben megy el, a remény és békesség színében. Nyugtalanul késlekedve öltözött fel, azután sokáig tétovázott a kicsiny, boltozatos, alacsony emeleti szobában egy másik láda előtt. Hol lecsatolta viperafejes törét, hol fel, végül döntött ...

– Mégis feltűnő lenne tör nélkül végig menni az utcán ... – Azért felcsatolta a derekára, azután behajtotta az ablak vaskos fatábláit, amelyiken csak néhány négyszögű lyuk volt vágva azért, hogy beengedjen valami levegőt és világosságot. A sarokban álló ágy és a három

láda – más nem is volt a szobában – homályba borult. Bernardo Tosti mehetett volna már, de ehelyett mégegyszer leült az ágyra és hosszan tűnődött ott a csupasz falak közt a csendben és majdnem sötét hűvösségben. Sokáig tűnődött és mérlegelt mindent, amit csak mérlegre kellett vetnie és mint pontos kereskedő megszokta gyermekkorától azt, hogy mindig meggondolja, mit cselekszik, végül is döntött és keményen betéve maga mögött az ajtót, kilépett házának emeleti folyosójára.

Sziéna legnagyobb kereskedő-házának ura még mindig abban a kicsiny, kényelmetlen és kopár cellában lakott, ahol annakidején gyermekkorában. A többi szobák, amelyekben szülei laktak, amíg éltek, most üresen állottak és zárva voltak az emeleti folyosóra nyíló ajtaik is. Amíg az új gazda új úrnőt nem hoz a házhoz, addig por, sötétség és csend lesz falaik és a vén bútorok között. Az emeleten Bernardón kívül nem lakott más, mint a vén Federigo, aki a zsoldosai közé tartozott, azonkívül ki is szolgálta őt.

Előjött szobájából, hogy amint a szokás és szükség parancsolja, egy másik fiatalabb zsoldost véve maga mellé, kísérje el urát a város utcáin. Bernardo úr intett neki azonnal, hogy nem kell, mire Federigo visszahúzódott a maga kis kamrájába a lépcsőfeljáró mellé.

Bernardo úr pedig aláhaladt a lépcsőn, amely nem a kapuboltozat előcsarnokába vezetett, hanem az udvarra; így épültek mind a legrégibb sziénai kereskedő családok házai. A Tosti-ház pedig ugyancsak régi volt.

Még azokban az időkben építették, amikor a bástyák közt még nem zsúfolódtak össze és nem szorultak olyan szűk térre az épületek és volt hely tágas udvarok számára. De annak az udvarnak tágasnak is kellett lennie, mert Észak és Dél felől érkeztek bele gyalogosok és öszvéres szállító karavánok és indultak innét megrakodva minden égalj áruival. Távoli és mesés városok állottak a Tosti-ház kereskedelmi könyveiben; Alexandria, Jaffa, Trapezunt, Bizánc, Kaffa, Brüssza és Damaszkusz – más felől pedig: Lion, Augsburg, Párizs, Antwerpen és Lübeck ...

Amikor még Tosti úr olyan kicsiny fiú volt, hogy nem tudott egyedül lejönni a lépcsőn, az udvart körülvevő épületek földszintesek voltak; de már apjának életében nem fértek el a raktárházakban az áruk, emeletet kellett húzni mindegyikre, még a nagy öszvéristálló tetejére is. A Tosti-udvarban voltak a város legnagyobb és legbiztosabb raktárai, úgyhogy más kereskedő-házak is itt helyezték el áruikat ... Így történt aztán, hogy még Tosti apjának életében kapcsolatba jutottak a város összes kereskedőivel és lassan, lassan, egészen magától, kialakult a San Onofrio negyed kereskedőinek a szövetsége: a Grande-Tavola – afféle hatalmas és bonyolódott részvénytársaság, amelynek tagjai a legkülönbözőbb viszonyban állottak a Tosti-házzal és egymással. Hol az történt, hogy a Tosti-ház adott tőkét másik kalmárnak valamely vállalkozás számára, amelynek áruai a Tosti-ház raktáraiba érkeztek és onnét mentek ki, hol a Tosti-ház vett tőkét és fektette bele szállítmányokba, amelyek zsoldosoktól őrzött csengős karavánokkal jöttek és mentek távoli tartományok országútjain, vagy nehézkes, csikorgó fahajók vitték és hozták őket viharok és kalózok veszélyei közt a félelmes tengeren. Annyi bizonyos volt, hogy a társaságnak a Tosti-ház volt a feje.

Ügyei annyira össze voltak bonyolódva azokéval, hogy nem lehetett volna azoktól elválasztani. Áruban és pénzben kezelt tőkéi részesévé tették őt a régi és kevély San Onofrio negyedbeli összes kalmárcégek minden üzletének és hasznának – Bernardo úr, maga is úgy vette át a céget, hogy a társaság többi tagja csak félig voltak önállók, míg működésük nagyobb felében nem voltak egyebek, mint a Tosti-ház ügynökei és bizományosai.

Ez volt az a hatalom, amely kiáradt eme napfényben égő sivár udvarából, ez most néma és üres volt, még a közepére ásott régi kút is elhagyva állt hajdan fehér, de már rég megsárgult márvány kávéjával.

Vasárnap volt, a ház szolgálai mind behúzódtak lakásaikba, csak éppen az udvart az utcával összekötő boltozatos roppant kapubejáró fölkében ült két zsoldos, hogy vigyázzanak a ki- és bejövőre. Csodálkozva nézték urukat, aki kíséret nélkül indult útjára.

Amint végighaladt Sziéna utcáin, senki sem látott rajta sem határozatlanságot, sem aggodalmat. Legfeljebb azok, akik ismerték őt, látták csodálkozva, hogy abban az utcában, amely felé tart, csupa ellenséges család lakik, akikkel neki semmi dolga nem lehet. De véletlenségből nem találkozott egy ismerőssel sem és a szíve nagyot dobbant, amikor belépett a Tagliacci-palota kapuján.

Az öreg Giovanni, aki lenn örködött, meghökkenve lépett elébe abban a romladozó, félhomályos előcsarnokban, ahova az emeleti lépcsők is nyíltak. Ismerte urának minden barátját és ellenségét, Bernardo Tosti barna arca pedig sápadt lett és szótlánul oldotta le öve mellől törét. Egyedül, fegyvertelenül állott az ellenséges házban ...

Giovanni otthagyta a tört Filippónál, a másik zsoldosnál, szótlánul kísérte fel Messer Bernardo Tostit az első emeletre.

Omladozó vakolatú falak közt vezették felfelé a régi otromba lépcsőfokok, sokhelyütt kilátszottak a fal nyers, csupasz kövei. A lépcső egy boltozatos helyiségbe vezetett, amelynek egyik oldala teljesen nyílt volt és az udvar látszott belőle, másik három oldalán ajtók voltak.

Giovanni kinyitotta az egyik ajtót és Messer Bernardo Tosti a következő pillanatban ott állott Taddeo Tagliacci előtt és üdvözölte őt.

Üdvözölte, azon a módon, ahogy ellenségek üdvözlik egymást: felemelt és előre nyújtott karral és felfelé fordított tenyerekkel, annak jeléül, hogy nincsen kezében fegyver ...

Messer Taddeo pedig felállt a rideg, komor szobában, amelynek csak egy ablaka volt és vasrácsain túl a szemben levő ház látszott, – előre jött kékesbarnán fakó, közönyös és zsarnoki oroszlán arcával és sárgásán ősz hátraomló hajával, amely még hasonlóbba tette az oroszlánhoz. Szemébe nézett Messer Bernardónak kemény metsző tekintetével és megkérdezte:

– Mit kívánsz tőlem Messer Bernardo Tosti?

– Beszélni veled – válaszolt sápadtan és nyugodtan az és arra is volt ideje, hogy körülnézzen Taddeo úr szobájában.

A falak itt is csupasz komorságban meredtek fel, mellettük lócák állottak és ládák, középtűt asztal, mellettük karosszék, amelyben előbb Taddeo úr ült. Elhanyagoltság és romlás, hanyatlása egy régi nemzetségnek, amely másfél század előtt költözködött be a város falai közé hegyi váraiból s mindvégig makacsul ragaszkodott egyre olvadó birtokaihoz, mindvégig makacsul harcolt a hatalomért a város polgáraival, akiknek vagyona és gazdagsága nem földekben feküdt, hanem, mint arany forgott és kamatozott tartományokban, vagy pápáknak, bíborosoknak, fejedelmeknek és királyoknak volt kölcsönadva, avagy hajók hozták feléjük a tengeren idegen és fűszeres égaljak selymeit, kelméit és növényeit, vagy kereskedők házában, raktárakban feküdt, hogy elkeljen kilencszeres áron.

Így viaskodtak a hatalomért a Tizenkettők, akik a városba költözött földbirtokos urakat képviselték és így védte meg keményen a maga érdekeit a polgárság és kormányzott a maga kilenctagú Tanácsával.

Sokáig volt csend, mert ebben a két férfiben ezek állottak szemben egymással: a két párt és sohasem történt meg, hogy a Tagliacci-palota küszöbét átlépte volna valaki, a kalmárok pártjához tartozók közül. Messer Taddeo meg is mondta ezt:

– Száz év telt el az arbiai-csata óta, amikor a sziénai ghibellinek megverték a firenzei guelfeket, de azóta nem lépett ebbe az épületbe guelf ember.

Bernardo Tosti előtt még egyszer felrémlött, hogy itt áll az ellenséges városrész kellős közepén, egy ghibellin erődtésház odújában, körülötte az idegen utcák szakadékai, a

Capellettiék, Guidiniek, Docciók komor és romladozó, de gögös és engesztelhetetlen palotái.

– Nagyot lélegzett és azt mondta:

– Egyedül jöttem és fegyvertelenül – s övére mutatott, ahonnét hiányzott a tör.

– Akkor ül le és beszélj – mutatott rá Taddeo az egyik lócára, maga pedig leült a karosszékbe. De Bernardo Tosti zavarban volt és nem tudta, hogyan kezdje meg beszédét.

– Messer Bernardo – mondotta neki ekkor Tagliacci – te kereskedő vagy, aki adsz és kapsz. Vajon adni vagy kapni jöttél hozzám?

– Adni is, kapni is – válaszolta Bernardo – hallgass meg figyelemmel. Tudod, hogy apám meghalt és hogy halála után én vettem át házának vezetését és jól tudod, hogy hozzám tartozik az egész városnegyed, mondhatni: a város legnagyobb kalmárcsoportja.

Messer Taddeo, intett. Neki közönyös volt ez, őt pedig nem érdekelt semmi más, mint az, ami a barnára égett sziénai falakon belül feküdt: a tetők és tornyok tengere, az utcák szakadécai, az ellenségeskedés azonkívül a Lazzareschiek ellen való bosszú, amely rettentő súlyként függött azok felett, készen arra, hogy alkalmas pillanatban alászakadjon és eltemesse őket.

De Bernardo folytatta:

– És jól tudod, hogy ilyen módon hozzám tartoznak a San Onofrio városrész összes kereskedői. Még nagyapám vezetése alatt ők csinálták meg a Grande Távólát. Egyikök sem bír a társaságtól elszakadni, annyira össze vannak bonyolódva, mindegyikök ügye és pénze a Tostiakéval. És ha a Tostiak átállanak a Tizenkettő pártjára, követi őket az egész San Onofrio városrész és a Kilenceseznek el kell bukniok. Elbuknak mind. A Salvaniak és Lazzareschiek is.

Bernardo szándékosan említette utoljára a Lazzareschi nevét és valóban, mikor ezt kimondotta az öreg Tagliacci emlékezete előtt görcsös erővel, mint valami lidércnyomás erejétől előokádva, zúdult el lovain fiának csapata, végig a láncokkal elzárt utcán. Ez volt a mesés és legendás roham, amely belezuhant a Lazzareschiek csapdjába, a Halálba, amely elől, még ő is megrettenve takarta el köntösének ujjával az arcát, hogy látnia ne kelljen, mint pusztul el nyomorultul egyetlen fia.

– És mit kívánsz ezért?

– Madonna Isotta kezét!

Taddeo Tagliacci előtt megjelent a fehér és arany árny, az élő bűbáj, amely holt asszonyából sugárzott, a csodálatos zöld szemek, amelyeknek varázsáért, most városrészek fognak egymással szembeállani vér és dárdák között. De úgy tűnt föl neki, hogy mindez azért van, hogy bosszúja betelhessen – s az ökle belecsapott a levegőbe!

– Megkapod! – S lassan és tompán hozzátette:

– És vele együtt mindazt, ami az enyém!

Olyan volt, mint valami álom, De Bernardo Tosti tudta, hogy nem szabad elárulni ezt s arca akkor volt a legközömbösebb és a legszilárdabb, amikor Taddeo úr felállott és kezet rázott vele. Azt nem lehetett tagadni, hogy kissé elfogódottak voltak mindketten, míg csak Tagliacci be nem szólította az öreg Giovannit, aki künn várt az ajtó előtt, és meghagyta neki, hogy hozza fel Bernardo úr törét és hívassa ide Madonna Isottát, amint a templomból hazaérkezik ...

Isotta tehát felhaladt a lépcsőkön és benyitott apja szobájába, hátamögött Giovannival, aki felhozta a tört. A lány meglepődve látta apjánál az idegen fiatal férfit, aki mélyen meghajolva üdvözölte őt, apja pedig hozzávezette:

– Isotta, ez itt Bernardo Tosti, aki férjed lesz!

Így mentek férjhez a sziénai lányok és Isotta is tudta, hogy apjáé a hatalom, hogy férjet válasszon neki. A dolog kissé hamar jött és Isotta kinézett az ablakon, ahol a Docciók háza állott a saját árnyékában, azután nyugodtan fordult a férfihez:

Messer Bernardo Tosti, engedelmes feleséged leszek, de bocsáss meg majd azért, hogy fiatal vagyok és tudatlan.

Bernardo lehúzta ujjáról gyűrűjét és gyöngéden, óvatosan Isotta ujjára húzta, a hüvelykujjára, mert minden más ujjáról leesett volna.

Apja pedig odanyújtotta Isottának a tört. Most már viselhetett fegyvert Messer Bernardo és Taddeo úr azt akarta, hogy ez nyilvánvaló legyen, azért így szólt Isottának:

– Csatold fel ezt övére!

Isotta ujjai nyugtalanul és tétován vették át a tört és illesztették helyére, miközben Taddeo úr Bernardo vállára tette a kezét:

– Fiamért és a Lazzareschiek ellen!

Így készült Taddeo úr haragja leszakadni azok fölé és illesztették Bernardo Tosti oldalára Isottának arannyal megterhelt ujjai a Lazzareschi-ház végétét ...

Hatodik fejezet: Hogyan írt levelet Madonna Isotta?

Mikor ez megtörtént, Tagliacci megkérdezte Bernardót, hogy nem akar-e hozzá költözni már az eljegyzés után. A kérdés nehéz volt és Bernardo a maga megfontoltságával sokáig nézett ki az ablakon, míg végre döntött:

– Nem! Semmi szükség rá. Maradok otthon!

Tagliacci összevonta szemöldökét:

– Te akkor kis fiú lehettél, de azért talán emlékszel Gradiano esetére. – Bernardo Tosti arca elsötétült.

Az első dőfés, amit leendő apósától kapott, kíméletlen és kemény volt.

A Gradiano eset valóban akkor történt meg, amikor Bernardo kis fiú volt, de igen jól emlékezett rá.

Jacopo Gradiano a Kilencek pártjához tartozott egész életében, de később bosszúból átállt a Tizenkettők oldalára. S egy este, noha még nem zárták le láncsal az utcákat, meggyilkolva találták őt szívében törrel, amelyre egy papírlap volt tekerve ezzel a felírással: „Traditore: áruló!”

Igen, hát ő is áruló, s első, aki ezt – talán anélkül, hogy meg akarná sérteni vele – éppen az öreg Tagliacci mondja neki. A másik dolog pedig az, hogy ő maga is valóban a Gradiano sorsára juthat, de Bernardo Tosti nem félt.

– Emlékszem rá. De amint mondtam velem együtt át kell pártolniok a híveimnek is és akkor biztonságban leszek a saját tornyaink között.

– Embereid vannak?

– Magamnak csak néhány zsoldosom, de majd fogadok többet.

– A vén Salvani mintha csak megérezte volna a dolgot, most fogad egy egész csapatot.

– Igen. És ez veszedelmes lesz. Majdnem mind magyarok. A vezetőjük Niccolo del Ungheria, kemény és bátor ember, aki Grosseto szolgálatában többször megverte Volterrát, úgy hogy urai jó békét köthettek.

Isotta felfigyelt.

Messer Niccolóról volt szó. Aki néhány perccel ezelőtt, még a forró sziénai utcákon haladt az ő oldala mellett és aki most egyszerre az ellenséges oldalra került a saját magának és embereinek az egész fegyveres erejével. És íme most apja és jegyese az ő erejét mérlegelik a harc lehetőségei közt ...

Figyelt, hogy hall-e róla még többet, apja és Bernardo azonban azt számíták, hogy mennyi fegyencet tud szükség esetén kiadni a ghibellin városnegyed és ehhez mekkora erővel tudnak csatlakozni a Grande Távola kereskedői a maguk fegyveres szolgálival.

Ez már a férfiak dolga volt. Mérlegelni a körülményeket s a kitörő harc kezdetén főleg két súly állt a mérleg két serpenyőjében: az egyik oldalon a Tagliacciakhoz csatlakozni készülő San Onofrio városrész súlya, a másik oldalon pedig a Salvaniak párthívei és az őket szolgáló magyar zsoldosvezér rettenthetetlen és hatalmas vitézsége.

Isotta látta az esélyeket ingadozni mindkettőjük elméjében, azért elbúcsúzott tőlük.

– Isten veled Messer Bernardo! Ha majd eljössz hozzánk és látni kívánsz, keress Giovanna vagy Monna Pippa által.

Messer Bernardo mélyen meghajolt, míg el nem tűnt a fehér és fényes árny, szinte zajtalanul suhanva át a padló gödrös tégláin. Isotta kilépett az emeleti nyílt, boltozatos csarnokba, befordult az egyik ajtón és egy kevésbé elhanyagolt folyosón, majd egy meredek lépcsőn felment a maga szobájába, amely már a magas toronynak egyik feljebb eső emeletén volt.

Ez a torony legnagyobb szobája volt, aránylag azonban mégis kicsiny. A mennyezettől kezdve színes szőnyegek függöttek falain körös-körül, az ajtómelletti jobbsarokban egy nagy mozaikkép állott karcsú, magas emelvény tetején; egyik anyai őse hozta a keresztes hadjáratból. A kép Isten Anyját ábrázolta, feje körül roppant drágaköves aureolával. Arca nem édes és lágy volt, hanem szigorú és kemény s az arkangyalok mozdulatlanul és félelemmel lebegtek merev vonásai előtt a mozaik arany mezejében.

A nagy boltozatos ablak rácsain át az ég kékje és a napfény aranya látszottak be a város sötét tetői és tornyai felett. Az ablak melletti egyik sarokban állott Isotta ágyának emelvénye s alacsony és támlanélküli ágya. Fejénél és lábánál mintegy támlaként valamivel magasabbra emelkedő láda. Még egy magas lóca és egy asztal voltak a szobában, amelynek padlója is szőnyeggel volt leterítve.

Monna Pippa már várt rá és segített neki, hogy levetkőzzék és felvegye sötétkék posztóruháját. Mialatt ő az ünnepi ruhát rakta el a ládába, Isotta az ablaknál állt és kibámult a városra, amely nem is álmodott arról, hogy Tagliacci úr haragja vért és utcai harcokat készül zúdítani fölébe. Azután megfordult és szólt a dajkájának:

– Te Pippa, hallod-e? Bernardo Tosti úr eljegyzett engem! Ma délelőtt! – És megmutatta neki ujját, amelyen Bernardo úr gyűrűje fénylett.

Monna Pippa összecsapta kezét és térdre esett. – Madonna Isotta, és te ilyen sokáig nem szólsz nekem? Amikor engem jegyzett el az uram, aki most húsz éve van kint a San Domenico-temetőjében, nem nyugodtam addig, míg az egész utca nem tudott a hírről! És mint lehetséges, hogy Tosti úr jegyzett el téged, hiszen ő a Salvaniak oldalán volt!?

– Már nincs a Salvaniak oldalán! – felelte Isotta és tovább gondolkozott dajkája hangos és bőbeszédű áradozásai közt. S félbe is szakította azokat.

– Monna Pippa, van-e a mi házunkban papíros? Amire írni lehet?

– Írni? – kérdezte ámultan Monna Pippa. – Madonna Isotta, te írni akarsz?

A derék Pippa megbámult minden rendkívülit s az, hogy Isotta írni tud és írni akar, valóban rendkívüli volt, mert a város legelőkelőbb asszonyai is legfeljebb ha olvasni tudtak valamicskét, de írni nem. És íme az ő szótalán kis úrnője: írni akar.

De Pippa mindenre kész volt:

– Azt nem tudom van-e bármi is, amivel írni lehet, de majd megkérdezem Giovannitól. Nem tudom, hogy Taddeo úr tart-e a háznál papírost, de azt tudom, hogy ő nem szokott írni sohasem.

De Taddeo úr tartott papírost házában és Giovanni tudta is merre. Nemsokára hozta is a vékony hártyát, az ólomkalamárist és a lúdtollat. Isotta leülhetett, hogy írjon. Sokáig gondolkozott a kényelmetlenül magas lócán ülve a kényelmetlenül alacsony s keskeny asztalka előtt, miközben arcát a toll sima pelyhével simogatta végig, végül is elszántan belemártotta tollat a tintába és írt:

Én Isotta Tagliacci, köszöntelek téged, Messer Niccolo, akivel a Sasso Rosso feletti völgyben találkoztam először és a San Domenico előtt másodszor, és sajnálom, hogy többé nem találkozhatom veled. Értesítelek téged Messer Niccolo, hogy Bernardo Tosti úr jegyese lettem és így nem kísérhetsz többé hazáig, pedig szerettem volna még többet hallani a te távoli hazádról, ahonnt jöttél. De így is emlékezni fogok mindarra, amit beszéltél és lásd, most látom csak, hogy nincs semmi, amire te emlékezhetsz, ha rám gondolsz, mert nem tudtam mondani teneked semmit.”

Hosszan és nehezen ment az írás, a gyakorlatlan kis ujjak ügyetlenül tartották a lúdtollat s a betűk merevek és nehézkesek voltak.

Isotta ismét gondolkodott hogyan folytassa tovább s ismét egymás mellé fonta a betűk szövedékét:

„Nem tudtam neked beszélni semmiről, mert én fiatal és tudatlan vagyok és nem jártam be annyi földet, mint te. De most szeretnék üzenetet küldeni számodra arról, hogy Bernardo Tosti átjött a mi oldalunkra és harc van készülöben, Salvani és párthívei bizonyára nem engednek. Ha te is részt veszel a harcban csapatoddal, kérlek téged, irgalmazd a hozzám tartozóknak. Bocsáss meg nekem és Isten veled!”

Sokáig gondolkodott, hogy mi módon küldesse el azt a levelet Messer Niccolónak, de nem jutott eszébe semmi. Nem volt mód arra, hogy egyenesen elküldje neki, viszont tartott attól, hogy ha a Salvaniak valamelyik csatlósa vagy cselédje révén próbálja meg levelét eljuttatni Niccolóhoz, a levél valamelyik Salvani kezébe kerül. Azért elrejtette ruhájában, majd mikor felállott az Úr hatalmas Anyjának merev és ragyogó bizánci képére esett tekintete. És erről eszébe jutott, hogyan imádkozott a csodálatos Catherina Benincasa. Az arca felragyogott és behajtva ablakának fatábláit, letérdelt előtte:

„Küldesd el ezt a levelet neki!”

Az arkangyalok némán, mozdulatlanul lebegtek a képen a szent Szűz arca körött arányló fényességben s Isottának úgy tetszett, hogy annak a férfinak merev acélarca, akire gondol, az acélból való ajkak és a szem acélból való fényessége, amelyet levelének írása alatt látott, lassanként megenyhülnek és Messer Niccolo vonásai mosolyra olvadnak szét.

Hetedik fejezet: Hogyan találkozott Isotta Catherina Benincasával?

„Giovanni Acutónak, az angolnak, a Firenze határában pusztító sereg vezérének, a hősiesnek és a kardhoz mégis méltatlannak, én Catherina Benincasa, az Úr méltatlan szolgálója, üdvözlétemet küldöm, haragvóan és szeretettel.

Sokat kellett hallanom rólad, mert sokat hallattál magadról, te angol, aki eljöttél távoli hazád ködös szigetéről harcolni, a mi földünkre s Visconti urak sárkányának szolgálatában kemény oroszlánként jártál mindenféle városokban, sorra hódítván azokat uradnak, hogy most sorra rabold valamennyit törvénytelen rablósereged élén, mint latrok elvetemült királya, hősies és ragyogó vezér, akinek kardpengéjébe az erős és a siker láthatatlan vegyeit véste az Úr. Ő azonban semmit sem ad hiába s azt akarja, hogy minden adományát neki adjuk vissza, hogy az Ő nagyobb dicsőségére szolgáljon. Te pedig elfeledkeztél erről és ehelyett, hogy Neki hoznál vele ragyogást, vakmerőséged és kincsekre való éhséged dühét elégitéd ki. De én azt üzenem neked, hogy ezekről nem kellene lemondanod, hogy szolgálj az Ő dicsőségét: Távozz országunkból! mely idegen neked és fordulj másikba, arra a földre, amelyet Krisztus szentelt meg életével s amelyen megváltott téged is: Menj és hódítsd meg erőddel és szerencséddel Judeát! Mentsd meg a pogány veszedelemtől a görög császár városát! ...”

És Catherina Benincasa, megállt egy pillanatra a diktálásban, mert olyan erővel rohanták meg képzeletének képei, hogy első pillanatban nem tudott válogatni közülök.

Ott ültek Alessia Saraceni palotájában, a térre nyíló terem fával burkolt, szinte feketére sötétült falai közt az egyik rácsos ablak előtt. Jelen volt még rajta és Alessián kívül két dominikánus: P. Rajmondo, Catherina gyóntatója és Fra Simone, aki hajdan zsoldos volt, de egy súlyos betegség után, melyből Catherina ápolására gyógyult fel, belépett a dominikánusok közé. Pater Rajmondo volt az, aki írt, s ebben a pillanatban megállt kezében a toll, mert Catherina Benincasa mozdulatlanul meredt ki az ablakon, melyen át a tér látszott be a házak tetői, a kék-arany égboltba meredő tornyoknak vaskos, fenyegető öklökként magasba emelkedő serege ...

De a szent mást látott ebben a pillanatban: Az összes megkínzott és viaskodó itáliai városokat látta a földjükön taposó idegen seregek pusztításaival együtt. Látta a kereszténység üres székvárosát, azt az erőtlenséget és a gyászt, amely belőle a lelkekre szétárad. Látta a távoli és ragyogó Konstantinápolyt, mely hasztalanul viaskodik az ellene torlódó pogány hatalom hullámaival és az igazi egyházzal nem akar békét kötni. Senki sem akar békét kötni, pedig az egész megterhelt világ békesség után sóvárog, úgyhogy ő maga is szeretett volna felkiáltani:

– Pace, Pace!¹

És ezt ismételte minden levelében, amit pápáknak, bíborosoknak és hatalmasoknak szerte küldött. Meg akarta változtatni a romlás és a balsors uralmának hullámaait: sírással, imádkozással és önkínzással, a maga elszigetelt asszonyi erejével, amelybe be volt zárva Sziéna falai közé és csak levelek útján sugározhatott ki. Csak kezdené meg a munkát valaki! Talán ez a hatalmas rablóvezér ...

Csak tudná rábeszélni őt!

És tovább diktálva, ráárasztotta annak szívére a maga tüzes és ragyogó hullámaival, hogy szedje össze az Itáliában kóborló összes csapatokat, amelyek meg vannak ígézve az ő nevétől, vonuljon velük a Szentföldre, hol még tündöklőbb kalandok és gazdagabb zsákmány kínálkozik számára, azonkívül keresztény lovagokhoz méltóbb feladat hitetlen népeket győzni le és a kereszténység vízéhez terelni őket, mint a keresztény földet rabolni, eltaszítva Istentől és az emberektől.²

Mind visszafojtott lélegzettel nézték ezt a leányt, aki pusztán a saját erejére támaszkodva próbál rendet teremteni abban a világban, amelynek vadságától és erőitől megrettenve húzódtak vissza férfiak, akik tartományok és hadak erejével rendelkeznek.

– Fra Simone, te odaviszed ezt a levelet – rendelkezett ezután. S mielőtt ez felelni tudott volna feltárult az ajtó s megjelent nyílásában egy sötétkék ruhába öltözött karcsú lány. Isotta volt.

Isotta az első pillanatban csak nagynénjét látta meg és így szólt:

– Alessia néni, édesapám elküldött hozzád, hogy ... – és ebben a pillanatban elbűvölten állt meg és megzavarodottan, mert megpillantotta az egyik székéből felkelő Catherina Benincasát. Az első pillanatban tudta, hogy csak ő lehet az a fehér apácaköntöse felett fekete köpenyt viselő karcsú leány, aki most feléje fordította enyhén sárgás-barna arcát és nagy fekete szemeit, amelyekből az olvadt fém elviselhetetlen ragyogása áradt elő. Isotta szépségét

¹ „Béke! Béke!” – Szent Katalin leveleinek sokszor megismétlődő jelszava.

² Szent Katalin valóban írt levelet John Hawkwoodnak, akit az olaszok a maguk nyelvén Giovanni Acutónak neveztek, s aki több ezer főnyi sereg élén pusztítva járt Itáliában. Szent Katalin környezetébe tartozók közül kiemelkedő szerepe van gyóntatótyjának, P. Rajmondónak és Fra Simonének, aki bajor zsoldosból lett az ő híve és tanítványa ...

sokan dicsérték és ő maga is tudta, hogy szép, de most úgy érezte, hogy az ő szépsége semmi Catherina Benincasa szépsége mellett, pedig Catherina Benincasa huszonhét éves volt már ebben az esztendőben és régi tündöklését tönkretette a böjt, virrasztás, önsanyargatás és azok a kiütések, amiket legnagyobb önfeláldozással ápolt betegeitől kapott. Ha Isotta nem is tudott volna róla semmit, és nem is hallott volna felőle sohasem, mégis bárhol és bármikor is pillantotta volna meg őt, felkiáltott volna és rámutatott volna: „Íme ez a Szent!”

És most csodálkozott azon, hogy Catherina Benincasa szemei, mint két sötét mosolygó száj, ránevettek és a szent így szólt hozzá:

– Üdvözlégy Isotta Tagliacci! Örülök, hogy látlak, mert alig hogy megérkeztem, máris terólad hallok mindenkitől. És miért nem vetted fel azt a szép ruhádat, amelyet Alessia néniel csináltatok?

Isotta nem tudott felelni. Csodálkozott azon, hogy Catherina így üdvözli őt, holott azok után, amit hallott róla, másképp képzelte el. Pater Ambrogio sokat olvasott fel neki annak idején a szentek legendáiból, és azt hitte, hogy a szentek bűnnek tartják a szépséget és az örömet. De a szent azonnal válaszolt ezen gondolatára:

– Isotta Tagliacci, én magam is leány vagyok és örülök, ha látom távoli testvéremben a báj, mit Isten rendelt neki. Emlékszem édesanyádra is és örülök, hogy benned őt látom viszont.

Alessia néni pedig odajött és hogy könnyítsen húga zavarán, megkérdezte, miért küldötte őt hozzá Taddeo úr. Isotta még nagyobb zavarban volt.

– Apám arra kér téged, Alessia néni – vallotta be végül, hogy légy segítségére és segítségemre majd, mert nincs házukban más asszony, mint Monna Francesca, aki főz, Monna Pippa és Giovanna, engem pedig eljegyzett Bernardo Tosti.

Pater Rajmondo, meglepetve állt fel és megkérdezte:

– Bernardo Tosti átpártolt a nemességhez?

– Igen és vele együtt az egész San Onofrio negyed!

– Nem hoztál jó hírt – szólt Isottához Catherina Benincasa is. – De te nem tehetsz róla és Alessia bizonyára segítségére lesz mindenben, ami csak lehet.

– A régi gyűlölség a Lazzareschiek ellen! – mondta Alessia néni.

– Pedig azt mondják – jegyezte meg Fra Simone – hogy a fiatal Carlo Lazzareschi súlyos beteg.

Alessia bólintott ...

– Igen, évek óta fekszik és nem tudják meggyógyítani, pedig Páduából és Salernóból is hivatott hozzá orvosokat az apja.

– Amint mondják egy arab orvost vár hozzá Granadából, hogy talán az gyógyítsa meg fiát ... De Catherina visszatért az előbbi témára:

– Tehát harc lesz? – kérdezte gyóntatóatyja felé fordulva; nem is hallotta az utolsó mondatokat, mert alattuk ismét kibámult az ablakon a napfény békés ragyogásába. Pater Rajmondo vállat vont.

– Minden valószínűség szerint igen. A San Onofrio negyed elpártolása a Salvaniaktól a ghibellineknek juttatja a teljes súlyt a városban, ők bizonyára követelni fogják azt, hogy felválthassák a guelfeket a város kormányzatában. Az öreg Salvani azonban nem fogja kiengedni kezéből a hatalmat, viszont Messer Taddeo sem hátrál meg és nem is akar meghátrálni, mert hiszen ő éppen a harcot akarja, hogy közben megbosszulhassa fia halálát.

– Rajtad keresztül – mondta szenvedélyesen Alessia néni Isottának. – Gondoltam, hogy előbb vagy utóbb téged is magába kényszerít ez a haragos ár, de nem gondoltam volna, hogy ilyen hamar. Sok vér fog folyni a te ujjad arany gyűrűje miatt a sziénai köveken.

Isotta maga is gondolta ezt, de sokkal homályosabban és most zavartan sütötte a földre szemeit. Catherina Benincasa észrevette ezt és ráparancsolt Alessiára:

– Ne bánts! A harag és gyűlölség nem az övé ...

– És átölelte Isottát. – De ha megteheted úgy enyhíthetsz a véres viszály hevességén, tedd meg!

Ezt már Isottának mondta és elbocsátotta őt.

– Most elmehetsz, mert látom megfélemlített és nyugtalan vagy, majd imádkozunk érted.

Így távozott el onnét Isotta zavartan és nyugtalanul, de egészen telve avval a benyomással, amit a csodálatos leány tett reá. Az pedig távozása után felemelt a földről egy papírlapot.

– Nézd meg Pater Rajmondo, miféle írás ez, talán a tied közül egy. – Pater Rajmondo, figyelmesen nézte meg a kezébe adott kártyát:

– Nem, ez Donna Alessia húgának levele.

– Olvasd fel, vajon kihez írt? – mondta csodálkozva Alessia Saraceni és figyelmesen hallgatták Isotta levelét.

– A városban il Ungherese néven ismerik azt a Messer Niccolót – világosította fel Alessia Catherinát. – A húgom véletlenül ismerkedett meg vele.

Catherina ismét kibámult az ablakon, ami szokása volt, ha gondolkodott. Azután intett, hogy tudja kiről van szó és így szólt:

– Gyenge kis pehely ez a kis levélke ama vihar ellen, amely alászakadni készül Sziéna városára, de ha Urunk akarja, minden pehely súlyos lesz, mint az ólom, a kövek pedig oly könnyűek, hogy úszhatnak tengeren! Azért kérlek téged Pater Rajmondo, juttasd el ezt a levelet Messer Niccolóhoz. Ha nem is akadályozhatja meg, de legalább enyhít a harcon. Fra Simone számára kérjetez nevemben engedelmet a kolostortól, hogy levelemmel az angolhoz utazhasson és magával hozhassa a választ, amit ő szóban vagy írásban ad!

Nyolcadik fejezet: Hogyan kapta meg Miklós úr Isotta levelét?

Miklós úr ugyancsak csodálkozott akkor, amikor a dominikánus kolostor egyik szolgája jelentkezett nála, hogy Pater Rajmondo kéreti őt magához ... Végül is arra gondolt, hogy csapatának lelki gondozásáról van szó, azért minden különösebb várása nélkül követte a küldöncöt a templom mellé épített zárdához és ballagott vele végig a keresztfolyosón, amelynek nyílt oszlopai a zárda négyszögletes, kicsiny udvarába néztek, ahol a nyár virágai nyíltak a fehér falak közt égő napfényben s a magasban, a délkeleti oldalon egy márvány napóra római számain sétált végig a ferde vaspálca árnyéka. Pater Rajmondo fenn lakott az emeleten, egy a térre nyíló kicsiny cellában, ahol nem volt más, mint négy fehér fal között egy pokróccal letakart ágy, lábánál láda, mellette deszkadarabokból összeütt asztal, egy térdeplő és a sarokban korsó és egy nagyobb cseréptál. Az ágy felett festés nélküli, faragott feszület.

Amikor Miklós belépett, az asztal mellől emelkedett fel és barátságosan ültette le a vendégét az ágyra.

– Bocsáss meg, Messer Niccolo il Ungherese, hogy hívatlak. Egy levél jutott hozzám, mely neked szól és amelyet el kellett juttatnom hozzád. Elolvasom; vagy talán tudsz olvasni magad is?

Az utóbbi kérdés inkább udvariasság volt, mert a félszigeten kóborló zsoldosok ritkán értettek a betűvetéshez. Éppen azért meg is lepődött Rajmondo atya, amikor megtudta, hogy az elhanyagolt külsejű fiatal zsoldos tud olvasni, és hogy éppen a dominikánus atyák veszprémi iskolájában tanult. Minden további nélkül nyújtotta oda neki a papírlapot és figyelte, hogy az acélból való arc, a vaskapocsokhoz hasonló száj és az acélos fényű szemek hogyan hajolnak figyelmesen az írás fölé és hogyan olvassák a sorokat amint következnek:

„Én Isotta Tagliacci, köszöntlek téged Messer Niccolo, akivel a Sasso Rosso völgyben találkoztam először és a San Domenico előtt másodszor és sajnálom, hogy többé nem találkozhatom veled ...”

Két árnyék tartott feléje, az egyik a szakadékban síró kislány, ijedt, nagy zöld szemeivel, fehér arcával és finoman hajlott orrával, amely fiússá tette őt, mintha valami fiatal herceg lenne, a másik pedig ama hó és arany árny, aki végiglépdelt a templom előtti napsütésben és így szólt hozzá:

„Üdvözlégly Messer Niccolo, és kérlek emlékezzél rám, akivel a Sasso Rosso völgyében találkoztál!”

De az írás tovább folytatódott ekképpen:

„Értesítelek téged Messer Niccolo, hogy Bernardo Tosti úr jegyese lettem és így nem kísérelhetem el többé hazáig, pedig szerettem volna még többet hallani a te távoli hazádról, ahonnan jöttél. De így is emlékezni fogok mindarra, amit beszéltél és lásd most látom csak, hogy nincsen semmi, amire te emlékezhetsz, ha rám gondolsz, mert én nem tudtam mondani teneked semmit. Nem tudtam néked beszélni semmiről, mert én fiatal és tudatlan vagyok és nem jártam be annyi földet, amint te. De most szeretnék üzenetet küldeni számodra arról, hogy Bernardo Tosti átjött a Tizenkettők oldalára és harc van készülődésben, mert a Kilencek bizonyára nem engednek. Ha te is résztveszel a harcban csapatoddal, kérlek téged irgalmazzál nekem és a hozzám tartozóknak. Bocsáss meg nekem és Isten veled!”

Künn fecskék surrantak el a cella ablaka előtt, benn pedig Miklós úr először találkozott azzal, ami felemeli és megalázza a férfi életét: az asszonyi báj gyöngéd és hatalmas varázslatával. Sokáig meredt az írásra, mintha még mindig nem végzett volna vele, végül felemelve tekintetét, szétfoszlott előtte ama bronzhajú árny, amelyet az összefonódó sorokon túl látott kibontakozni és ott találta magát a cellában, Pater Rajmondóval szemben, aki mereven figyelte őt.

– Magad akarsz-e írni, Messer Niccolo – kérdezte tőle – vagy talán én írjam le azt, amit diktálsz?

Miklós megrázta a fejét.

– Nem, de megmondhatod Madonna Isottának, hogy bármi legyen, sem neki, sem övéi közül bárkinek nem lesz bántódása a harcban.

Úgy érezte, hogy még kellene mondania valamit, de mit mondjon ennek a fáradt arcú, öregedő szerzetesnek?

Az azonban tudta jól, hogy mi rejlik a nyugtalan és nehézkes mozdulat mögött, amellyel a fiatal zsoldos feláll. – Isten veled fiam! És ha bármit akarsz mondani, vagy Madonna Isottának üzeni ...

– Eljövök ide, vagy üzenek érted – ígérte Miklós, míg Pater Rajmondo most már maga lekísérte őt a kapuig.

A kolostor előtti kis téren népcsoport állott s Miklós kíváncsian ment közéjük, abba a csoportba, ahol a fiatal Salvanit pillantotta meg. Az ott állott barátai között és magyarázott nekik valamit:

– Azt mondják, hogy az öreg Lazzareschi hívatta a fiához és azt mondják, hogy az arabok közt ő a leghíresebb orvos: fejedelmek hívják őt távoli országokba.

Akíróról beszélt, az egy csodálatos idegen férfi volt s utcai gyerekekből és kíváncsi asszonyoktól övezve lovagolt át a téren. Tetőtől-talpig be volt burkolva vastag, hófehér gyapjúköntösébe; abból csak lágy, sötét, idegen arcvonásai állottak ki. Kiugró orra után ítélve mór volt; duzzadt ajka alatt gyér, kurta szakáll lógott s fekete szemei unottan és elmerengően nézték a bámulókat. Amikor lábának mozdulatával sietésre nógatta lovát, egy pillanatra kibukkant fehér köntöse alól a vérvörös papucs, amit a lábán viselt. Napokig fog tartani a

szóbeszéd, hogyan hivatott pogány orvost az öreg Lazzareschi az összes keresztény és zsidó orvosok szerint gyógyíthatatlanul beteg fiához, aki már végét járja.

Az ifjú Salvani arca pedig felderült, amint Miklóst megpillantotta. Legújabb szenvedélye a Miklóssal való barátság volt. Sorra megismertette eddigi barátaival és mulatságokba cipelte esténként. A többiek is vidáman üdvözölték a zsoldosvezért, mert jó cimbora is tudott lenni.

Ott verődtek együvé a fiatal Salvani körül, az arab orvos eltávozta után oszladozó csoportosulásban. Alig váltottak pár szót, egy öszvér patájának puha csattanásai és ismerős hangok hallatszottak fel közelükben. Egy öszvérnek és mellette gyalogosan járó két férfinak árnyéka vonult el a csoport mellett.

– Tosti! Venturini! – kiáltott feljűk örvendezve a podesta fia. – Most már csak ti hiányoztok az esti ünnepélyhez!

Azok ketten csak kényszeredetten jöttek oda. – Hallgassátok csak meg! – magyarázta lelkesen a fiatal Salvani. – A korcsmáros tegnapelőtt maga ment ki falura és választott ki két fiatal jércét a lakomához. És a nyúl már harmadik napja ázik a vörösborban. Legyetek ott ti is!

– Én ott leszek – mondta gyöngéden és vidáman Tosti társa, a fiatal Venturini. – Gyere te is Bernardo ...

A Tosti szemei azonban ellenségesen néztek a Salvani csoportjára.

– Én nem jöhetek ma este! Dolgom van – mondta hidegen és hátat fordított nekik. Venturini nevetett és így szólt a többiekhez:

– Bocsássatok meg, most jöttem vissza Livornóból és dolgom van vele. De estére köztetek leszek. Tehát Ser Giacomone korcsmájában a bástya alatt?

– A bástya alatt! – feleltek neki kórusban a többiek. A fiatal Salvani megkérdezte:

– Miért volt ma olyan kedvetlen Bernardo?

– Azt beszélik – mondta az egyik Gradiano, hogy el akarja venni a Tagliacci leányt.

Salvani fütttyentett erre a hírre. Ma reggel ő is hallotta, de hogy mások is mondják, apjához kellett sietni a hírrel.

– Szóval este a bástya alatt! – mondta egyszerre kedvetlenül és komoran. – Messer Niccolo, te úgy is hazafelé jössz, gyere kísérj engem a Signoria felé!

A Tosti és a Venturini pedig ezalatt együtt ültek abban a kicsiny hűvös szobában, amely a Tosti-ház kapuíve alá nyílt és afféle kereskedelmi irodául szolgált.

– Hát így állanak a dolgok – tájékoztatta Tosti Venturinit mindenről. – És neked lesz a dolgod, hogy látszólag velük tarts és értesíts engem mindenről. Az adóslevelet, ami még apádról maradt nálunk, elégetjük.

Venturini szokása szerint nevetett. A nyugtalan embereknek félig jókedvű, félig ideges nevetése volt az övé.

– Már ma este elkezdem – mondta nem őszinte vidámsággal. Azután lehunyta szemét, dobolt az asztalon ujjaival. Nagyon fáradt volt a Livornótól Sziénáig való lovaglás után, majdnem elaludt. Végre felriadt és eszébe jutott valami.

– Hallod-e Tosti! Elutazásom napján hárman betegedtek meg pestisben a livornóiak közül!

Tosti vállat vont. Pestis Livornóban! Semmi köze nem volt hozzá, mert minden idegszálát elfoglalták azok a gondolatok, amikkel fel akarta idézni Sziéna fölé a vér és vas pestisét.

Kilencedik fejezet: Hogyan kérte Isotta Catherina Benincasát?

A Tagliacciak ugyan a San Domenico templom hívői közé tartoztak, azonban az volt a szokás, hogy a város aranykönyvében álló nemesek eljegyzését a székesegyházban hirdessék ki.

Isotta tehát ott ült a dómnak az égfelé szálló fekete gránítívei alatt a tömjénfüst kék ködében, mellette Alessia néni ült a padban és Catherina Benincasa, aki elkísérte őket. A városban itt-ott már beszéltek a Tagliacci-lány és a Tosti házasságáról, azonban azok a kevesek, akik bizonyosat tudtak, hallgattak s így, amikor Evangélium után a prédikáció végeztével kihirdették, hogy Bernardo Tosti eljegyezte Isotta Tagliaccit, általános nyugtalanság hullámozott át a templomon. Mindenki megértette a Tizenkettők pártjának erősödését és a hadüzenetet a Kilencek és a Lazzareschiek ellen. Izgatottan ágaskodtak és suttogtak s amikor egy Alberto Capelletti nevű nemes kifelé igyekezve, végigfurakodott a templomon, legtöbben arra gondoltak, hogy bizonyára a Salvaniakat siet minél előbb értesíteni a fordulatról. A mozgolódás és suttogás sokáig tartott, csak az Úrfelmutatás csengőszava tudott végetvetni neki.

Ezen a napon feltűnően hosszú ideig tartott a nép kiözlése a templomból, Isotta és kísérői a néptömeg végén is csak későn értek le s a templom előcsarnokának hat lépcsőnyi magasságából megláthatták, hogy a tömeg lassú mozgásának mi az oka.

A téren, mint valami óriási szőnyeg lassan hullámozó tarka foltjai mozgott a tömeg és mindenki igyekezett magának minél kedvezőbb helyet találni ahhoz, hogy a tér közepén készülődő szertartást megsejtelhesse. A város szolgálatában egy hete állt zsoldoscsapat esküdött hűséget a Tanácsnak és Sziéna városának.

A térség szabadonhagyott részén a magyar zsoldosok komor négyszöge állt; valóban félelmetesek voltak foltozott lánc- és bőrvértjeikben, szakállas arcaikkal, felmeredő lándzsáikkal – közelükben a városi előkelőségek csoportja állott, köztük jól fel lehetett ismerni magát a podestát, a vén Salvanit öles termetéről, a hermelines palástról és a vörös süvegről. Vele majdnem egyforma magasságú, karcsú fiatal férfivel beszélgetett, aki azt az arannyal hímzett, súlyos díszköpenyt viselte, amit a város zsoldoskapitányai évszázadok óta az ilyen eskütételnél.

– Messer Niccolo il Ungherese – mutogattak rá az emberek, de a zajt nemsokára elnyomta a harangok bömbölő zúgása s Isottát és mindazokat, akik vele voltak, az előcsarnok oldalfalához szorította a dóm belsejéből előrenyomuló menet: a székesegyház karinges papjai vonultak előre, nyomukban baldachin alatt, gyertyalángok sora és tömjénnel meghintett füstölők között maga Sziéna érseke a monstanciát hozva, utána egy kanonokja pedig az evangéliumos könyvet.

A városi csapatok felesketésének szinte évről-évre megismétlődő látványossága volt ez, Isotta azonban most látott ilyesmit először és kíváncsian nézte minden mozzanatát a magas előcsarnokból. A lépcsők fokain sokan tolongtak, azonkívül szinte mindenki magasabb volt, mint ő, így csak részleteiben és töredezetten tudta látni a szertartást.

Először csak az óriási zászlót látta, amint az oroszlánfejjel és a nyolcágú aranycsillaggal – ez volt a város címere – előreleng a tömeg felett. Egy pillanatra meglátta azt is, hogy külön kis szekéren hozzák; ez a zászló híres Szekere volt, amely köré külön csapatot szoktak kirendelni a csatákban, és nem eshetett a városon nagyobb gyalázat, mintha elfogták a lobogót. Ha egy város meghódított egy másikat, a függetlenség megszűnése azzal jutott kifejezésre, hogy elvették a zászlaját.

Az arannyal hímzett zöldszínű selyem tarka szalagjaival, óriási aranybojtjaival ott lengett a tömeg feje felett; kísérői leeresztették az érsek előtt, aki áldást adott rá az Oltáriszentséggel. Azután megáldotta az új csapatot és ünnepélyes feloldozást mondott ki az egyházi átok alól, ha annak bármelyik tagja is egyházi személyek bántalmazása, szent helyek kirablása, templomnak vérrel való megszenteltségtelenítése miatt egyházi átok alatt állana.

Ezt csak hallotta Isotta, de amikor a lépcsőn levő tolongás véletlenül egy alacsonyabb embert sodort eléje, azonkívül sikerült felágaskodnia is, megpillantotta Messer Niccolót, amint aranyköpenyében egyedül az érsek elé vonult. Az óriási zászló ismét megmozdult, keresztrúdját leeresztették a magasból, úgyhogy a zászló szinte a földet érte; egyik sarkát a podesta, másik sarkát a Székesegyház egyik kanonokja fogta és Messer Niccolo letérdelve, az aranyból hímzett címerre tett kézzel megesküdött az elébe tartott Oltáriszentségre és evangéliumos könyvre, hogy hű lesz Sziéna városához, aláveti magát és csapatát Sziéna törvényeinek és senki mástól nem fogad el parancsot, csak Sziéna podestájától.

Ezután körülményezték őt is, mint valami papot, s valóban, fedetlen fejével, az aranyos köpenyben: papnak is látszott volna, ha nem tartotta volna kezében meztelen kardpengéjét, amelyet most meghintettek szenteltvízzel és megáldották, hogy legyen győzelmes, ha igaz ügyért vonja ki hüvelyéből, de törjék össze, ha hamisságból vagy gyűlölségből készül igaz vért ontani.

A lobogó selymét ezután ismét a magasba vonták fel és a fiatal zsoldosvezér is felemelkedett a földről. Az érsek és kísérete eltávozóban voltak már, azonban minden szem őt nézte, amint ott állt seregének mozdulatlan négyszöge előtt, a kék ég, harangzúgás, sötét kőfalak és templom alatt, zajos és tarka tolongásában ama népnek, amely nem akart harcolni, hanem fizetett inkább, hogy harcoljanak helyette – s Miklós úr még mindig keményen és egyenesen tartotta maga elé kardjának meztelen pengéjét. Arca merev és mozdulatlan volt, mint valami bronzárc. Pedig ekkor tudta már, hogy véres pártviszály fellegei gyűltek a város fölé és ha megesküdött, harcolnia is kell és itt kell harcolnia: szűk piazzettákon, az utcák szakadékaiban, meredek és zezugos síkatorokban, sokszor talán éjszakai sötétben, az éj és a fáklyafény fekete-vörös kavargásában, ami mind ama fehérarcú – fiatal leány körül örvénylik majd, aki mellette lovagolt ott a szűk és komor szakadéokban, s aki a gyolcs havában és az arany tűzében odajött hozzá a San Domenico előtt, és így szólt hozzá; „Üdvözlég Messer Niccolo! ...” – majd: „Kérlek, kísérj haza!”

Harc lesz – és ez a gondolat komorrá tette itt, a hőségben és a nép tolongásában, amely tele lett tompa zajjal és éles kiáltásokkal.

Mindenki sejtette, hogy Bernardo Tostinak Isotta Tagliaccival való eljegyzésére és a San Onofrio negyednek a ghibellinektől való elpártolására adott választ a pártja hatalmához makacsul ragaszkodó podesta a magyar csapat eskütételével. Ez a válasz fenyegetés volt: a hivatalos hatalmat kezében tartó párt kész a magyarok távoli földjének rettentő farkasait vezetni a lázadó városrészek ellen, ha bármi is történnék.

Ezt megéreztek a Tosti-Tagliacci párt jelenlevő összes tagjai, sőt megérezte Isotta is, aki ismét arra gondolt, hogy vajon kinek kezébe jutott levele, amelyet elvesztett, de nem tudta, hogy hol. Mintha erre a gondolatára válaszolna most, Catherina Benincasa így szólt hozzá:

– Messer Niccolo azt üzeni a te levedre Isotta, hogy sem téged, sem hozzátartozóid közül nem ér senkit sem bántódás a harcban ... – S amikor a lány csodálkozva nézett rá, rámosolygott: – És máskor jobban vigyázz, mert amit írsz, nem mindig találja meg olyan, aki el is küldeti azt Pater Rajmondóval.

Isotta nem válaszolhatott, mert már ott állott mellettük Bernardo Tosti magas alakja, díszes ünnepi köntösében, oldalán a tör, amelyet ő tett övére a Lazzareschiek ellen. Alessia és Catherina búcsúzni készültek tőlük, amikor hirtelen tolongás támadt a templom lépcsői előtt,

a térnek még mindig szét nem oszlott mise utáni sokadalmában, amely főképp azért maradt együtt, hogy megbámulja Isottát és Bernardo Tostit.

Egy előkelő ruhájú, öszülő asszony haladt fel az előcsarnok lépcsőin feléjük és megpillantva Catherina Benincasát, leborult előtte:

– Madonna Catherina, ma már sokat kerestelek, de azt mondták, hogy itt vagy a templomban, azért idejöttem sietve, mert a fiam meghal.

Isotta először látott Catherina szemeiben bizonytalanságot és zavart, amióta csak ismerte őt. A lépcső alján tolongott a tömeg, távolabbról is arrafelé tolakodtak ez emberek és amint Isotta szétpillantott, ugyanott, ahol az előbbi vasárnap megpillantotta Messer Niccolót két zsoldosával. Catherina pedig felemelte az asszonyt:

– Hogyan segíthetnék rajtad, Madonna Giulietta, amikor nem vagyok orvos?

– De te szent vagy és mindenki tudja rólad hogy csodatevő vagy, Madonna Catherina – könyörgött neki az. – Nézd, reggel óta haldoklik és azóta keresünk téged. Íme ide is hoztattam, hogy gyógyítsd meg őt!

A feszültség rendkívül magasra emelkedett. A tömeg morájából kiáltások emelkedtek fel, mindenki borzongva várta, hogy a Szent alakja köré ismét valami rendkívüli esemény ragyogtassa túlvilági fényét. De Catherina Benincasa nyugodtan állott ott a napfényben, az előcsarnok kőangyalai fölött és felemelte arcát, amelynek színe hasonló volt az igen régi, már aranszínű elefántcsonkhoz és körülhordozta sötét, mély szemeit a tömegen. Egyszerre csend lett és mindenki feszülten figyelt, még az öreg András is dobogó szívvel nézte a rendkívüli jelenséget az árnyékból, a feketeköpenyes karcsú lányt, aki kíséretével ott állt mindenki felett és szólott csengő hangon:

– Sziénai testvérek! Hozzatok szólok, mert a ti hangotokat is hallom morajlani. Mind tudjátok, hogy az azelőtt való évben általános rendi kapitulumot tartott Szent Domonkos rendje és megvizsgálták az ügyemet is, mert sokan akadtak, akik megbotrántak amiatt, hogy sokat járok idegen városban és hogy rendkívüli eseményeket mesélnek rólam. A gyűlés pedig megvizsgálván ügyemet, úgy döntött, hogy szabadságomban áll ugyan bármerre járnok, de tiltva van az, hogy akár magamtól, akár mások kérésére megkísérleljem rendkívüli események előidézését. És azonkívül magam is tudom, hogy vakmerőség és botorság lenne Istentől csodát kérnem. – S ekkor ismét Madonna Giuliettához fordult: Nem tudok semmit sem tenni a fiadért Giulietta, mert nem vagyok az, akinek gondolsz.

Ebben a pillanatban megszűnt a tömeg közepén előremozgó hullámváz és négy férfi egy hordágyat tett le a lépcsőkre. Közülük egy felhaladt a lépcsőn és szenvedélyesen térdre vetette magát Catherina Benincasa előtt. Isotta éppen úgy állt, hogy jól láthatta őt és szemébe tűnt ennek a roppant ráncokkal televesett, kékes-barna fakó arcának csodálatos hasonlósága apjához:

– Madonna Catherina! Most már az egyetlen fiam ő és mindenki azt mondta, hogy csak te tudsz rajt segíteni!

– Az öreg Lazzareschi – mondta róla Isottának félhangosan Bernardo Tosti és Isotta kíváncsian nézte meg előbb őt, aztán fiát, aki alább feküdt az egyik széles lépcsőfokra tett hordágyon fehér takaró alatt, zöldes-fehér, verejtékes arccal, kuszált, csapzott fekete hajjal és lehunytt szemekkel. Szemalja kékesfekete volt, s mint két óriási folt sötétlett bágyadt, keserű, mozdulatlan arcában. Isotta egyszerre megérezte, hogy ez a halál keserősége és a szíve nagyot dobbant: először látott a halál előtt lebegő embert ...

Anélkül, hogy tudta volna, mit tesz, valami rémült kíváncsisággal előre hajolt, hogy valamivel közelebb lássa ezt az arcot, mint valami örvényt, amin át szédületes mélységet lehet látni: a Halált, amely ott csordul arcának nyirkos verejtékében s megmerevedni készül a végső erőtlenséggel széternyedő test tagjaiban. Sápadt volt, mert mintha a Halál Angyalának személyes és közvetlen jelenlétét érezte volna efelett az összetört és megváltozott arc felett.

Nem tudta, hogy Catherina Benincasa mit válaszol Lazzareschinek, tér és idő kihullott elméjéből ennek a felosztani készülő arcnak vonzó és irtóztató közellétére. Ez mindaddig tartott, míg – mint valami rémületes ígézet vonzását – el nem takarta előle a fiatal Lazzareschi arcát egy másik arc, egy ismeretlen férfi feketésbarna arca, őszülő szakállal és szurokfekete szemekkel, amelyek oly nyugodt figyelemmel hajoltak a másik fölé, mintha az valami csodálatos és értékes tárgy lenne. Kicsiny ezüsttükroét tartott részvétlenül a haldoklónak kékesfehér, alig vonalnyivá soványodott, szétnyílt ajka elé. (Az orvos volt.)

Isotta a haldokló láttára megértette azt a rémületet, amely ezt a Halál árnyékába induló életet makacs kétségbeesésével akarta itt tartani a napfényben, a megfeketült falú vén házak vörös cseréptetőzete alatt és megértette azt a bizalmat, amellyel idehozták Catherina Benincasa tündöklő arca és csodálatos szemei elé.

– Gyere, – mondta egy halk, parancsoló hang és Bernardo Tosti elvonta őt a halott mellől. Ő azonban kibontakozott a vállára nehezedő kar súlya alól és Catherinára nézett, egyenesen annak mély, sötét szemeibe, amelyek ebben a pillanatban nem voltak mosolygók, mint két nevető száj, mint akkor, amikor megismerkedett vele, nem voltak mélyek és ragyogók, mint a csillagos éjszaka vagy valami ismeretlen drágakő, amelynek sötét tündöklése mesés keleti országokban terem; haragvóak voltak és félők, szinte félelmetesek; hogy merjen ember léteére belekontárkodni Isten legnagyobb rendelkezésére, a halálba!

De Isotta Tagliacci elhárította magától Bernardo Tostinak még egyszer utána nyúlni akaró karját és odalépett elébe:

– Madonna Catherina, próbáld meggyógyítani őt!

A Lazzareschi, aki mellette térdelt, felemelkedett és rémült pillantást vetett rá. Bizonyára Ysabeau Chatillon volt az, aki eszébe jutott, amint annak ruháiban meglátta a leányt, akinek testvérét a Halál törébe csalta. De Isottának eszébe se jutott bátyja. Az csak egy ismeretlen és idegen árnyék volt, ez pedig gyöngén és tehetetlenül vívódott itt, két lépcsőfokkal alább, a halállal.

Catherina Benincasa szemei pedig felragyogtak, mintha valami eddig önmagába fordult belső ragyogás kezdene égni kifelé szemén és arcvonásain, mint valami belső fehér izzás, amelynek heve körüldereng mindenfelé és némelyeknek úgy rémlik, hogy sárgás árnyéknak tetszik körülötte a napfény.

– Isotta Tagliacci, te kéred-e Carlo Lazzareschi meggyógyulását? Annak fiát, aki bátyádat megölte?

Isotta Tagliacci bólint, nagyon lassan, mert ez már valami valószínűtlen álom, amelyből fel kell ébrednie és fel is fog ébredni majd, addig azonban Catherina Benincasa sötét szemei ismét olyanokká válnak a félelmesekből és haragosakból, mint két mosolygó száj.

– Isotta Tagliacci, akarod-e, hogy meggyógyuljon az ifjú Carlo Lazzareschi?

– Akarom, – válaszolja Isotta, a napfényben és az előcsarnok kőangyalai közt, a tömeg feje fölött, talpig érő fehér ruhájában, amelyet térdig takar a dalmatikához hasonló köpeny aranyvirágokkal telehímzett ragyogása.

Catherina Benincasa ekkor a néphez fordult, amely ott tarkállott előtte a téren, mozdulatlanul a napfényben és ezt a jelenetet nézte, amelyről tudta, hogy fel fogják jegyezni a városnak és a szentnek krónikáiba.

– Sziénai férfiak! Íme lássátok Isotta Tagliacci ragyogó szívét, amely nem törődik a haraggal és gyűlölettel. Már sokszor kértem tőletek, önmagatok számára békét, de ti makacsok és békétlenek vagytok, nincsen nap, mely nem haragotok felett nyugodna le. De az asszonyi szív nem a véré és a vasé, hanem a gyöngédsége és a szereteté. Isotta Tagliacci, ha valóban azt akarod, hogy meggyógyuljon a Carlo Lazzareschi, neked kell meggyógyítanod őt: imádkozz és majd én is imádkozom veled ...

Mindenki letérdelt és olyan néma volt, mintha mindenki attól férne, hogy az első hangos szóra szétförik a bűvölet és az egész jelenet szétfoszlik a levegőben, – belepárolog a napfénybe, – mintahogy majdnem úgy is volt. Mert az arab orvos, aki az egész idő alatt szakadatlanul vizsgálta a haldoklót, hol tükrével, hol szívéen hallgatózva fülével, nemsokára nyugodtan fölkel és mély torokhangján, amit csak a közelállók értettek meg, kijelentette latinul, hogy az ifjú nyugodtan lélegzik, verejtékezése megszűnt és bízni lehet felgyógyulásában.

Amikor Catherina felemelkedett térdeiről, olyan gyenge volt, hogy hátratántorodott és Alessia néni meg Isotta fogták fel őt. Arca enyhén sárgás volt és kimerült, szemei félig csukottak és bágyadtak, ajka fáradt és ernyedt.

Madonna Giulietta elébe térdelt és akart neki valamit mondani, de a Szent csak intett neki erőtlően, amire, az asszony Isottához akart fordulni, ő azonban Catherinával volt elfoglalva, azonkívül ott állt mellette Bernardo Tosti. Kemény arccal és összevont szemöldökkel nézett az ellenséges ház asszonyára, akinek hervadozó, sápadt arca erre zavarodott lett.

Szolgáik ekkor már felemelték mellette fekvő fiát, mert férje parancsot adott nekik egy mozdulattal, mire valamennyien megindultak, a férfi is és az asszony is lehajtott fejjel s a tömeg visszafojtott lélegzettel engedett nekik utat.

Majdnem ugyanakkor Alessia néni és Isotta vezetni kezdték Catherina Bernincasát a tér másik oldala felé, ahol egy keskeny köz a Saraceni-palotához vitt. Bernardo Tosti valahogy kényelmetlenül felesleges volt itt, ezt maga is jól érezte, éppen azért kellenlenül követte őket. Bizonytalanul és homályosan haragos volt: hogy lehet, hogy Isotta gyógyulást és jót kívánjon az ellenséges háznak, amelynek elpártolása és kardjai ölték meg bátyját. Az imént attól félt, hogy az asszony békülést kér Isottától, szinte megkönnyebbült, amint a saját elutasító arca láttára Madonna Giulietta anélkül távozott, hogy csak egy szót is tudott volna szólni Isottához.

Útközben Catherináról elmúlt a hatalmas megrendülés okozta bágyadtság és amikor magához tért, ott voltak a Saraceni-ház felé vezető enyhén lejtős sikátor falai közt, ferde gerendáktól megtámasztott kiugrók, emeletek és a magasban egyik oldalról odasütő napfény ferde ragyogása alatt. Megállt és gyengéden lesimította magáról Isotta támogatását.

Isottához abban a pillanatban odalépett Bernardo Tosti és türelmetlenül neheztelő hangon szólt neki:

– Nem cselekedtéél helyesen Madonna Isotta, hogy közbenjártál a nép előtt Madonna Catherinánál olyan emberért, aki ellensége a családnak és a pártnak, amelyhez Taddeo úr tartozik. Taddeo úr bizonyára kárhoztat engem majd, hogy noha jelen voltam, engedtem neked ...

Isotta csodálkozva nézett rá és nem tudta mit mondjon neki. Az ő elfordított arca helyett Catherina kicsiny sápadt arcával és óriási fekete szemeivel találta magát szemben Bernardo és most ő zavarodott meg a rendkívüli arc hűvös és fáradt mosolya előtt.

– Ne haragudj ránk Ser Bernardo, hogy mi ketten asszonyok, elvesszük tőled Isottát!

Pontosan ugyanezt gondolta ő is, elégedetlenséggel és féltékenységgel telt szívében. És Madonna Catherina még ezt is tudja!

– De most még engedd át nekünk őt – tetté vállára kezét Alessia néni. – Menj szépen Taddeo úrhoz és azt is elmondhatod neki, ami történt. Isotta nem marad kíséret nélkül, mi ketten majd haza kísérjük a Tagliacci házba.

Bernardo Tosti csak akkor tudta meg mi történt vele, amikor egyedül ment a Tagliacci-palota felé. Elküldték mint valami kisfiút és ő engedelmesedett nekik, de ahelyett, hogy neheztelt volna e miatt, inkább valami meghökkenésfélét érzett.

Tizedik fejezet: Mi történt Sziénában pünkösöd első és második napján?

Fra Simone! – kiáltott fel felélénkültén és váratlanul csengővé lett hangon Catherina, amikor hazaértek a templomból és beléptek a Saraceni-palota termébe.

Az egyik székből valóban Fra Simone emelkedett fel, borostás, kimerült arccal, poros, gyűrött ruhában és a gyaloglástól sebes lábbal. John Hawkwood válaszával jött.

– Tudtam, hogy idejössz Madonna Catherina, azért itt vártam rád az angol válaszával.

Olyan fáradt, összetört és szánalmas volt, hogy Catherina letérdelt előtte.

– Sajnálalak téged fiam, hogy így hajszollak városról városra üzeneteimmel, mint valami kengyelfutót.

Nem tudta tovább folytatni, mert Fra Simone zavarodottan emelte fel magához őt. A fiatal szerzetes ráncos, poros és kimerültségtől sárga arca most vörös volt borzas szőke tonzúrája alatt. Életének legszebb pillanatai voltak, amikor Catherina Benincasa drága fiának szólította őt, mint régen azokban a napokban, amikor mint fiatal félig gyerkőc zsoldos, halálos sebbel feküdt ápolása alatt. De most más volt, szégyenkezett amiatt, hogy a szent annyira megalázza magát előtte:

– Ne tégy erről említést nénikém. Mi mind örülünk, hogy szolgálatodra lehetünk és azonkívül, tudod, hogy az életem a tied; rendelkezéssel veled! Az angol nagyon barátságos volt és ezt a levelet küldi neked.

Catherina leült és intett, hogy törje szét a pecsétet és olvassa a levelet.

„Hallottam terólad – írta neki őt utánozva az angol, – mert egész Itália tele van a te híreddel és csodáiddal. És, ha romlás övezte is kardomat, büszkeséggel gondolok gonoszságomra, mert így volt valami, ami felém irányította nagy szívedet. Békesség legyen köztünk mindazért, amit szememre hánysz és köszönet az útért, amit kijelölsz nekem, hogy menjek a pogányok ellen és foglaljam vissza azt a földet, amelyet az Üdvösség Hozójának lábai tapostak földi életében. Valóban semmi sem lenne számomra üdvöt hozóbb, mint az, hogy meglássam azt a helyet, ahol ő tanított és a rámtapadó vért a Jordán-vize mosná le legmúltóbban rólam. Ámde asszonyom: vagy keresztény országokon át kellene vonulnom harcolva, dülva és rabolva, hogy elérjem Názáretet, Betlehemet és Jeruzsálemet, vagy pedig keresztény városok kincseit kellene kifosztanom, hogy ezekért cserébe átvigyenek hajóikon a velenceiek, akikről hidd el, hogy még nálam is nagyobb rablók. Tegnapelőtt kergettem el követeket, akik a Köztársaság szolgálatába akartak fogadni olyan hitvány zsoldért, amennyiért még nem szolgált sem angol íjász, sem svájci dárdás. És tudd meg, hogy éppen küldötted érkezése előtt való napon jött hozzám mostani uram, Brescia kardinális, hogy a pápa Ő szentsége zsoldjába szólítson, amit el is fogadtam és már fel is esküdtem Szent Péter zászlajára és érette fogok verekedni a jövő húsvétig e karddal, amely bárminő gonosz dolgokat művelt is eddig, mégis kiérdemelte Krisztus földi helytartójának figyelmét. Így mindabból, amit írtál, semmi sem lehet. De ha kifejezést lehet adnom a tiszteletnek, amit leveled keltett bennem Catherina Benincasa, ezt a hírt küldöm neked: Skóciai Tamás, egyik kapitányom, aki nem akar azért a zsoldért harcolni, amit Brescia ajánlott fel, háromszáz íjással indult a sziénai terület rablására és lehet, hogy a város alatt megszáll. Azt akarom, hogy minél előbb értesülj erről a dologról, és hogy akár városod tanácsának értesítésével, akár valamilyen más módon, szállj szembe vele és fordítsd el őt onnan. Tiszteletemet küldöm neked és békességet kívánok neked, Annak nevében, Akinek nevében te is írtál!”

Így hangzottak az angol levelének vakmerő és acélos mondatai, nyers és otromba írással írva, szinte rákarcolva a pergamentre. Fra Simone azt mondta, hogy a rablónak egyik zsoldosa az íródeákja; ez valamikor bolognai diák volt, de megölte egyik társát és az

Egyetem tanácsától pallos alá ítélve az utolsó pillanatban tudott csak megszökni a cimborák segítségével. Már évek óta verekedve az angol mellett, ujjai eldurvultak a kardmarkolat miatt és elszoktak az írástól.

Hanem a hír, amit az angol küldött, valóban fontos volt, háromszáz német zsoldos készülődött Sziéna felé, ami azt jelentette, hogy a falvakat kirabolják, az utakat bizonytalanokká teszik s a városi kereskedelem éppen a legfontosabb szállítások idején bénul meg. Amikor Catherina körüljáratta szemeit a körülötte ülőkön, mindnyájan tudták, mi az, amire gondol: hogy ez a veszély, talán megelőzi a városban készülő pártharcot, vagy legalább is elodázza.

– Menj a hírrel a podestához! – ajánlotta neki Alessia néni. Catherina, bólintott:

– Jó! – és azzal a gyorsasággal, amellyel elhatározását végre szokta hajtani, azonnal felállott és köpenyéhez nyúlt.

– Te menj haza! – szólt Isottához parancsolóan – és mielőtt nem szólok külön, ne említsd meg Taddeo úrnak mindazt, amit itt hallottál. Kísérd őt haza Alessia és ha szükség lesz rá, mentsd ki őt apja előtt, azért, hogy kérő szóval és barátsággal járt közben a Lazzareschi fiúért.

Azonban erre nem volt szükség. Az öreg Tagliacci alig törődött valamit a dologgal, annyira el volt foglalva pártfeleinek összehozásával és készülődő támadás és harc terveivel.

A város pedig tele volt zsongásával a két eseménynek; a fiatal Lazzareschi csodálatos meggyógyulásával és azzal a hadüzenettel, amit Tosti és Isotta eljegyzése az uralmon lévő párt számára jelentett.

A Lazzareschi-ház azzal az ürüggyel, hogy a fiatal Carlónak még nyugalomra van szüksége tökéletesen elzárkózott minden látogatás elől, csak cselédek révén szivárgott ki egy és más. Amint mondták, az arab orvos mindvégig azt állította, hogy a fiatal Lazzareschi még nem haldokolt, ő állandóan figyelte lélegzetét és érverését s aszerint erősítette, hogy pusztán betegsége volt a forduló ponton. De elismerte azt is, hogy a betegség fordulhatott volna rosszabbra is, megtörténhetett volna, hogy a beteg délre meghal, anélkül, hogy csak egy pillanatra is visszanyerte volna eszméletét.

Így a csoda félelme és bűvölete sugárzott Catherina Benincasa körül, amikor kopott fekete köpenyében a Signoria felé haladt és a bejáratnál, ahol a magyar zsoldosok örködtek, le is térdeltek előtte úgy, hogy feltartóztatás nélkül haladt fel a lépcsőkön, ahol a Köztársaság titkárával Ser Cristofano di Ganóval találkozott. Az éppen azért sietett lefelé, hogy valamelyik zsoldost hírrel küldjön valahova, de mikor Catherina Benincasát megpillantotta, azonnal sugárzó arccal állt meg. A fáradt, koravén csúnya kis embernek Catherina szerzett feleséget, mert Ser Cristofano sokkal félénkebb volt, semhogy meg merte volna kérni annak a leánynak a kezét, akit szeretett.³

Amint megtudta, hogy Catherina miért jött, elfelejtett minden mást és a dolgozószobájában folyó tanácskozásról hívta ki számára a podestát.

Az öreg Salvani nem szerette a Benincasákat, mert úgy tudta, hogy a dominikánusokkal együtt inkább az ellenpárthoz húznak. De ismerte Catherina hatalmát és szinte zavartan sietett ki hozzá a folyósóra. Készségesen és udvariasan hallgatta meg a valóban meglepő híradást, hogy Giovanni Acuto rettegett seregének egy töredéke a város ellen vonul, a város ellen, amely íme, a falai közt kitörni készülő pártháborúval kell, hogy fogadja a német zsoldos sereget. Ijesztő és zavaró volt ez mindnyájuk számára és a podesta fakó arccal bámult ki az ablakrács vastag, rozsdás vasrúdjaian át az udvarra, amelynek mélyéből az odanyúló lóistállók

³ Ser Cristofano di Gano vallomása Sziénai Szent Katalin szenttéavatási pörében.

szúrós szaga áradt fel. Ujjai, mint mindig, mikor gondolkodott, szórakozottan simogatták lapos aranyláncát, végül bólított:

– Ha rossz is a hír, köszönöm, hogy hoztad!

Nem mondott mást, ezzel bocsátotta útnak a Benincasa-lányt és három zsoldost küldött ki azonnal, hogy hozzanak híradást a dologról. Azután megtette az üggyel előterjesztését a Tanácsnak. Hosszú és szenvedélyes vita következett, de a végén az öreg Salvani győzött. Ő mindig győzött és Sziéna urai komoran oszlottak szét a pünkösdi kora délután vakító és olvasztó hőségében.

Amikor hűvösödni kezdett, az egész város megbámulta Ercole Doccio esküvőjét a kis Palmiera Albizzivel. Valóban pompázatos esküvő volt a domban. A kis mennyasszony Isotta ruhája után csináltatott magának esküvői köntöst és meg is bámulták, amint a szertartás után ő és a férje s az egész násznép, levonultak a lépcsőn a szolgálatukban álló fegyveresek kivont és ívként följük hajtott kardpengéinek boltozata alatt.

A szertartást megnézte Isotta is, mert elvitte őt Alessia néni, hogy tudja miképpen viselkedjék a maga esküvőjén.

A sokaságban a nézelődők közt ott volt Niccolo is néhány emberével. Amikor meglátta Isottát, el akart fordulni, mert nem akarta őt üdvözölni, de a lány meglátta őt és mosolyogva intett feléje, Niccolo visszaintett, azután nagyon mogorva és rosszkedvű lett. Egyszerre fájdalmasnak és unottnak tűnt fel előtte a hőségtől krétafehérre fakult olasz ég, a napfénytől és a hőségtől szikrázó vörös cseréptetők, a megfeketült falak, az ácsorgás a szürke kőkockákon. Minek? Pénzért tespedni itt valami érthetetlen viszálykodásra várva s pénzért harcolni, majd ezeken a közömbös szűk utcákon ... Egyszerre látta maga körül az otthoni dombokat, zöld és hűvös erdőt, az óriási bükkösökben zöldellő tisztásokat és az alkonyat violaszínű hamvát a hegytetőn. Amikor eltűntek ezek, ismét ott találta magát az idegen városban a síró harangzúgás alatt, tolongó sokaságban.

– Min búsulsz annyira kicsiny urunk – kérdezte tőle az öreg András magyarul. Csak ő és János voltak Miklós úr apjának jobbágjai, de utánuk az egész magyar csapat kis uruknak szólította Miklóst és nem mint vezérüknek szolgáltak neki, hanem mint uruknak.

– Jó volna hazamenni! – mondta neki Miklós, mire mind felsóhajtottak. Andráson és Jánoson kívül ott volt még a három testvér is, akik Bihar földjéről vetődtek el vad véletleneken át ebbe a valószínűtlen és embertelen messzeségbe, kövekből épült idegen városokba: Ananiás, Azariás és Mihál. Rettentő erejű zömök legények voltak és ők vágyakoztak legjobban hazamenni. Keresztül lovagolni vagy akár keresztül gyalogolni a mérszfereken kígyózó olasz országutakon, idegen hegyeken, folyókon és városokon de – az olyan messze van, hogy talán nincs is már!

Nem volt ritka dolog, hogy így felriadt a honvágy a harcok hosszú szüneteiben a városban való üres és céltalan csatangolások közt, valamennyiökben, a dunántúliakban, Duna–Tisza-köziében, bihariakban egyaránt: a távoli haza képe, az otthoni mezők a nyári ég alatt, a király úrnak, az apátságnak, vagy földesuruknak birtokán, vagy a maguk szabad földjén ... s a helyett, hogy ott jártak volna, nagy kockavetések estek, borszagú, füledt pince-ivókban, örökösök idegen bástyákon, őrzőket az utcák zeg-zúgos szövedékében, a végén mindennek felcsillanó beszélgetések új nagy harcokról és zsákmányolásokról, amely felvillantotta előttük a kincsek mesés és tündöklő délibábját – és nem tudták, hogy ugyanazon vágy vonaglik bennük távoli ég, távoli városok és még távolibb mesés prédák után, mint őseikben, akik szintén idáig és még tovább csatangoltak négy századdal ezelőtt ugyanezen a földön ...

A külső világ előtt mindig Ananiás képviselte a három testvért, sőt gyakran az egész csapatot is, mert meggondolt volt és higgadt beszédű, és Ananiás most előállott:

– Vezess haza bennünket árvákat, Miklós úr; a szentjobbi monostor felszabadult jobbágysai vagyunk, magunknak szolgáltunk csak, senki másnak. De ha hazavezetsz, a te jobbágysaid leszünk majd a te földeiden ...

Amire Azariás és Mikhál rábiccentettek a fejükkel, mert, amit Ananiás mondott, azt mondják ők is. Miklós úr ismét felnézett a vakítóan szürke forró égre a fejük felett, a hőségtől elernyedtt kövekre körös-körül, s ugyancsak az idegen emberekre. A Signoria hátsó udvarára gondolt, a sivár, sötét és magas aknára, amelyre a zsoldosok ablakai nyílnak, s amely tele van a lóistállók szúrós szagával, arra gondolt, hogy mint hurcolja őt magával esténként mulatozásaiban Messer Federigo az öreg Salvaninak vele egykorú fia – és döntött:

– Bizonytal hazamegyünk testvérek, és ha jöttök, vezetem az egész fehér csapatot. Ha lejár ez a zsold, indulunk!

A nagy szó végre elhangzott! Ezen az estén nem kockáznak és nem duhajkodnak sőt nem is fognak énekelni: az útról beszélnek, mely hegyeken, völgyeken, vizeken és idegen városokon át visz, és amerre Miklós úrfi fogja vinni csapatát. Csak az öreg Andrásban dobbant fel valami ősi babona. Kardja hegyével keresztet vont a földre és hozzádörmögte Miklós úrfi szavához:

– Ha addig élünk!

Az esküvő-utáni sokadalom tolongásán nyers kiáltásokkal gázolt át egy lovascsapat. A fiatal Salvani és barátai voltak, ünnepi díszben, mint akik valamelyikük apjának szőlejébe mennek pünkösdi dárídót csapni. A fiatal Salvani nevetve intett le Miklósnak és aranyfüggői vidáman lengtek fűrtjei mellett, kiáltott neki valamit, amit nem lehetett hallani a zajongáson át, ezután ellovagolt a többiekkel együtt, vörös köpenyében.

A Tanács tagjain kívül senkisé tudta, hova mennek. Skóciai Tamás elé mentek, hogy a külső és belső ellenségeket egymással ellensúlyozzák; az ifjú Salvaninak meg kellett nyernie a támadásra készülő zsoldosokat annak, hogy álljanak a város szolgálatába. Így a Salvani-pártnak velük meggyarapodott ereje fölénybe került a Tagliacciak és a Tostiak felett.

Pünkösöd másodnapjának délutánján be is vonultak a skót zsoldosok s még ugyanezen az estén litánia után letették az esküt Sziéna lobogói előtt az öreg Salvani kezébe.

Taddeo Tagliacci, az öreg Salvani, Bernardo Tosti és Niccolo il Ungherese mellett tehát új szereplője bukkant fel a játéknak, amelynek kibontakozását lázassá feszült izgalommal leste Sziéna, a pünkösddel együtt megérkezett rettenetes kánikula olvasztó, ájult hőségében, amely alatt roskadoztak a házak és készülődtek az események. Készülődött a Tagliacciak támadása, Isotta Tagliacci esküvője, a Salvaniak védekezése, – Catherina Benincasa pedig megírta és Alessiával elküldte levelét Isottának, pünkösöd második napjának délutánján:

„Catherina Benincasa szeretetét küldi és békét kíván Isotta Tagliaccinak, akinek kezében a város békéje van, Isotta Tagliacci, bizonyára tudod, hogy a kapuk tornyaiba bevonultak a zsoldosok. Bármilyen történjék az események bármelyike is kerüljön tehozad, tedd tanácskérés nélkül azt, amit a te szíved gondol, mert tudom, hogy így tevén, a békességet fogják szőni kezeid, nem pedig a gyászt és a viszályt. Imádkozzál és imádkozni fogok érted magam is!”

Isotta gyertyákat hozatott be szobájába. Meggyújtatta őket Isten hatalmas Anyjának méltóságos, komor, bizánci képe mellett és behajtva ablakának fatábláit, egész éjjel imádkozott a gyertyafény vörös és arany sugárzása közt, míg a fatáblának nyílásaiban kékké és zölddé nem változott az éjszaka. Ezen az éjszakán – a Szent Szűznek gonddal és fájdalommal megterhelt arca és az arany mezőben sugárzó acélos arcú arkangyalok előtt – változott Isotta Tagliacci szíve acéllá, mely kivezette Sziénát a körötte felidéződött gyászos zűrzavarból ...

Tizenegyedik fejezet: Hogyan került fogságba Messer Niccolo?

Isotta széttárta ablakának fatábláit és megpillantotta a virradat hűvös, zöldeskék egét, amelyen azonban már halványan ott izzott a napfény forró és aranyos párája. Az utcák felett alacsonyán, mint valami kékesszürke fátyol, könnyű köd lebegett, a hajnali pára még nem szállt fel a napfénytől.

Ajtaján kopogtatás hangzott és legnagyobb meglepetésére Alessia néni lépett be fekete köpenyében, hervadó, finom arcán nagy aggodalommal és felindultsággal. Azonnal hozzá sietett és Alessia néni a köszöntést sem várva be, azonnal válaszolt az el nem hangzott kérdésre:

– Gyere apádhoz Isotta! Az éjszaka megtörtént a szakadás, és nem lehet tudni, mikor tör ki a harc.

Isottának hirtelenében annyi kérdeznivalója lett volna, hogy nem is tudta melyiken kezdje, mi történt és hogyan, melyik fél kezdte, hogy áll a helyzet a pillanatban, hogy kerül ide Alessia néni – és az, miközben lefelé siettek, meg is próbálta elmondani a helyzetet:

– Apád küldött értem, hogy vigyelek a Saraceni-palotába, azt nem fogják bántani, mert tudják, hogy ott csak én lakom és néhányan a mantelláták közül. Catherina is oda jön majd. Ma virradat előtt a magyar zsoldos csapat átpártolt a Tizenkettőkhöz, mert vezérüket, Niccolo il Ungherese-t elfogatta az öreg Salvani: valami zavaros összekoccanás volt a fiatal Salvani barátai és Tosti barátai közt és az il Ungherese, aki a Salvani kíséretében volt, Salvannal fordult szembe. Mikor a magyarok megtudták a dolgot, megpróbálták kiszabadítani, de nem sikerült, akkor átszöktek Tostihez és jelentkeztek nála.

Taddeo úr gőgös és kemény arccal sietett lányához, amikor hozzá beléptek:

– Vannak már nekünk is csapataink, Isotta! Hallottad már a nénédétől? – Bernardo üdvözlét küldi neked és én is búcsúzó, mert át kell menned a Saraceni-palotába, ahol biztonságban leszel. Ha lehet felkereslek, de mindenesetre üzenek neked.

– Mit fogsz most csinálni? – kérdezte Isotta. – Maga is csodálkozott azon, hogy mennyire nem volt nyugtalan ebben a pillanatban.

– Egyelőre várunk: A Kilencek pártja és zsoldosai is többen vannak és előnyösebb helyzetet is foglalnak el. Ami pedig nekünk a legrosszabb és nekik legelőnyösebb: az, hogy valamennyi bástyát és kaput ők tartanak megszállva. Azért nem tehetjük ki magunkat annak, hogy mi támadunk először. Ha ők támadnak, törbe csaljuk őket; egyelőre pedig a San Onofrio negyed és a mi negyedünk, a Fontebranda, elzárkózott előlük. Az ő három városnegyedük előlünk. De még minden utcában nyugalom van.

Valóban egészen meglepő volt, hogy az utcák milyen némák és üresek voltak. Az ablakok fatáblái és a kapuk zártan meredtek a még hűvös és ködös utcákra, ahol csak néhány fegyveres férfi lézengett. Ez a városrész a Tagliacci-Tosti párthoz tartozott, ennek emberei állottak őrt az utcákat elzáró súlyos vasláncoknál, amelyeket készségesen engedtek le Isotta s a ruháit vivő Monna Pippa és Giovanna előtt. Nagy kerülővel mentek a Saraceni-palota felé; Alessia néni házának háta mögött elvezető utca még a Fontebranda negyednek a Tagliacciak csapataitól megszállott részéhez tartozott és így akadálytalanul juthattak be ott. A Piazzát már a Salvani hívei és zsoldosai tartották megszállva.

A Piazzára nyíló nagy szobában már vártak rájuk Catherina Benincasa és Pater Rajmondo, aki azonnal eléjük sietett.

– Értesültem Madonna Isotta, hogy ide fogsz jönni, azért itt vártalak meg ama üzenettel, amit kaptál.

Isotta ma már nem lepődött meg semmin sem.

– Kitől?

– Nem sokkal éjfél után üzenetet hoztak a Signoriától, hogy a tömlöcbe vetett Niccolo il Ungherese kéret, keressem fel őt, papirossal és írószerekkel. Csodálkoztam azon, hogy fogságba került, de azon nem, hogy papirost és írószereket kéret; azt hittem, hogy zárdánk révén akar levelet küldetni a veszprémi zárdába, mely Magyarországon van családjának közelében. S amikor felkerestem, ezt a levelet diktálta le számodra, Madonna Isotta.

Ezzel Isotta elé terjesztette az összegöngyölt tekerceset, amelynek betűin látszott, hogy a térdén írta, hevenyészve őket egy sötétvörösén égő és gomolygóan füstölgő mécses mellett. Isotta intett, hogy olvassa fel és helyet foglalt az egyik székben. Pater Rajmondo pedig olvasta:

Üdvözöllek és békességet kívánok neked Madonna Isotta, én, akit az öreg Federigo Salvani ki fog végeztetni fia halála miatt. Bocsásd meg, hogy nyugtalanságot okozok neked, de íme nem tudom, melyik pillanatban kell meghalnom és nem szeretném azt, ha te is gyilkosnak tartanál. Ami történt, az megtörtént és elbeszélése haszontalan, de én mégis elbeszélem teneked, hogy nyugodtan menjek el és te is nyugodtan gondolhass reám bármikor is ... Tegnap éjszaka tehát ez történt velem: A Piazzán mentem végig Federigo Salvannal és barátaival, mert ők tudván azt, hogy hazámban éppen olyan nemes úr vagyok, mint ők Sziénában, pajtáskodtak velem és sokszor tartottunk együtt multságokon. Ezen az éjszakán Messer Francesco tavernájából jöttünk és tartottunk Messer Antonio pincéje felé, amely a San Onofrio utcában van és nincs messze a Piazzától. Odaérve zajt és élénkséget hallottunk kiszűrődni, amire Baltassare Alinari, a fiatal Federigo legjobb cimborája lekémlelt az ablakon és nevetve szólt vissza:

– Bernardo Tosti és társai most ünneplik vőlegénnyé lett barátjukat és minket meg sem hívtak rá ...

Mire Federigo felém fordult és magyarázta, hogy régebben, amikor még sokkal ifjabbak voltak, közös társaságot alkottak és önmagukat baglyoknak keresztelték el, kötelezve magukat arra, hogy amíg legényéletük tart, együtt tartanak, amikor pedig megházasodnak, hatalmas dáridóval búcsúztatják el társukat a legényélettől. És azt indítványozta, hogy állítsanak be hozzájuk meghívás nélkül, noha Bernardo Tosti és a San Onofrióban lakó barátai, akikkel most együtt van, más párthoz csatlakoztak. De többen voltak, akik még megőrizték józanságukat, annyira hogy lássák, milyen veszedelmes a terv és azért az egyikük el is szaladt, hogy odahívja a Guistizia arra felé haladó zsoldosait, hogy legyenek ott a pincebejárónál és lépjenek közbe, ha valami történik.

Ezután pedig elszántan és vidáman, mint akik semmiről sem tudnak, lehaladtunk a lépcsőkön a pincébe, ahol Bernardo Tosti és barátai voltak bor és lakoma közt. És Federigo így kiáltott fel:

– Ej, Bernardo Tosti, ilyen szép barát vagy és ilyen könnyen elfelejtkeztél arról, hogy illett volna minket is meghívni erre a lakomára!

Bernardo Tosti sápadtan, szinte kövémeredten emelkedett fel és vele együtt barátai is, mert nem számítottak erre a szokatlan vakmerőségre. Federigo Salvani pedig, akit elragadott a gőg és a szenvedély, tovább csúfolódott:

– Nem mertél meghívni bennünket, Bernardo Tosti, pedig valamennyien barátaid vagyunk, akik itt vagyunk, együtt mulattunk sokszor évekkel ezelőtt!

A tulsó oldalról még mindig nem szólt senkisé, a fáklyák vörösén égtek tartóikban a pinceboltozat két oldalán és Salvani esztelen és meztelen göggel folytatta tovább:

– Ő is barátod! – és rám mutatott, aki ott állottam a köröttem lévő félkör egyik végénél, legközelebb a Tostiakhoz.

– Ő is barátod – gúnyolódott tovább – noha bizonyára nem ismered őt, pedig tegnap volt két hete, hogy Isotta Tagliaccit ő kísérté haza a templomból!

Láttam, hogy gögijében mint bontakoznak ki azok a dárdák, amelyek a Guistizia zsoldosainak kezében voltak s amelyeknek védelme alatt tudva magát, bátran mert sérteni és gúnyolódni. De rólam is szó volt, azért előlépve szembefordultam vele és feléje tartva, a fáklyák vörös köde alatt, így szóltam hozzá:

– Federigo Salvani, megtiltom neked, hogy így beszélj rólam és azokról a dolgaimról, amik nem tartoznak rád!

– Ej! – kiáltott fel ő – mióta lettél ilyen büszke? A zsoldosunk vagy és apám megfizetett

...

De én elővettem a zacskót, amelyben zsoldom volt és hozzávágtam, úgyhogy szétoldódott és jobbra-balra gurultak az aranyak és ezüstök.

– Az apád adta! – kiáltottam fel haragosan – és nem vagyok a te szolgád, hogy megalázz és gúnyolódj velem!

Ő azonban tört rántott és tört fogott valamennyi társa, de én a magam kardjával egy pillanat alatt kiütöttem kezéből a fegyvert s a többiek rövid töreit is távol tartottam a karddal, míg a másik kezemmel lefogtam őt, aki tehetetlen dühvel kapálódzott kezemben. Ebben a pillanatban megmozdultak a lépcsőn a Giustizia zsoldosai, mögöttem pedig összezárultak a Salvani barátai, hogy ne menekülhessek esetleg a Tostiak közé. Én azonban megragadtam a Salvanit és mintegy pajzsként tartva őt magam előtt nekiszaladtam a lépcsőnek, ahol mereven előreszegzett dárdákkal két oldalt állottak a zsoldosok és mindegyik feltartotta dárdáját, attól félve, hogy megöli a podesta fiát. Egyik azonban szándékosan-e vagy ügyetlenül, és nem is lehet már megállapítani, hogy melyik, felém döfött s a szúrás abban a pillanatban egészen átjárta a Salvanit az ütés kettős erejénél fogva, mert ő is döfött és én is nagy erővel siettem fölfelé. Ruhámat elöntötte a vér s még ott a lépcsőn rámrontottak és a keletkezett viaskodásban elnyomva, összekötöztek. Előzőleg egy dárda vasa fejemre sújtott és egy ideig nem tudtam magamról semmit. Amikor magamhoz tértem, fáklyák vörös világát láttam még ugyanott, a pince feljárója előtt, az átlátszó ködben. Az ifjú Federigo Salvani holtteste feküdt ott és az öreg Salvani hajolt fölébe köpeny nélkül, fedetlen fejjel és ősz haja mozdulatlanul omlott alá, amint fiának merev arcát nézte.

Bernardo Tosti lépett elébe társaival és így szólt:

– Messer Federigo, a fiad barátai tanúskodhatnak arról, hogy egyikünk sem húzta ki még a törét sem.

Ő pedig a nélkül, hogy megmozdult volna, elküldte őt szemének egy pillantásával, mire a köd nedvességétől dideregve odalépett hozzá a Chigi és aggódva és alázatosan így szólt:

– Megfázol, Uram! – és valóban a podesta haja és szakála még szürkébb volt a harmattól.

Ő azonban elhárította a kínált köpenyt és felemelkedve rettenetes tekintet vetett rám s megparancsolta, hogy vezessenek fogságba, a Signoria börtönébe, de vigyázzanak, hogy a csapat jó ideig meg ne tudhassa! Mert az embereim is irántam vannak hűséggel.

Így kerültem én börtönbe, Madonna Isotta, és tudd meg, hogy nincsen hátra sok időm, mert a város törvényei szerint halál vár arra a zsoldosra, akinek kezére városi polgár vére hullt. Arra kérlek, értesítsd valami módon az embereimet sorsomról: Andrásra bízom vezetésüket azzal a meghagyással, hogy amint lehet, vonuljanak ki ezen városból és hagyják itt ezt az átkozott földet és minden pártviszályait.

Köszöntelek és köszönöm a levelet, amit énnekem írtál.”

Csend volt, amíg Pater Rajmondo ezt a levelet olvasta és mindnyájan Isotta Tagliacci mozdulatlan arcát nézték.

– És mi történt azután? – kérdezte Isotta körülhordozva tekintetét.

– A csapat megtudta, hogy uruk fogságba került és megpróbálták kiszabadítani, de a skót zsoldosok visszaverték őket, mire megostromolták a kaput és Andrea vezetésével Bernardo úr házához siettek, hogy felajánlják szolgálataikat a Tagliacci pártnak. Azt mondták, hogy készek a másik három városnegyedet és a Signoriát rombadönteni, csak hogy kiszabadíthassák Messer Niccolót.

Alessia néni volt, aki a választ adta, ő viszont Taddeo úrtól tudta mindezeket. És Pater Rajmondo hozzátette még:

– Nem gondolom, hogy Federigo Salvani törvényes ítélet nélkül akarná kivégeztetni Messer Niccolót. Láttam, hogy a csapat miatta pártolt át és azt hiszem, hogy félig meddig túszként is tartogatja azzal szemben.

Isotta sokáig bámult ki a térre, amelynek kövein rózsaszínben tündöklő aranylapként terült szerte a napfény, és a hajnali köd mint könnyű, kék fátyol szállt felfelé.

Pater Rajmondo pedig elővette csuhájának ujjából Miklós úr gyűrűjét és odaadta neki. Kopott, egyszerű gyűrű volt, még hazájából hozhatta magával; belsejébe valami olvashatatlan ákom-bákom vésve.

És Isotta megremegett ... átvette a férfi gyűrűjét, azét, akinek ő volt első gondolata, amikor fogságba vetették és csak előtte akarta tisztázni magát a gyilkosság vádjától és senki más előtt nem.

Lassan, mintegy álomban, felhúzta a gyűrűt és nem törődve a többiekkel, akik körötte ültek és nézték, sokáig nézegette a kettőt egymás mellett. Bernardo Tostiét is, aki az egész várost vérbe akarja borítani miatta és ezért, akinek ha szándéktalanul is – de ölnie kellett nevéért és most rábízta embereit, az ő gyenge, fehér kezébe tette le a komor, dühödt farkasok sorsát és nyugodtan megy meghalni, mert tudja, hogy az ő kezében van a dolog. Megforgatta ujján a gyűrűt és úgy érezte, hogy éppúgy hozzátartozik eme gyűrű révén Messer Niccolóhoz, mint az első révén Bernardo Tostihoz ...

Még sokáig ült, egészen kicsinnyé görnyedve és egészen elveszve az óriási karosszékben, végre felemelte töprengő arcát:

– Mondd Bernardo atya, ha valaki megszöktetné börtönéből Messer Niccolót, ki tudná valahogyan juttatni a kapun?

Megszöktetni valakit a Signoria börtönéből ... A dominikánus keserűen mosolygott a sápadt gyermek gondolatán.

– A Signoria börtönéből? Nincs hatalom, ami onnét ki tudná hozni Messer Niccolót.

Isotta mégegyszer ránézett a kezén újonnan felhúzott gyűrűre. Itt megint gyermeknek nézik őt, gyermeknek, aki nem tudja, hogy mit beszél, holott ő asszony, asszonya annak a férfinak, aki börtönben van az ő nevében esett sértés miatt. Nyugodtan felállott és megkérdezte:

– De ha én kihozom őt a börtönből, te ki tudod-e vinni a falakon kívülre?

Pater Rajmondo tájékozatlanul nézett körül. Nem értette ezeket az asszonyokat itt körülötte, akik úgy hallgatták mindezt, mintha természetes volna. Catherina látta zavarát és nevetett:

– Pater Rajmondo, ha Messer Niccolo kint lesz a börtönből, ki tudná-e juttatni a kapukon? Mondjuk szerzetesi ruhában. Az egyháziak más zavargások esetén is szabadon járhattak a kapukon át.

– Igen, ezt meg lehetne csinálni.

Isotta mégegyszer kitekintett a térre s végül döntött:

– Igen, a mantelláták ruhájában én is szabadon járhatok a városban, a Salvaniak városrészeiben is. Ezt öltöm magamra, és kérlek téged Alessia néni tarts velem, mert lehet, hogy több utam lesz. Most a Lazzareschi-házba megyünk! ...

Tizenkettedik fejezet: Hogyan kereste fel Isotta Carlo Lazzareschi?

Minden nehézség nélkül haladtak át az ellenséges zsoldosoktól megszállott utcákon, amelyeken, mint a többieken, nem látszott más járó-kelő; mind bezárkóztak és pedig, amint Alessia néni mondta, az emeleti lakásokba. Onnét könnyebben lehetett az esetleges támadások ellen védekezni.

A Lazzareschi-ház felé tartottak, amely a Porta del Popolo közelében meredt fel, sötét és barátságtalan falaival és magas tornyával, sokáig kellett döngetniök a kapura erősített vaskopogtatóval, míg kinyitották a kis kémlelőablakot. Két barátságtalan, szúrós szem győződött meg arról, hogy valóban nők kérnek bebocsátást, pillanat múlva becsukódott mögöttük az ellenséges ház kapuja s a teljesen üres, félhomályos előcsarnokban, amelyre csak két lépcső nyílt, szembe találták magukat az öreg Carlo Lazzareschivel, aki három fegyveres emberével jött le a kopogtatók bebocsátására.

Türelmetlenül kérdezte, hogy mit kívánnak. Kettőjük közül Isotta válaszolt neki:

– Messer Lazzareschi, küld el embereidet vagy vezess máshova, mert csak veled van dolgunk! – A hangja nyugodt és biztos volt. És a Lazzareschi meg is lepődött rajta, hogy ilyen erővel és nyugalommal parancsolnak neki. Intett három emberének és azok magukra hagyták őket a füsttől kormos, sivár boltozat alatt.

– Ki vagy te?

– Messer Lazzareschi, te nem ismeresz engem? Pedig láttál a San Domenico előtt, Catherina Benincasa oldalán!

Carlo Lazzareschi, hátrafelé lépett kettőt ...

– Te voltál az? És mit akarsz tőlem itt? Catherina Benincasa küldött?

– Nem ő küldött, hanem én küldöttem önmagamat. És azzal, amit kérek tőled, tartozol nekem és tartozol magadnak.

– Mi volna az?

– Sziéna békessége!

– Madonna Isotta – kiáltott fel Lazzareschi – hogyan tartoznék én Sziéna békességével teneked és mit tehetnék Sziéna békességeért én, amikor ti kezdtétek meg az ellenségeskedést, vagyis Bernardo Tosti elpártolása indította meg.

– Ezt hagyd! – intett neki Isotta és a férfi megcsodálta őt, amint ott állt előtte födetlen fejjel, mint az erő és báj együvé olvadt víziója. – Hagyd, mert nincs igazad! Elszántam magamat arra, hogy amikor végét vetem ennek a hasztalan viszálynak, egész a gyökeréig megyek vissza, a gyökér pedig a te árulásod, Carlo Lazzareschi! A te árulásod és a bátyám törbeccsalása ... és te vajon megbocsátottad volna-e, hogy véget vetnek nemzetségednek egyetlen fiadban?

A hangja éles és kemény volt akár a penge.

– Mert neked is van egyetlen fiad!

Lazzareschi dadogva válaszolt.

– De hiszen te magad jártál közben érette.

– Most ezt is hagyd! – intett szenvedélyesen a lány, és arca szinte világított, mint a fehéren izzó acél. – Jól tudod azt, hogy a vér-vért, bosszú-bosszút kíván, századok óta ezekben a véres utcákban. Jól tudod, hogy ellened való bosszúállás ég ennek a viszálynak mélyén, és mondom, neked, hogy eljegyzésem, ez volt: Apám odanyújtotta nekem a fegyvertelenül jött Bernardo Tosti törét, hogy övezzem derekára, mint az ellened való bosszú jelét. És ez a tör fölötted és fiad fölött lebeg. Tudod, hogy a magyar csapat csak az alkalmat várja, hogy rátörhessen a te pártodra, mint valami farkassereg ... De azt is tudod, hogy én

megbocsátottam neked a bátyám haláláért, igaz szívemből megbocsátottam. Elhiszed-e, hogy megbocsátottam?

– El! – felelte lehorgasztott fejjel a Lazzareschi. A San Domenico előcsarnokát látta a napfényben és az oszlopok közt Isotta Tagliacci hó és arany alakját, amint odajárul Catherina Benincasa haragvó, félő és félelmetes szemei elé.

– Elhiszed és elhitted ekkor is! – folytatta könnyörtelenül Isotta, – de nem merted bevallani, hanem elkotródtál hallgatva és makacsul, de én nem hagyom szívedben a tört és a mérget: eljöttem és parancsolom, hogy add vissza Sziénának azt a békét, amit elvettél tőle hat év előtt!

Lazzareschi hosszú ideig hallgatott és végül elszántan szegte fel a fejét és felelte:

– Visszaadom, ha megmondod hogyan, és ha reménységet látok arra, hogy a terved sikerül.

– Akkor hallgass végig! A tervemet akkor is végrehajthatod, ha nem Sziéna békességére, hanem magadra tekintesz. Tudod, hogy milyen veszélyes rátok nézve a magyar zsoldoscsapat. Ők urukat akarják kiszabadítani és ezért készek temetőt csinálni a Piazzából és az egész városból. De ha Messer Niccolót ki lehetne szabadítani a fogságból, akkor ki tudom küldeni utána a városból a magyar csapatot is és leszerelve az enyémeiket, helyre tudom állítani a békét.

– Azt akarod, hogy kiszabadítsam Messer Niccolót?

– Igen. Te a város provveditoreje vagy, módodban áll ezt megtenni. A többi azután az én dolgom ...

– De mit csinálunk, ha Messer Niccolo, ahelyett hogy menekülne, csapatainak élére áll?

– Nem teszi meg. Hozzad őt ide, hogy beszélni tudjak vele és, akkor nem történik semmi olyan, amitől tartasz.

A Lazzareschi ismét lehajtotta fejét és Isotta kérésének eshetőségeit mérlegelte. A feladat nem volt könnyű, de neki, aki akadálytalanul járhatott-kelhetett a Signoria épületében, lehetséges volt a dolgot végrehajtani. Mielőtt még önként dönthetett volna, megállt mellette egy fáradt, lesóványodott asszony, a felesége, akit a nyugtalanság, hogy kikkel és mit beszél férje ezen a zavaros napon, lehozott a lépcsőn s így végighallgatta ura beszélgetését.

Átkarolta férjét és azon a néven szólította őt, amivel ifjúságuk legkedvesebb napjain illette:

– Ne töprenkedj sokáig Lollo, hanem engeddd, hogy Madonna Isotta gyöngéd kezei kihúzzák a szívedből a mérgezett tört, amely már hat év óta gyötör. Én a feleséged vagyok és tudom, hogy mennyit szenvedtél a lelkiismereted és a félelem miatt. Meg kell tenned! – És utána Isottához fordult:

– Madonna Isotta, köszöntlek téged és nagynénédet a házamban és kérlek, ne álljatok itt e dísztelen és sötét előcsarnokban. Gyertek fel hozzám és nézzétek meg gyógyuló fiamat, akit annyira szántatok a San Domenico előtt!

Lazzareschi is közelebb lépett hozzájuk ...

– Ne haragudjatok, – mondta zavartan és félig-meddig még dacosan, de már barátságosabban. – Úgy kellett volna fogadnom benneteket, ahogy kijár házam jóakaróinak és barátainak. Madonna Isotta, megpróbálom végrehajtani, azt, amit mondasz.

Isotta csak egy mosollyal tudott válaszolni neki. Az asszonyt karolta át.

– Drága vagy és áldott légy szívedért Madonna Giulietta. De most nem tudok felmenni hozzád, mert meg kell beszélnem a férjeddal, hogyan lehetne megszabadítani Messer Niccolót.

A férfi hosszú léptekkel kezdte fel- és alámérni az előcsarnokot.

– Csak egy lehetőség van, – állt meg előttük végre. – Ha lelket tudok verni Ser Cristofanóba, a Köztársaság titkárába ... Ő nagy barátja a békesség gondolatának is. Ha Madonna Catherina tudna hatni rá ...

– Akkor meg fog tenni mindent – ígérte meg Alessia néni. – Ser Cristofano ki tudja hozni, de viszont egy hely kell, ahova hozza.

– Az a te házad lesz, és itt veszi fel a szerzetes ruhát, hogy még az éjjel kimeneküljön a városból – mondta a Lazzareschinek Isotta.

– Madonna Catherina mozdítsa meg Ser Cristofanót, a többi vállalom én – ígérte Lazzareschi. – És ha szerencsésen megy minden, besötétedés után itt lesz nálam Messer Niccolo.

Tizenharmadik fejezet: Hogyan szabadultak ki a magyarok és Miklós úr Sziénából?

Az egymás ellen lázadt városrészek megpróbálták élni a maguk életét és az utcákra kimerészkedtek az emberek. Alapjában véve nem volt sok közülük a város urai közt kitört viszályhoz, ezt intézzék el ők és fegyvereseik. Alessia néni és Isotta nem találkoztak senkivel, aki fel akarta volna tartóztatni őket, már azért sem, mert a város betegeit mantelláták ápolták és azt hitte mindenki, hogy valamelyik beteget látogatta meg a két elfátyolozott arcú apáca.

Azonban a nyugtalan utcákon meg lehetett érezni azt a feszültséget, ami a levegőben vonaglott. Az éjszaka tulajdonképpen nem történt összeütközés, a pártok úgyszólván csak a hadüzenetet jelentették be egymás ellen, de azonkívül, hogy városrészeit elsáncolták egymás felől, nem történt semmi sem. A Salvani-párt a Tagliacciak csapatainak támadására várt; az erők nagyjából egyenlők voltak; két városnegyed a másik kettő ellen ... Mindenki azt várta, hogy a néma várakozásban mikor csap le az első vérszínű villám. De azért mindkét párt tudta, hogy az lesz a vesztes, aki erejét a támadásra fecsérli el – vagy beleesik az ellenfelek csapdaként számukra megnyitott utcáiba.

Nem sokkal ezután, hogy hazaérkeztek, máris jött Bernardo Tosti páncélban, tör helyett karddal. Azért jött, mert a Saraceni-ház ablakából látni akarta a Piazzát, de nem látott semmit, mint a tér közepén rakott kőszancokat és néhány lézengő íjászt a Signoria előtt.

Egészen elragadta őt a szenvedély és bosszús volt, hogy a Salvaniak nem akarnak támadni. Elmondta, hogy a magyar csapatot alig lehet visszatartani attól, hogy ne támadjanak. De egyelőre nem lehet, mert még nem tudják hogyan vannak elosztva az ellenség erői. A Venturinit várta, aki színleg a Salvaniakhoz tartott, de megígérte, hogy nemcsak értesítéseket küld neki, hanem maga is átszökik, hogy megbeszéljék közös terveiket. De a Venturini nem jött, mire Tosti rövid várakozás után idegesen ment el azzal, hogy a Venturinit semmiesetre sem engedjék el, ha jönne, hanem tartsák ott.

Amint Catherina értesült, hogy Isotta mit végzett a Lazzareschieknél, azonnal elment, hogy valami módon összeköttetésbe jusson Ser Cristofanóval.

Isottának még az öreg Andrással kellett összeköttetésbe lépnie, mindenesetre úgy, hogy se apja, se Tosti ne sejtse senki semmit abból, amit ellenük művel. Fra Simone vállalkozott arra, hogy a Saraceni palotába hívja Andrást, azalatt Isotta fáradtan, gondolatok nélkül ült a kis toronyszobában.

Elhatározta, hogy békének kell lenni Sziénában és Sziénában béke lesz. Ha Messer Niccolo eltávozik a városból, akkor a magyar csapatnak nem lesz oka arra, hogy a harcba bocsátkozzék – követni fogja urát, aki haza vezeti őket. Zsoldosok nélkül egészen reménytelen lesz apjának és Bernardo Tostinak harca a Salvaniak ellen, békülniük kell minden feltétel alatt. Hogy azonban a győztes Salvaniak ne bosszulják meg magukat vérrel és gyilkolással, közbe fogja magát vetni a válságos pillanatban.

Még nem tudta mit kell tennie akkor, de nem is törődött vele.

*

Már délután volt, mikor az öreg Andrással találkozhatott.

Az öreg András, valóban alig bírta megfékezni égő és lázongó dühét. Rá akart törni a Signoria épületére minden meggondolás nélkül és a csapat is készen volt követni őt. – Tagliacci úr alig tudta lecsillapítani őt ... De ő cselt és önzést gyanított ebben a várakozásban – őt itt tartják tétlen lesben várakozva a San Onofrio utcában, míg Miklós urat kivégzik ...

Éppen összeszedni készült a csapatainak az elzárt utcák őrzésére szétszórt felét, hogy csatlakozzanak a Piazza del Fontén táborozó többiekhez és egyedül ők maguk próbálják kiszabadítani Miklós urat, amikor megjelent a dominikánus és Isottához hívta őt. – A vén pogány gondolkozás nélkül ment s az örömtől és a félelemtől reszketett meg, amikor meghallotta, hogy Miklós úrnak üzenete van Isottánál számukra.

Letérdelt előtte a toronyszobában, ahol Isotta várta őt, megcsókolta ujján urának gyűrűjét és végig hallgatott majdnem szótlánul mindent, figyelmes és ragaszkodó szeretettel és megértett mindent, szinte csodálatos könnyűséggel.

Igen, amint megkapja az üzenetet, hogy Miklós úr a falakon kívül van, nem törődik senkivel sem, kivonul a városból. A Podesta kiengedi őket, ha el akarnak menni, hiszen örül, hogy az ellenfél így elveszíti a magyar segítséget...

Megnyugodva tért vissza csapatahoz és megszervezte őket a kivonuláshoz. Egyik csoportjukat a saját vezetése alá rendelte, a három másikat Ananiás, Azariás és Mikhál alá, mert a három bihari testvérben bízott meg legjobban. A csapatok rendszeresen váltogatták egymást az őrzésben, míg a többi nyugodtan táborozott a Piazza del Fontén, ahonnét az általuk megszállott városrészek minden pontját hamar el lehetett érni.

A szálak, amelyeket Isotta irányított, kezdtek kibomlani délutánra. Catherina azzal a hírrel jött vissza, hogy Ser Cristofano hosszú rábeszélés után beleegyezett abba, hogy életében először, a podesta ellen fordul és kiengedi börtönéből Messer Niccolót.

– Csak a város békéje kedvéért, – mondta – az izgalomtól szürke arccal. – Csak a város békéje kedvéért, Madonna Catherina. Én mindig ezt prédikáltam és most, valóban nem tehetek mást, mint, amit te mondasz ...

Testileg szinte összeroskadt vállalkozásának hősiessége alatt, de Catherinának szinte úgy tűnt fel, mintha ez a gyermekesen vézna ember ebben a pillanatban nagyobb hős lenne az összes zsoldoskapitányoknál. – Hiszen a vasból való Salvani ellen kell fordulnia, ha titokban is, sőt annál rosszabb, hogy titokban. De Ser Cristofano vállalkozott mindenre és délutánra már összeköttetésbe is lépett Lazzareschivel, hogy megbeszélje, hol várja őt. A palazzo del Signoriának háta mögött vezető sikátorra nyílik a palota egyik hátsó ajtaja, ott fogja kibocsátani Messer Niccolót – a többi már a Lazzareschi dolga lesz. Pater Rajmondo pedig arra vállalkozott, hogy segítségére lesz Niccolónak a város elhagyásában.

Alkonyat előtt felkereste Salvanit, hogy megkérje, engedje meg Fra Simone és Fra Niccolo testvéreknek a porta del Popolón át való távozását. A podesta nem is fogadta őt, hanem csak az emeleti lépcsőkön való alálaladtában beszélt vele:

– Ha azt hiszitek, hogy valahonnét segítséget tudnak kérni Tagliacci-pártnak, aligha lesz igazatok; egész Toscanában nincsen ghibellin város, amely segítségükre jönne és egész Toscanában nincsen most megfogadni való zsoldoscsapat! Nem bánom mehettek! – és kiadatta a parancsot, hogy a két szerzetest átengedhetik a Porta del Popolón.

Az utcakereszteződéseknél sok helyütt tűz égett, mert az éjszaka egészen holdtalannak ígérkezett, itt-ott fáklyák imbolyogtak a házfalak közt a sötétben, a távoli Piazza felől nyugtalan, vöröslő fény verődött fel az éjszakai égboltra és szitált szét vörhenyesen a levegőben, ott nagy tüzet raktak szurkos fából, hogy lássanak egy esetleges támadásnál.

Alapjában véve nem is volt túlságosan nagy vakmerőség az, hogy Taddeo Tagliacci és Bernardo Tosti: Venturini segítségével átlóptak az ellenséges városrészbe. Az öreg Tagliacci szükségesnek tartotta, hogy maga győződjék meg a helyzetről, azonban nem tudott meg sokkal többet, mint amiről Venturini számolt be neki.

A Venturini-ház főkapuja a Salvaniak városrészének egyik utcájára nyílt, de hátsó kapuja olyan sikátorra, melyet már a Tagliacci-párt fegyveresei őriztek. Így hatoltak be az ellenséges városrészbe.

Halkan beszélgetve jutottak el mindhárman a Porta del Popolóiig, ahol a kis téren felszedték a követ, sáncot raktak belőlük a torony elé és fenn az angol íjászok egyik csapata örködött.

Egy ferde gyámfal árnyékába kellett húzódniok, mert a hátuk mögött lépések közeledtek és nemsokára három férfi ment el mellettük és szinte közvetlen-közelükben állottak meg, csak hogy a gyámfalon túl: Bernardónak csak akkor jutott eszébe, hogy éppen a Lazzareschi-palota mellett húzódtak meg. Az érkezőkre úgy látszik már vártak, mert a kapu azonnal kitárult és izzó fáklyafény sütött elő egy pillanatra az előcsarnokból. Azt, aki elsőnek lépett be, azonnal megismerte Bernardo: a Lazzareschi volt, a másik is ismerősnek rémlett már az első pillanatban, amint a fáklyafény vörös köde áradt rá. A harmadik nyilvánvalóan fegyveres szolga volt.

Abban a pillanatban, amint a kapu becsukódott, rémlett fel előtte, hogy Niccolo il Ungherese volt a másik férfi, aki belépett a Lazzareschi-házba. Hogyan kerül oda?

Bernardo olyan nyugtalan lett, hogy első pillanatban szinte elvesztette a fejét és nem tudta elképzelni, kinek műve lehet ez és miért?

A másik kettő is felismerte Messer Niccolót és azonnal siettek visszatérni a Venturini-házba. Egyik sem tudta eldönteni, hogy mi lappanghat a dolog mögött ...

Venturini, aki pedig részt vett a Salvaniak minden tanácskozásában, nem tudott arról, hogy Salvani el akarta volna bocsátani őt, végül úgy határoztak, hogy Venturini megtudja a valót a helyzetről és addig minden fordulatot megelőznek. Ráküldik a magyar zsoldosokat a Salvaniakra. Lesz, ami lesz! ...

Miklós szeme elvakult, amikor a fáklyafény lobogó világossága vette körül őt a Lazzareschi előcsarnokában. A lépcsőn is szinte támogatni kellett őt, amint felfelé haladtak.

Amikor viszont belépett a Lazzareschi-ház emeleti szobájába, sokáig azért nem látott, mert itt viszont homályos volt: két gyertya gyér fénye sugárzott szét a hatalmas teremben a falak és a padló színes szőnyegek közt. Miklós az első pillanatban azt hitte, hogy egyedül van, csak később pillantotta meg az asztal mellett egy fekete apácaköpeny redőit és felette az ismert fehér arcot, amely azonban kemény és idegen volt ebben a pillanatban és szemeinek csodálatos tava is hideg.

Ő maga a meglepetéstől mozdulatlanul állott meg, míg Isotta fedetlen feje előre hajlott kissé, s úgy tetszett, mintha üdvözölni akarná őt, súlyos, szinte félelmetes fejbólintással, amelynek lendületétől meg sem rezzentek arca köré és vállára omló barna fürtjei, amelyek mintegy bronzszínű sisakot alkottak fején.

– Üdvözlég Messer Niccolo!

Miklós úr emlékezetében felvillant egy mosoly és egy kézlegyintés: az, amivel Isotta utoljára üdvözölte őt a Dóm előtt, amikor Palmiera Albizzi esküvőjét láttak – és ez a mosoly és kézlegyintés egészen más volt, mint ez a távoli és majdnem haragos köszöntés.

– Madonna Isotta, ugye neked köszönhetem, hogy megszabadultam?

– Nekem!

Hosszú, rekedt csend volt. Végül megszólalt félénken Isotta:

– És most megengeded-e Messer Niccolo, hogy parancsoljak neked?

– Tudod jól, hogy az életem van a kezedben és ...

– Messer Niccolo, én nem úgy szeretnék parancsolni néked, mint akit kényszeríteni akarok azzal, hogy az élete a kezemben van.

Miklós úr feléje lépett, de Isotta előre nyújtotta jobbját és megállította:

– Állj! Mondd: Mindent teljesítesz azok közül, amiket parancsolni fogok neked?

– Mindent. Parancsold, hogy verjem le a Salvaniakat és hajnalig egy sem marad Sziénában. Átvesszem csapatom felett a parancsolást ...

– Nem veszed át! Mert én azt parancsolom neked, hogy még ma éjszaka eltávozol a városból és megvárod csapatodat, amit utánad fogok küldeni és soha többé nem teszed lábad Sziéna földjére!

Miklós úr nagyot és mélyet lélegzett:

– Ezt parancsolod nekem?

Isotta, pedig gondolkodás nélkül válaszolt:

– Lásd, azért mondtam neked előbb azt, hogy nem úgy akarok parancsolni neked, mint akinek élete a kezemben van. Nem kényszeríteni akarlak, hanem csak kérni, hogy haraggal ne gondolj rám valamikor, mint ahogy én sem haragból küdelek el, hanem a harc miatt, amely fellobbant körülöttem és amit meg akarok akadályozni.

Niccolo úr lehajtotta a fejét. Ez az Isotta más volt, mint akinek ő ismerte; kemény és haragos, és bája nem a leány öntudatlan és félénk bája volt, hanem az úrnő hatalmas és parancsoló szépsége, ami előtt neki meg kellett hajolnia. Isotta tovább folytatta:

– Pater Ambrogio engedélyt kért Salvani úrtól arra, hogy Fra Simone és Fra Niccolo eltávozhassanak a városból. Fra Niccolo most te leszel és akadály nélkül engednek ki a kapu őrei. Valahol, talán a Sasso Rosso völgyében meg fogod várni embereidet, akiket utánad küldök, a többi már a te dolgod lesz. – És megkérdezte utána váratlan lágysággal:

– Elmesz?

– El! – felelte Miklós úr is nyugodtan. – Megígértem embereimnek, hogy hazavezetem őket.

– Mit mondjak nekik? – kérdezte Isotta.

Miklós lehúzta ujjáról másik gyűrűjét. Arany pecsétgyűrű volt, pajzsalakú címerében sasmadárral és azt odaadta Isottának:

– Add át ezt Andrásnak és mondd neki, hogy azt üzenem, jöjjenek az ő vezetése alatt minél hamarabb utánam a Sasso Rosso völgyébe.

És most már Isotta nyújtotta feléje mindkét kezét, éppen úgy, mint a San Domenico előtt:

– Menj és üdvözlödd nevemben húgodat, akit említettél!

András szíve egyszerre a torkában kezdett dobolni, amikor János átadta neki Miklós úr gyűrűjét.

– Isotta úrasszony küldi és csak ennyit üzen: Miklós úr átjutott a kapun és a Sasso Rosso feletti völgyben fogja várni a csapatot.

Hát mégis hazamennek?

... De addig neki kell kivinni a csapatát ezekből a kanyargó kőszikátorokból, innét a térről, ahol tábornözüket égett.

Még belebámult néhány pillanatig a tűz lángjába, amelyből a szikrák aranyvörös tűzesője szállott fel időnkint a magasba, ahogy közben-közben gallyat és venyigét szórt rá valamelyik embere.

Végül kiadta a parancsot embereinek, hogy járás-keles és őrsváltás ürügye alatt gyülekezzenek a Piazzára torkolló mellékutcákban. Nem akarta, hogy Tagliacci és Bernardo Tosti idő előtt észrevegyék szándékát, hogy itt akarják hagyni őket.

Azután felkelt, mintha az öröket menne megvizsgálni, lassan és kényelmesen maga is elérte a Piazzát, amelynek túlsó oldalán a tér felszaggatott köveiből épült sánc húzódott a Signoria előtt s közepén és sarkán szurkos fából való tüzek égtek, nyugtalan fényük lágyan és

vörhenyesen oszlott bele az éjszakába, s halványan, nagyon halványan rőtítette maga körül a Piazza levegőjét, úgyhogy az azt környező roppant épületek, mint egészen fekete tömör mozdulatlan árnyak rajzolódtak bele a szétsugárzó világosságnak eme sötét, majdnem fekete bíborába. Megnézte jól ezt a képet, mert úgy lehet, utoljára látja, azután fegyver nélkül, magasra tartott kezében fehér kendővel, áthaladt a téren.

A sánc mögül egyszerre nyolc angol zsoldos is szegzett rá íjat, bár látták, hogy egészen fegyvertelen. De ő egy mozdulattal megnyugtatta őket, amire a többiek íjainak védelme alatt négyen kiugrottak a sánc mögül és azonnal Salvani úrhoz kísérték, aki már a kapuboltozat alatt sietett előre a hírre.

Megállottak ketten egymással szemközt.

Mielőtt még a podesta akármit is kérdezhetett volna, András nyugodtan szólott hozzá:

– Engedj ki engem és embereimet a városból és Tagliacci-pártnak nem maradnak seregei.

A fáklyák lobogva világítottak, míg a podesta András arcát nézte párthívei közül, akik közt ott voltak a Canigiak, a két Caffarini, Cristofano di Gano és még néhányan mások. Valamennyien bizonytalanul és meglepődve nézték az öreget és a csend akkora volt, hogy hallani lehetett a fáklyák sercegését, és még azt is, hogy az egyikről a földre csepeg a megolvadt szurok.

Ser Cristofano nagyon kényelmetlenül érezte magát, arca szürke volt, a gyomra émelygett, mint mindig, amikor valami izgalom érte. Íme, amibe beleavatkozott, előre gördült kerekén. Isotta Tagliacci elérte célját! És rá tudta venni a magyar zsoldosokat a kivonulásra.

A fordulat azonban olyan váratlan volt a podesta és egész környezete számára, hogy hihetetlennek tűnt fel. Mindnyájan valami cseleget gyanítottak mögötte. És ekkor Cristofano váratlanul megemberelte magát. Megérintette a podesta vállát, így szólt hozzá gyöngye, halk hangján:

– Messer Taddeo, talán vezessük fel valahová ezt az embert, és beszéljünk vele, hogy mit akar ...

Valóban ez látszott a legkézzelfoghatóbbnak. A podesta bólintott s kíséretével együtt a lépcsőkön a tanácsterembe ment, ahova az angol zsoldosok az öreg Andrást is kísérték.

Már kékülni kezdett az éjszaka, amikor kiengedték onnét, és hajnalodott, amikor a magyar csapatok az angolok dárdáitól és íjaitól közrefogva megkezdték a kivonulást a Porta del Popolo felé. Bernardo Tosti összefont karokkal, tehetetlenül nézte, hogy eltávozásukkal mint omlik össze a harc, amit tervezett.

– Azzal, hogy ők elmentek, nem maradtak az ő pártjuknak csapatai s így biztos vereség lett volna megkockáztatni a harcot. S mindez azért történt, mert Miklós urat kiszöktette valami módon börtönéből a Lazzareschi. De mivel a podesta nem tud semmit fia gyilkosának megszöktetéséről, és véres bosszút fog állani azon, aki kezeiből kivette őt!

És Bernardo Tosti tudta, hogy ő maga nem adja föl a bosszút, amit Taddeo Tagliaccinak ígért: a jó kalmár megtartja a szerződést, amire kötelezte magát.

Tizennegyedik fejezet: Hogyan szólalt meg a Campanaro?

Isotta kezei tehát már szétbontották a hálót, de a viszály fonalai, ha nem is olyan szétzilált halomban, mint eddig, ott feküdtek előtte – s a harc még mindig nem volt elhárítva, mert most már a Salvani-párt csapatainak támadása ott lebegett a San Onofrio és Fontebranda negyedek felett, amelyek szinte védtelenül állottak az angol zsoldosok dárdái és íjai előtt. És most ezt kellett neki elhárítani. A hat láb hosszú tiszafa nyílveszőknek az ő utcáik szakadékában tovasüvöltő viharát, a házak közt emelt sáncokra omló rohamokat. ... S künn a virradat hűvös, zöldeskék egészen lassan felragyogott a napfény, forró, aranyos párája.

Levetette apácaköntösét s Alessia néni és Catherina Benincasa felöltöztették őt anyja ruhájának fehér és arany pompájába, mert ebben akart apja és Bernardo Tosti elé járulni. Most már tudta, hogy az asszony életéhez hozzátartozik az ékesség ... az elébetartott acéltükör lapjának mélyén pedig látta, hogy arca sovány és fakó lett a két álmatlan éjszaka közé eső nap nyugtalanságától.

Már indulni akart, amikor Alessia néni, aki a Piazzára gyűlő és ott rendezendő csapatokat figyelte, az ablakhoz hívta őt: íme ott Bernardo Tosti haladt felemelt kézzel egészen egyedül és fegyvertelenül át a téren a Signoria palotája felé.

Bernardo Tosti szintén békét akart, de győzni is akart Lazzareschi felett. Az angol zsoldosok dárdái és kardjai fogták közre őt is és kísérték a podestához, aki fekete köpenyében, sápadtan a kétnapos álmatlanságtól, a döntő támadás megindításáról tanácskozott pártjának vezetőivel és Skóciai Tamással a kapu boltozata alatt.

Mindnyájan a lázadó városrészeknek fegyvertelenül közelgő vezéréhez fordultak s mikor az ott állott előttük, így szólt Federigo Salvanihoz:

– Szólaltasd meg a Campanarót, mert árulás miatt akarok nyilvános vádat emelni Carlo Lazzareschi ellen, aki Sziéna nemese létére megszöktette ezen az éjszakán, még éjfél előtt, a fiad halála miatt vádolt idegen zsoldost, Niccolo il Ungherese-t.

A podesta fakó arca még színtelenebb lett:

– Bernardo Tosti, te azt állítod, hogy ő már nincsen a börtönben?

– Menjetek és nézzétek meg! – Bernardo most már egészen biztos volt abban, hogy akit a Lazzareschi-házba belépni látott, nem volt más, mint Niccolo. Azt is tudta, hogy Niccolo kiszabadulása nem történhetett a podesta beleegyezésével, abból a célból, hogy a magyar csapatot elcsalják vele tőlük; ebben az esetben nem kellett volna a kivonulást magának az öreg Andrásnak elszánt és félelmetes fenyegetésével kierőszakolni, amit viszont a Venturini révén tudott meg. Szóval bizonyos volt abban, hogy bármiért is követte el tettét Lazzareschi: áldozatul dobhatja őt a podesta dühének, és így a harc, ha fegyver nélkül is, azzal ér véget, amiért megindította: a Lazzareschi pusztulásával.

Pár perc múlva a podesta kiadta a parancsot, hogy az íjászok vegyék körül a teret, fegyveresen senkit se engedjenek oda, egy csapat azonnal menjen el a Lazzareschiért és ez alatt szólaltassák meg a Campanarót.

A Campanaro a városház tornyának harangja volt és nyelvének rettentő bömbölése mindig ilyen események hírére zúgatta a város fölé egész a bástyáig. Ilyenkor a Piazzára hívta a népet, hogy mindnyájuk akaratával dőljön el az a kérdés, amiről szó van. Rendes körülmények közt a sikertelen piazzai tárgyalások után szokott kitörni a megegyezni nem tudó pártok közt a fegyveres viszály.

Most ezt jelentette, hogy a szembenálló pártok egyike a fegyveres elintézés kísérlete előtt megpróbálja ítélőszék és a nép előtt vinni ügyét diadalra. Mindenki tudta, hogy a Lazzareschi feje az, ami szóban forog és ha igaz a vád, akkor a podesta nem irgalmaz neki, mert a hivatali kulcsok birtokában megnyitotta a börtön és a város kapuit a fia meggyilkolásával vádolt idegen zsoldos előtt.

A podesta bírói székét odaállították a Signoria fala mellett emelkedő kőballusztádra, amit két oldalt a Guistizia zsoldosai vettek körül s a megkötözött Carlo Lazzareschit felhurcolták az örök Federigo Salvani és a város tisztségeit betöltő párthívei elé, ahol két angol zsoldos meztelen kardpengéje közül előlépet Bernardo Tosti és rámutatva, majd a Signoria és a Dóm közt hullámozó tömeg felé intve ünnepélyesen így szólt:

– Federigo Salvani, Sziéna város podestája és te Sziéna népe! Bevádolom előttetek Carlo Lazzareschit, Sziéna nemesét s a Köztársaság tanácsosát, aki gonoszul szövetkezve ifjabb Federigo Salvani erőszakos halála miatt börtönre vetett Niccolo il Ungherese-vel,

megszöktette őt a börtönből, ama törvény ellenére, amely megtiltja a város minden polgárának, hogy idegenek és bűnösök előtt megnyissák a város bármely kapuját.

Az angolok kifeszített íjaitól körülvelt népen nyugalanság és bizonytalan moraj hullámzott át, senki sem tudta, hogy mi miatt követte el tettét Carlo Lazzareschi. A podesta pedig átölelte magával hozott kisfiát, a legkisebbet és most már az egyetlen, a kis Gianinót, akit utódul akart és minél korábban meg akarta neki mutatni az események örvényét – megölelte őt és kemény arcával előre hajolt a székből.

– Te tetted ezt, Carlo Lazzareschi? Hallod-e a vádat, hogy te voltál?

– Láttam – kiáltott egy szenvedélyes és éles hang, Bernardo Tostié. – Láttam őt, amint belépett házába a megszöktetett fogollyal!

– És nálad van-e még? – állott fel a podesta egészen elfeledkezve arról, hogy a magyar csapat bizonyára már vezére után vonult ki a városból.

A Lazzareschi már csak erre a kérdésre felelt, amint körülhordozta tekintetét rajtuk és hallotta a néptömeg zúgását.

– Nincs! Még éjjél előtt elhagyta a város falait ...

A vádlott tehát nem tagadott és Bernardo Tosti úgy érezte, hogy nyert ügye van, a Lazzareschi védtelenül és meztelenül áll a podesta erőszakossága és dühe előtt s ama tör, amit Taddeo úr a Lazzareschi ellen bízott rá: eme vád alakjában csap le ragyogó és véres villanással.

Mert a podesta leült és úgy, hogy a tömeg végén is megértették, megkérdezte a kétszeresen árulót:

– Carlo Lazzareschi, ismered-e a törvényt?

Mielőtt azonban a Lazzareschi felelhetett volna, a nyugtalankodó és hullámzó néptömegből kibontakozott az épen akkor odaért Isotta Tagliacci, mindenki bámulatára felhaladt a zsoldosok közt az emelvény lépcsőin és odaállott a vádlott elé:

– Federigo Salvani, Sziéna népe és Bernardo Tosti! Íme Isten előtt, előttem és minden törvény előtt magamra veszem a vádat a Carlo Lazzareschi helyett! Mert, hogyha nincs is tanúm, esküszöm a négy Evangéliumra, hogy én voltam az, aki őt erre rábeszéltem!

Bernardo Tosti úgy érezte, hogy ama tör, aminek véres és ragyogó ívét a Lazzareschi felé látta villanni, most visszafordul és feléje csap le úgy, hogy hátratámolygott az ütéstől, és az emelvény szélén álló zsoldosok kapták meg, hogy le ne zuhanjon. Csak a podesta acélos és keményen csengő hangját hallotta:

– Igaz-e ez, mondd Lazzareschi?

– Igaz! – vallotta be az. – Madonna Isotta felkeresett házamban tegnap délelőtt és ketten határoztuk el, hogy a foglyot kiszabadítjuk.

A népen csodálkozó moraj futott át; senkisép hallott arról még, hogy két ilyen halálosan ellenséges család tagja, mint amilyenek a Lazzareschi és Tagliacci-házak voltak, szövetkezzék egymással és anélkül, hogy valaki tudna róla, felkeressék egymást. Mindenki a bonyolult és titokzatos okok egész szövevényét sejtette a dolog mögött, s azt, hogy mindez ki fog derülni a szemük előtt, a podesta emelvényén.

De Bernardo Tosti csak annyit értett a dologból, hogy a Lazzareschi helyett vagy legalább is mellé Isottát is odadobta áldozatul a Salvani dühének.

Odadobta anélkül, hogy vissza tudná hozni onnét ... és emiatt való rettentő szégyenében és megaláztatásában eltakarta arcát köntöse aláömlő ujjával. Csak a hangot hallotta, a Salvani hangját, amely a halál vagy börtön ítéletét akarta kihirdetni Isotta felett:

– Isotta Tagliacci! ...

– Állj! – kiáltotta egy eddig nem hallatszott parancsoló hang, oly csengő és mély, mint a fémgolyó zengő koppanása az ezüsttál mélyén:

– Állj! És álljatok meg mindnyájan elvakultak!

Ez Catherina Benincasa hangja volt és amikor Isotta Tagliacci kinyitotta szemét, látta, hogy Catherina Benincasa áll az emelvény tetején fekete köpenyében, fehér arcával és szemében azzal a rettentő tekintettel, ami előtt meghajoltak házsártos asszonyok, gúnyolódók, zsoldosvezérek, pápai követek és bíborosok. De a bosszú szenvedélyétől elragadott Salvani keményen elzárta szívét a csodálatos bűbáj elől és keményen rászólt:

– Mit keresel itt Catherina Benincasa?

De az nem törődött vele és hatalmával, hanem a népnek lábai alatt zúgó tengeréhez fordult és szólott nekik:

– Sziénai férfiak! Egyszer már megmutattam nektek Isotta Tagliacci tündöklő szívét, akkor mikor elém járult és halálos ellensége fiáért könyörgött és imádkozott és most megmutatom másodszor. Mert halljátok: Madonna Isotta el akarta háritani a viszályt, amely vért és gyászt készül hozni Sziénára, azért felkereste házának ellenségét, aki ellen apja bosszúja tört és szeretetével kibékítve, rávette őt, hogy a békesség érdekében szabadítsa ki a magyar zsoldosok vezérét, akit majd csapata is követ és majd így az egyik oldalon megszűnik a harc lehetősége. Ezután apját és pártját akarta rábeszélni, – de te Bernardo Tosti a bosszú elé akartad taszítani ellenségedet és helyette idetaszítottad őt ...

Mindenki némán hallgatott és Catherina Benincasa akkor a podestára vetette haragvó, félelmetes szemeit:

– És halld te is Federigo Salvani, Isotta Tagliacci a város békességéért cselekedett, Carlo Lazzareschi pedig egyetlen fiáért. És ne feledd, a te kis fiad is egyetlen már!

Salvani görcsös félelemmel takarta bele köpenyébe kis fiát és a zsoldosoknak intve rákiáltott Lazzareschire:

– Menj! Elmehetsz!

Catherina Benincasa pedig ráterítette köpenyét Isotta Tagliacci ragyogó köntösére és mindenki tudta, hogy ettől a pillanattól kezdve a szerzetesi ruha menedékjoga védi őt minden erőszakoskodás ellen. Bernardo Tosti odalépett hozzájuk, de Catherina Benincasa elhárította őt:

– Te gyűlölettel és vér árán akartad magadhoz váltani őt. Menj, mert az általad felidézett gyűlölet hatalmába esik, ha leveszed róla ezt a köntöst!

A nép morajlóan és megfélemlítve nyitott nekik utat és a Salvani sem mert inteni a zsoldosoknak, Bernardo pedig gögösen és megalázódva követte őket, majd Taddeo úrhoz sietett, aki felfegyverkezett párthíveinek élén az események hírére várt.

Amikor mindenről értesült, lehorgasztotta fejét és szótlanul hazament. Nem törődött többé sem Bernardo Tostival, sem Isottával, mert az egyik nem tudta kivinni számára a bosszút, a másik pedig elhárította útjából az ő hatalmas öklét, amely lecsapni készült a Lazzareschire és az egész pártjára.

Bernardo Tosti még egy hetet várt. Az alatt híre jött, hogy Niccolo il Ungherese csapataival együtt a szomszéd városok határait rabolja, mire a Salvani követeket küldött Firenzébe, Perugiába, Luccába és Pisába, hogy közösen állítsanak sereget ellene. Hosszú tárgyalások kezdődtek meg a városok között féltékenyen a rangsorra és a csapatok összeállítására, majd összevesztek és a rabló magyar csapat ellen nem történt semmi.

A Saraceni-palota pedig, ahova Isotta az ott lakó mantelláták közé visszavonult, némán és elzárkózva hallgatott. Erre Bernardo Tosti összeszedte a városbeli ügyeit, elutazni készült, de erre más érkezett, egy félelmetes vendég Sziéna falai közé és ott maradt:

A pestis!

Tizenötödik fejezet: Hogyan halt meg Bernardo Tosti?

A pestis pedig ilyen:

Tűrhető és békességes betegség, amittől az ember eleinte csak fáradt, leverte és szomjas, és aludni szeretne, de nem tud, mert fáj a feje. Fáj a feje, a szembolygók égők lesznek és kínozzák, mintha homlokuk mögött két olvadtan égő ólomdarab tolnának a szemük mögé, és ez kezdeté annak, amivel megérkezik a láz. Megérkezik a láz és az ember el kezd vándorolni vöröslő és parázsló ösvényein, anélkül, hogy tudna arról valamit, ami körülötte történik, napokig és hetekig feküdhöz öntudatlanságban és ezalatt az ember jár és egyre jár. A láng égő hegyoldalain megy felfelé, majd alázatosan nedvesen füstölgő szakadékokba és ott forgolódik vakon, tehetetlenül és sírva, mert bármerre fordul, ugyanaz a kín. Közben egyszerre váratlanul, mint valami izzadt, szennyes, forró és zavaros terhet, ledobja magáról a láz és önkívület kábultságát és tiszta fejjel, de olyan gyöngéden, akár egy csecsemő, vagy aggastyán, felemeli szemét. Ez jó egy darabig, és az ember megbékélt a világgal és önmagával; a lázatlanság és az öntudat bűvös vizei mossák őt, de csak rövid ideig, mert újra megérkezik a láz és kezdődik a vándorlás az izzás parázsló fokain, súlyos és zavaros árnyakkal telt sötétben, amely nem akar véget érni sohasem. Végül is mégiscsak eloszlik, lassan és lengve az öntudatlanság függőnye, a világ ismét hűvös és tiszta lesz, de a beteg gyöngé, olyan gyöngé, hogy mozdulni sem tud, így váltogatják egymást az öntudat és öntudatlanság időközéi s ha valaki tükröt mutatna a beteg elé, az látna benne, hogy arca csontig lesóványodott, ajkai repedezettek, szemük körül roppant nagy, koromfekete karikák vannak, a haja pedig borzas és csapzott. Azonkívül egész teste sárga, de az a testnek nem a szokott, kissé sötétes fehér színe, hanem a mély, majdnem barnán, sokszor egész barnán sárga szín. S ez az elsárgult, most már csak csontból és bőrből való test még mindig viaskodik a halállal. Az öntudat még mindig makacs erővel húzza szét maga előtt a láznak ólomsúlyú, égető, fájó, zavaros függőnyeit, még mindig fel tud merülni a vöröslő szakadékokból – és amikor utoljára merül fel belőlük, megérzi, hogy többet nem tér vissza oda. Ilyenkor az ember mellére teszi egészen feketévé bámult kezét és meghal ...

Bernardo Tosti magához tért és amikor magához tért, körülpillantott s jólismert szobájának falait látta meg maga körül. A láz és a verejtékezés megszűnt, de a feje még mindig kábult és zavaros volt, a szemük égők és le kellett hunyni őket, mert ablakának fatáblái nyitva voltak és rajtuk át mint forró lehelet ömlött be a hőség és a késő délután vakítóan égő ragyogása látszott be a háztetők felett.

Nyár, nyár, nyár ... és valami halkán, szakadatlanul zümmögő hang távoli, tompa, éneklő sírása a délutánban ...

Hosszú ideig tartott, míg felismerte a láztól és kábulttól félig megsiketült fülével, hogy ez harangszó, a San Domenico lélekharangja – bizonyára reggeltől estig és estétől reggelig arat a halál Sziénában.

Erre a gondolatra fel akart ülni, mert maga előtt látta a vakító napfény és hőség alatt elernyedő várost, amint minden házban fekszenek hozzá hasonlóan pestis sújtotta betegek, akik az öntudatlanság tüzes mélységeiben bolyonganak, vagy szintén magukhoz térnek ebben a pillanatban ... Látta a pestist, amint roppant szárnyai elfátyolozzák az eget Sziéna házai és tornyai felett. Ez rettentő megrendülés volt, de csak egy percig tartott, mert szomjas volt és a kökorsó után nyúlt. Az félig volt csak és a vize undorítóan meleg és poshadt. Úgy rémlett előtte, hogy ő maga készítette ágya mellé, amikor megérkezésének estéjén lefeküdt. Hogy mennyi idő telt el azóta, nem tudta. Lehet, hogy tegnap volt, vagy tegnapelőtt, de lehet, hogy két hete, de az bizonyos, hogy mindenki elhagyta: nem emlékezett vívódásaiban emberi

hangra és emberi mozdulatra. Egyedül volt és amikor kiáltani akart, nem jött ki hang a torkán.

A korsó rettenetesen súlyos volt neki, csak nagy erőlködéssel tudta szájához tartani, ráadásul nem tudott egészen felemelkedni, úgy hogy a víz alácsordult arcán és mellére folyt – ebben a pillanatban annyira gyengének és nyomorúságosnak érezte magát, hogy szeretett volna sírni önmaga felett.

S amint ott feküdt ágyán a tovahaladó, majd estébe hajló délutánban, láza egyre nőtt és éjszakára ismét elvesztette az eszméletét.

Amikor magához tért, ismét éjszaka volt, ezt onnét tudta, hogy mécs világát látta, de a mécszet gondosan úgy helyezték el, hogy fénye ne hulljon szemébe. Fejét felemelve tartotta valaki, és tejjel, hideg, jóleső tejjel itatta. De mindez csak egy pillanatig tartott számára, utána ismét nem tudott magáról semmit sem.

Azután úgy tetszett neki, mintha többször magához tért volna és más betegek ágyát is látná, hol nappali világosságban, hol tompa mécsfényben sorakozni a magáé mellett.

Valóban úgy volt: embereinek nagyobb része megszökött, a maradtakat szinte vele együtt terítette le a vele együtt még Livornóban kapott pestis és csak akkor találtak rájuk, amikor Catherina Benincasa és a mantelláták végigjárták az összes házakat, hogy az elhagyottakat összegyűjtsék és a Saraceni-palotába vigyék, amit Alessia ajánlott fel kórházzul. Itt ápolták a betegeket a mantelláták, köztük Isotta is, aki próbaidős újonca volt a rendnek.

S a pestis is úgy dühöngött, ahogy Bernardo Tosti elképzelte azt első tiszta pillanatában: kiterjesztette szárnyait a szerencsétlen város felett és egymásután haltak meg seregestől az emberek. Meghalt a nemrég férjhez ment kis Palmiera Albizzi, miután a gyóntató pap fülébe suttogta pletykázkodásai és apró rágalmai miatt érzett bánatát, meghalt Venturini, aggódó és féltő lélekkel, meghalt az engesztelhetetlen Salvani, aki végül is összetört a halál előtt és feladva minden bosszúját, óriási fogadalmat hagyott családjára egyetlen fia életéért, elmentek férfiak, nők, csecsemők, ifjak, gyermekek ... de erről mitsem tudott a Bolyongó, mert ő a láz halálos ösvényein vándorolt és egyre ritkábban és rövidebb ideig bukkant fel öntudata ezen a világon. Felbukkant, mint a fuldokló a vízből, azután ismét visszarántotta a súly, majd ismét felébredt egy pillanatra, tiszta fejjel és csapzott hajjal és mély férfihangot hallott maga mellett:

– Bernardo Tosti, most öntudatnál vagy, imádkozzál velem együtt!

A haldoklónak úgy tetszett, hogy ez a Pater Rajmondo, de csodálkozott azon, hogy imádkoznia kell. S a mély hang mondani kezdte felette:

– Miatyánk, ki vagy mennyekben, szenteltessék a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, miképpen mennyben, úgy a földön is, mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk ...

– Nem bocsátok meg neki, gyűlölöm őt! – kiáltott fel hirtelen elvakulva Bernardo Tosti s a Mélység ismét utána nyúlt, utána nyúlt, hogy utoljára a maga ölébe rántsa s azontúl többé el ne engedje őt. De egy édes és csengő hang, egy hűvös és fehér kéz utána nyúlt az Alábukónak és homlokára téve kezét oly hűsen akár a hó, lehajolt hozzá és erőszakkal nyitva fel szemeit, megkérdezte őt:

– Bernardo Tosti, én vagyok az, akit te gyűlölsz?

A Vándor pedig felnyitotta szemeit és betegsége óta először csodálkozott a bebolyongott tüzes tájakon, s azon, hogy azok végén Isotta Tagliacci hófehér arca és szemeinek smaragdzöld, hús tava köszönti őt. Egész teste verejtékes volt s ez már a halál verejtéke volt, de ő csak annyit érzett ebből, hogy homloka nedves és haja – sötét súlyos csigák – csapzott. És felnevetett, mert hiszen fel kellett nevetnie: kit gyűlöl ő? Nem tudott arról, hogy gyűlölne valakit, vagy hogy gyűlölt volna valakit, hiszen Isotta Tagliacci tartotta felemelve fejét és ő nézett a szemeibe.

– Vajon kire mondtam? – kérdezte Tosti.

Ez volt az első értelmes mondat, amely elhagyta ajkát betegségében és egyúttal az utolsó is, mert arra csak hörgéssel és fejbólintással tudott válaszolni, hogy szánja-e bűneit és akarja-e a feloldozást. És elhangzottak felette a szavak, amiknek Isten fia szerzett érvényt azzal, hogy magára vett minden szenvedést, amelyek a világ kezdetétől fogva tengernyi árban hömpölyögtek, és fognak még hömpölyögni tengernyi éven át:

– Ego te absolvo ab omnibus peccatis tuis ...

Arról még tudott, hogy az utolsó kenetet is megkapta: a pap megkenete olajjal homlokát, hogy megbocsátassanak neki tervei és gondolatai, amik ott kialakultak – szemeit, hogy ne bűnhődjenek meg azokért, amiket velük vétett – ajkait, hogy tiszták legyenek az Ítélet Napján, – a kezeit, hogy eltávozzék azoktól árnyéka ama vérnek, amit ontani készült – oldalát, hogy ne rovassék fel neki a szenvedély, amely ereiben izzott.

Míg Isotta ezalatt elfordult Bernardo Tosti ágyától, megjelent a mécsek vörösen sugárzó fényében egy riadt árnyék. Az ifjú Giovanna volt, lesóványodva és sápadtan, ajkai elé tartott kezekkel és rámeredt úrnőjére, mint valami kísértetre:

– Madonna Isotta, te még élsz?

Ők mint valami várba, úgy zárkóztak el a Tagliacci házba, Taddeo úr egészen belesüllyedt a kudarc bánatába és dühébe s ezenkívül nem törődött semmivel, még a pestissel sem. De ezen a napon nem tudott felkelni Monna Pippa, estére pedig már fekete és holt volt. Ez felrázta Taddeo urat is és kiküldte Giovannát üzenetével a kórházzá lett Saraceni-palotába: Éjfélíg térjen vissza a pestises betegek közül Isotta, vagy zsoldosaival tör rá a házra és erőszakkal viteti el őt.

Tizenhatodik fejezet: Hogyan tért vissza Miklós úr Sziénába?

Az ember egyszerre váratlanul, mint valami izzadt, szennyes, forró és zavaros terhet, ledobja magáról a láz és önkívület kábultságát, és tiszta fejjel, de olyan gyöngén, akár egy csecsemő, vagy aggastyán, felemeli szemét ...

Miklós magához tért.

Köntösökből és nyergekből összehordott fekvőhelyen feküdt a földön, a sötét éjszakát látta maga felett és a csillagokat, valahol a bizonytalanságban valami tűz fénye repesett és neki egyszerre jutott eszébe minden: az otthagyt Sziéna, a kirabolt falvak Dél felé ... pénzt és lovakat akartak szerezni a nagy útra ... azután egy hosszú lovaglás mély és súlyos kábulatban, vándorlás a láz alvilágában ... bizonyára a pestis, amely elborította kínjával és rémületével egész Toscanát. Irtózatosan szomjas volt.

– Vízet!

Az erőtlen és kínos lihegésre egy árnyék hajlott fölébe és két roppant marok felültette őt, akár egy gyermeket, úgyhogy láthatta a közelében égő tűz fényét, körülötte embereit, azután András kemény arca és szúrós, aggódó félszeme nézett rá, miközben hűvös víz érte arcát és ajkát, s ő szeretett volna sírni az örömtől és a boldogságtól, akár egy kisgyerek. Inni ... miközben a víz arcára és fedetlen mellére folyik hűsen ... belemerülni hideg tavak vizébe és ottmaradni zöld mélység fenekén.

– Hol vagyunk? – kérdezte ajkával, mire András ismét ráfektette őt a feje alá helyezett nyeregpre és szólt:

– Sziéna mellett. Egy forrásnál pihenünk és éjfélre benn leszünk a városban.

A betegnek úgy rémlett, hogy neki nem szabad bemenni Sziénába, hogy miért, arra már nem emlékezett, csak a rémület és a vonakodás mozdult meg benne:

– Sziénába? Miért?

– Nem kell félned semmit! – nyugtatta meg őt András. – Az angol zsoldosok mind megszöktek a pestis elől és meghalt a podesta is.

De a beteg már nem értette az összefüggést, és annyi ereje sem volt, hogy meg tudta volna kérdezni. A víz hűs zöldje helyett sötétben izzó mélységbe bukott alá és a feje kicsúszott András kezei közül, az pedig rettentő és haragos kétségbeeséssel nézte a forró láztól vonagló és sorvadó fiatal férfit, akit mint kisfiút karjában hordott, aki az ő egész életét jelentette s akinek enyhüléséért odaadta volna életét.

Úgy hajolt feléje, mint anyafarkas, félszeme szinte világított a sötétben és konok keserű arccal tűnődött azon a terven, amelyre csak az ő félig pogány, babonás és istentelen vakmerősége vetemedhetett: az őrizetlen kapukon át visszatér a pestis ostromlotta városba és ha kell, karddal kényszeríti ama csodálatos sziénai asszonyt, aki a szeme láttára gyógyította meg a Lazzareschi fiát, hogy gyógyítsa meg az ő urát is. Egy pillanatig sem volt kétsége arról, hogy sikerül ... Haragos és kemény szíve egészen eltorzult a fájdalomtól, és ismét lóra parancsolva embereit, ő maga a karjai közé vette urát, aki ismét magához tért egy pillanatra és úgy tetszett, hogy oldalt ül egy lovon és a derekát egy kar tartja megtámasztva, hogy szinte raja fekhettek és egy bőrpáncélos, kemény mell hajlik fölébe. Azután ismét nem tudott magáról semmit.

Mikor felmerült az öntudatlanság izzó és vöröslő mélyéből, úgy tetszett neki egyideig, hogy felfelé kell másznia egy sötét és meredek lépcsőn és a lába minduntalan visszabotlik a fokokról.

– Álljunk meg! – hallott maga mellett egy lihegő, mély hangot s tudata ebbe kapaszkodott bele, mint valami fuldokló. Csak pillanatig tartott, de úgy tetszett, mintha órák teltek volna el, míg felismerte, hogy ez az öreg András hangja, és hogy vele és embereivel együtt ott áll valami sötét lépcsőn, amire nyirkos, vörhenyes fény szivárog valahonnét, nem tudta honnét, mert nem tudott mozdulni sem. Pedig állt, a falhoz támasztották őt és fogták mindketten András és János.

– Hol vagyunk?

András inkább megsejtette, mint meghallotta ennek a kérdésnek erőlködő hörgését, mely éppen csak előlibbent a forróságtól sorvadó mellből és a sebessé száradt cserepes ajkak közül ...

– Maradj nyugodtan Miklós úrfi! A Saraceni-palotában vagyunk. Meg fogsz gyógyulni!

A vörös fény egyre erősebb lesz, nyugtalan fáklyafény süt le rájuk, úgyhogy a beteg lecsukja láztól megkínzott szegény szemét s nagyon messziről a kábulat izzó ködén túlról hall egy ismerősnek tetsző, lágy női hangot:

— Erre jertek, itt találjátok őt!

Es megindultak ismét felfelé. András és János most már viszik őt, mert tehetetlen és nem tud mozdulni sem. Behunyt szemekkel is érzi, hogy a fáklya lobogva halad előttük, majd megállapodnak egy szobában, ahol bizonyára többen vannak, mert idegen hangok beszélnek, nem érti mit.

Ajtónyitás messze és megszólal egy hang, egy női hang semmi más, de olyan mély és édes, hogy szeretne felnevetni tőle: anyja hangja, húgának a hangja és Isottának a hangja nem olyan lágy és gyönyörűséges, mint ez a hang, amely kérdez:

– Mit kívántok tőlem?

Miklós felnyitotta szemeit és egyenesen belenézett – mint valami kútba, vagy a csillagos égre vagy a tenger mélyére – Catherina Benincasa szemeibe.

Életében először és utoljára nézett ezekbe az óriási szemekbe, melyek már azért is látszottak rendkívüli nagyoknak, mert a csodálatos leány arca keskeny, elefántcsontszerű arc,

feltűnően kicsiny volt. Úgy tetszett, hogy ezekbe a szemekbe bele lehet hullani, mint valami fekete és feneketlen szakadékba, amely édes és érdeklődő, mint az élet, keserű, mint a tenger, ragyogó, mint a nappal és nedves és sötét, akár az éjszaka ...

Miklós nem látott semmi mást, csak ezeket a szemeket, amelyeknek ragyogó bűvölete körülvillant a szobában és nem tudta kivonni magát igézete alól senki sem, még azok sem, akik vele voltak nap-nap után. És mégyszer kérdezett:

– Mit kívántok tőlem?

Ebben a pillanatban az öreg András otthagya Miklóst és előlépett. Rajta, mintha nem is húsból, vérből és csontból, hanem kőből és nyers vasból lenne, nem fogott a kór, az időjárás, a kardvágás és a pestis.

De ebben a pillanatban reszketett, hogy rajta is erőt vesznek Catherina Benincasa csodatevő szemei ...

A szemlélők előtt úgy tűnt fel, mint valami álom alakja ez a vén és lerongyolódott barbár, akinek rettentő ereje keményen rá volt vésve homlokára a szennyesen szürkülő hajerdő alatt, bozontos roppant szemöldökei árnyékot vetettek szemeire, amik közül csak ép félszemével látott, de az égő és szenvedélyes volt, akár a farkasé.

– Hazafelé tartunk és útközben megbetegedett. Idehoztuk eléd úrnő, hogy gyógyítsd meg őt!

Catherina mozdulatlanul állva maradt és tekintetét körülhordozta a többiekén, akik csodálkozva nézték őket kettőjüket. Egy pillanatig csend volt, azután előlépett az öreg András és nekiszegezte kardját:

– Gyógyítsd meg őt!

A fáklyák vörösén égnek, mindenki sápadt, s a Catherina körül álló férfiak a földhöz szegezve állanak. Fra Simone keze még a zsoldos korból beidegzett mozdulattal kap övéhez, de ott most nem kard van, hanem rózsafüzér.

És Catherina Benincasa felnevet.

Sokan ismerték évek óta őt, és sohasem hallották még nevetni, de akik hallották is, azok sem értették, hogy miért nevet, nem tudták, hogy ez az élet nevetése a pestis és halál között, az öröm nevetése a borzalom között, a közelgő hajnal nevetése az éjszakában, játszó kisgyermekeknek nevetése és annak az asszonynak a nevetése, akinek nyaka köré kisgyermek karja fonódik.

Mozdulatlanul állottak valamennyien, és azt sem tudták, hogy mit lát ebben a pillanatban: Isotta Tagliaccit, aki megkapta apja üzenetét, és letakarja Bernardo Tosti holttestét, hogy azután levette magáról a fekete köpenyt, hazamenjen, engedjen apjának, ama szeretetnek, amely durva, nyers, de szeretet és ha vaskesztyűs öklén és dárdák közt is: de úgy akarja kivinni innét, ebből a pestises pokolból, akár anya a gyermekét.

És Isotta Tagliacci végigjött a folyosón az emeleti előcsarnok felé, mert azt mondták neki, hogy Catherina Benincasa ott tartózkodik most.

András pedig reszketve és megfélemlítve térdelt le: nem bírta tovább ennek a bűbajos és hatalmas asszonynak távolba néző mosolyát most.

– Ne rá haragudj, hanem rám, ő nem tud semmiről! Nézd, milyen beteg: gyógyítsd meg őt.

Ebben a pillanatban megnyílt az ajtó és belépett Isotta Tagliacci.

Catherina Benincasa félreállt előle úgy, hogy az ott állott háta mögött a nyitott ajtó sötét hasadékával, és fegyveres férfiak elvadult, elszánt csoportját pillantotta meg maga előtt, szemben vele az öreg András térdelt és mellette összetörve, a fiatal Giovannitól támogatva ott állt Niccolo il Ungherese, aki mégis csak visszatért és megpróbál kiegyenesedni, amint megpillantja őt. És Catherina Benincasa a vállára tette kezét s előre tolta:

– Menj, itt van! Ismét neked parancsolom, hogy gyógyítsd meg őt!

De Isotta Tagliacci ott állott tétovázva és nem mozdult, míg Messer Niccolo összeszedte magát és elhárítva maga mellől Giovanni kezeit, feléje indult és összeesett lábai előtt.

Tizenhetedik fejezet: Hogy tért vissza Isotta a Tagliacci házba?

Isotta letérdelt melléje és feje alá téve karját, felemelte: a mozdulatlan férfifej rettenetes súlyos volt, mintha vasból való lett volna, mintha benne gyültek volna össze ama nehéz és viharzó szenvedélyek, amelyek végigvándoroltatták hegyeken, vizeken, tengereken át, amelyek az acél kemény és haragos merevségével rögzítették meg vonásait, vaskapcsokhoz tették hasonlatossá száját és az acél mozdulatlan és könyörtelen fényét adták szemeibe. De ebben a pillanatban nem acélos volt az arc, hanem halálosan keserű és ernyedt, ajkai cserepesek, repedezettek, szemei körül koromfekete karikák s amikor felnyitotta szemeit egy pillanatra, azok üresek voltak és hiányzott belőlük az élet. Isotta sokáig, nagyon sokáig tartotta karjában a férfi fejét, azután tétovázva felemelte fejét és körülnézett a fáklyák rezzenéstelen fénye alatt, ahol mindenki ugyanazon a helyen állt és őt nézte. Ő pedig nem tudta, mit cselekedjen. Éppen vissza akarta engedni a padlóra a verejtékes és zilált hajfürtöket, amikor letérdelt mellé Catherina Benincasa és ő is belenézett a férfi öntudatlan, nedves arcába, azután ráparancsolt Isottára:

– Meg kell gyógyítanod!

Isotta megzavarodva tekintett szemeibe, de Catherina Benincasa szemei ismét olyanok voltak ebben a pillanatban, mint két sötét, mosolygó száj, kedvesek és hízalgöek, akár egy gyermek szemei,

– Isotta Tagliacci, te, aki a magad erejével szereztél békét Sziénának, tedd csak bátran mindnyájunk előtt azt, amit a te szíved parancsol és hajtsd végre félelem nélkül. Jusson eszedbe, hogy erős vagy és hogy az asszony ereje mozgatja a világot ott, ahol a férfi ereje véget ért. Nézd: a halál nyomorúságában sínylődik, és csak te tudod megváltani onnét.

Isotta felállott és megparancsolta Miklós embereinek:

– Állítsátok talpra őt!

Az öreg András roppant ereje tartotta egyenesen a férfit, aki ismét magához tért a láz rohamai között, amelyek jöttek-mentek körötte, mint izzó és fekete árnyak és ő, aki nevetett a feléje sújtó kardpengék éle előtt, szerette volna eltakarni arcát előlük. De rövid időre ismét tudta, hogy ott áll a Saraceni palotában a saját emberei és Catherina Benincasa emberei között, az egyik oldalán az öreg András támogatja őt, derekánál fogva, míg vállát egy gyöngéd, de acélosan erős kar fogja át baloldalt. Amint arra fordította fejét, megpillantotta a maga arca mellett Isotta Tagliacci arcát, egészen közel, alig néhány ujjnyi távolságban, de ez most végtelenül soknak tetszett előtte: mintha Isotta arca a távoli úrben lebegne és ajka onnét szólna hozzá:

– Magadnál vagy-e, Niccolo?

A beteg előtt felrémlt, hogy először nem szólította őt *Messer Niccolónak* és most a neve is egészen másképpen hangzott el, mintha valami tündöklő és távoli melódia bujkálna benne: Niccolo ... Amíg erre gondolt, nem tudta megtalálni a szavakat, amikkel felelni kellene, csak bólintott lassan, de utána mégis magától, anélkül, hogy segíteni kellett volna neki, felemelte fejét, pedig ismét felrémlt előtte a Mélység, amelyben annyit bolyongott öntudatlanul.

Isotta odaszólt valamit Pater Rajmondónak, pár szót váltottak, és az odaállott eléjük, de ez már egészen bizonyosan álom volt, a valóság nem lehetett ilyen éles és tiszta, különben is nem lehet valóság az, hogy az ő arca is itt lebeg Isotta arca mellett az úrben.

– Messer Niccolo, bólints, ha feleségedül akarod Isotta Tagliaccit!

A beteg lassan, nehézkesen bólított, de a feje ugyanazzal a mozdulattal előre is hullott. Egy kéz – drágák voltak az öntudat pillanatai! – állá alá nyúlt és gyöngéden felemelte a fejét.

– Madonna Isotta, akarod-e férjedül Messer Niccolo il Ungherese-t?

A beteg öntudata még tartott addig, hogy hallotta az igent, azután ismét nagyon súlyos lett a feje és a teste, úgyhogy nem bírták tovább tartani, le kellett fektetniök a földre.

András letérdelt Isotta elé, de nem tudott szólni egy szót sem. Ez a letérdelés azt jelentette, hogy felajánlja életét és az egész csapatot annak, aki úrnője lett. Isotta kinyújtotta fölötte karját és megparancsolta nekik, hogy vonuljanak le és kísérik el őket a Tagliacci-házig. Négyen pedig vigyék a férjét!

Niccolót keresztbefektették három dárdán, amelyeknek végeit hat ember tartotta és levitték a lépcsőn, míg hátul alácsüngő fejét felesége tartotta, mintegy vitte utánuk s amikor leértek, komor csendben és halálos hallgatásban, lent várakozott rájuk a rablóna züllött egész magyar csapat: nyolcvan zsoldos. András, aki míg a beteget vitték, előre sietett, két sorba állította őket s mikor azok kiértek, Miklós embereinek sorfala közt vonultak tova, a föléjük tartott és kivont kardpengék alatt: mint ahogy az esküvői menetnek Sziénában vonulnia szokás – és így mégsem volt egészen dísztelen Isotta Tagliacci esküvője, amint ott vonultak a harmatos és hűvös éjszakában, a csillagok alatt, és a kardok alatt, át a Piazzán, az Ospedale utcán a Tagliacci palota felé.

Zaj és fáklyafény szűrődött elébük, amikor odaértek: Taddeo úr készült beváltani fenyegetését, mivel már éjfél elmúlt és a leánya még mindig nem tért vissza hozzá. Maga Taddeo úr éppen akkor lépett lépcsőjének legfelső fokára, amikor Isotta a lépcső aljára ért fáklyák és zsoldosok között – s Tagliacci meg is bámulta őt, amint fehér ruhában lépkedett annyi férfi közt egyedül. Egészen ő volt, egészen Ysabeau Chatillon elmúlt és drága szépsége támadt fel benne, de azonkívül benne volt a saját hatalmas és makacs lelkének ereje is, mert íme: a saját fegyveresei között – egész Sziénában senkinek nincs ekkora csapata, magának a városnak sincs! – a saját fegyveresei közt mer apja házához vonulni és így szól hozzá:

– Engedelmeskedtem neked és visszajöttem! Bocsáss be férjemmel együtt!

Taddeo úr intett két fáklyás csatlósának és aláhaladva a lépcsőn, a pestis sújtotta arcba világított. A szíve megtelt keménységgel és haraggal: hát ez a leányának férje, őt választotta ki: az idegen földről idecsatangolt zsoldost, a Salvaniak szolgáját, a Signoria börtönének szökevényét, a város környékének rablóját ... *ezt!* És Isotta merev arccal tartotta apja elé férjének fejét – míg Taddeo úr nem tudta tagadni, hogy ennek a fiatal férfinak arca pestises nyomorúságában és elernyedtségében is hatalmas és parancsoló: verejtékes homloka nyílt; orra kemény és hajlott, mint a sas csőre; szemöldökei dúsak, ajka, amelyet véressé és repedezetté tett a láz és szétnyitotta az öntudatlanság; gőgös és parancsoló; állá széles és öntudatos ... s a fáklyafény vörösen világított felette az éjszakában.

Amikor Taddeo úr felemelte tekintetét és találkozott leánya pillantásával, földre kellett állania, haragosan és elbűvölten, és engednie, hogy az az ősi házba vitesse férjét.

Tizennyolcadik fejezet: Szent Katalin éjszakája

Azóta, hogy Isotta férjével együtt visszatért a Tagliacci-palotába, már a harmadik nap telt el és ez volt a harmadik éjszaka.

Alessia felkísérte Catherinát a toronyba, mert az annak legfelsőbb szobáját választotta magának lakásul. A Szent bágyadt volt, csak barátnője segítségével tudta magát felvonszolni a lépcsőkön. Valamennyien attól féltek, hogy ő is megkapja a pestist, vagy belebetegedett az erejét felülmúló szakadatlan ápolásba és virrasztásba.

Amikor felértek, Alessia meggyújtotta a magával hozott égő gyertyával a mécsest, elkészítette barátnője keskeny és kemény fekvőhelyét és segítem akart neki a lefekvésnél. De ő elhárította magától és mellén összefonva karját, kinézett a keskeny toronyablakon át a hűvös, fekete éjszakába. Arca enyhén barnás volt, ajka cserepes és a szeme bágyadt.

– Menj! – kérlelte Alessiát alázatosan. – Úgy érzem, látomásom lesz!

Alessia idegenül és megrémülve hagyta el: nagyon ritkán beszélt a látomásairól, csak gyóntatóatyjának, az pedig, hogy előre megmondott volna valakinek ilyesmit, talán még sohasem fordult elő.

A szent pedig Alessia eltávozása után is állva maradt, mellén összefont karokkal és kinézett az éjszakába. A koromfekete, mozdulatlan sötétségben nem lehetett látni a várost, csak elképzelte azt, amint a dombtetőn szétterjed cikk-cakkosan, mint valami kőből való szabálytalan csillag, vagy inkább valami irtózatosságnagyságú polip, amely megkövesedése után is belekapaszkodik a földbe. Valóban: Sziéna a földbe kapaszkodott bele bástyaival, házaival és tornyaival, a földből való volt és a földből élt. Kereskedői Örményországtól Hollandiáig kereskedtek ezen a földön, földművesei eme föld felett görnyedeztek, iparosai is ennek a földnek terményeit dolgozták fel, nemesei ennek a földnek hatalmáért harcoltak, házasodtak és gyűlölködtek, bankárjai ezért adtak uzsorára pénzt az angol királyoknak és a pápáknak. De most éjszaka és pestis volt a munka, kereskedés, uzsora, szerelem, harc és gyűlölet felett, éjszaka volt és pestis.

Ő pedig, Catherina Benincasa, ott állt és virrasztott felettük a toronyban, a súlyos, koromfekete éjszakában, s úgy tetszett neki, hogy mindenki alszik, csak ő virraszt ébren, bánattal és szeretettel a szívében, amely tele van a könnyek égető és rettentő súlyával. Mert egymásután mentek el azok, akiket mint kislány, felnőtteknek, vagy ifjaknak látott. Egy egész nemzedék pusztult el Sziénában, s ha ez így folyik tovább, a kőből való csillag házai üresen maradnak bástyaik és árkaik között. És majdnem egészen elpusztult egy másik nemzedék is: a gyermekeké, akik nem voltak még akkor, amikor ő fiatal lány volt. Maga a Benincasa-ház nyolc gyermeket temetett el, sírfeliratukat ezen a délután vésték ki Szent Domonkos templomában: többnek már nem lehetett elpusztulnia, mert több fiatal gyermek nem maradt a Benincasák közül. Meghalt a család aggastyánja is, Aogostino, a pénzkölcsönző, aki halála óráján magához hívatta őt, pedig egész életében kerülte, nehogy pénzt kelljen adnia betegeinek és szegényeinek, – magához hívatta és átadta neki azt a roppant összegű pénzt, amiről azt mondta, hogy igaztalan úton jutott hozzá és most használja fel, amire jónak látja, „pro remedio animae”: lelkének megmentésére.⁴ Azután mellére tette sovány, egészen elszáradt és megfeketedett kezét és meghalt.

Künn csend volt és éjszaka, és a Szent gondolatai átszállottak Sziéna falain.

Látta a többi városokat, amelyek szintén a földből nőnek ki és elszántan kapaszkodnak bele a földbe falaikkal, pénzüikkel és pártviszályaikkal, látta a többi országokat, amiket nem ismert, egymás ellen vívott harcaikkal, látta a rajtuk túl levő országokat, amelyek a pogányság éjszakája alatt görnyedeztek és nem törődik velük senki sem, még a pápa sem, mert ő Avignonban van és nem engedik el onnét a franciák. Kísérleteire gondolt, hogy kibékítse egymással ezeket, kibékítse egymással a keresztény országokat, hogy keresztes hadjáratot indíttasson a pogányok ellen, hogy a pápát visszavigye Rómába – hasztalan volt: Isten más erőket engedett szabadon, és ő, aki csak Catherina Benincasa volt, egy posztófestő mester leánya, az Üdvösség tizennegyedik századában, jól tudta, hogy az Ő gondolatai nem a mi gondolataink. Szerette volna, ha megtérnének mind a félszigeten kóborló rablóvezérek, és inkább a pogányok leverésére fordítanák erejüket és bátorságukat, szerette volna, ha

⁴ Szent Katalin aktáiból.

kibékülnének egymással mind a viszálykodó keresztény nemzetek, ha a pápa újból Rómába jönne Avignonból, ha a pogányok fölé Világosság virradna. Ezért bőjtölt és imádkozott – de az Ő tervei kifürkészhetetlenek s bármennyire igyekszünk is beléje nézni, mint ismeretlent ismerjük meg őket.

De most csend volt és a pestis súlyosan függött az éjszakában Sziéna fölött. Irgalmatlan dühöngése nem készült csillapodni, sőt inkább egyre nőtt és pusztulással fenyegetett mindenkit, akiket szeretett, mint testvéreket, rokonokat, barátokat, ismerősöket és honfitársakat. S mellén összetett karjai alatt megdobbant szíve, amely sziénai volt: ez a földbe nőtt város abba is belekapaszkodott bástyaival és tornyaival.

Sok mindent kértem, hogy visszaadhassam neked, Uram – imádkozott a Virrasztó a város felett a koromfekete hűvös éjszakában, – sok mindent kértem, hogy visszaadhassam, de most csak magamnak kérek. Add nekem Sziénát, a városomat, ahol felnőttem, ahol mindenkit ismerek, ahol mindenki ismer engem: szüntesd meg felette a pestis dühöngését. Lásd: nagy dolgokat akartam tőled kérni mindig: az egész Föld megtérését, a keresztény országok kibékülését, a kereszténység bajainak megszűnését, Itália bajainak orvoslását, – most már csak egy várost kérek tőled, mert nem vagyok méltó arra, hogy ilyen nagy dolgokra légy kegyes az én kedvemért ...

Így imádkozott órákon át és könyörgött:

– Ha benne van terveidben ez a fájdalom, ami éri őket, ha ez a fájdalom szolgál valamire, talán bűneik súlyát törli le: ruházd rám ezt a fájdalmat. Íme: kész vagyok elviselni fájdalmuk összességének súlyát én magam, ruházd azt rám és én viselni fogom, bármily hosszú életet akarsz adni nekem. Küldd rám próbaképpen fájdalmadat, akár ebben a pillanatban és én kész vagyok igent mondani rá.

Az éjszaka és a sötétség tovább is mozdulatlan maradt és neki nem válaszolt senki sem, mintha üressé lett volna a világűr, ő pedig bágyadt volt a megfeszített virrasztástól és imádkozástól. Odalépett az ablakhoz és alákémlt. Az egész város sötét úrben, ahova kitekintett.

Ebben a pillanatban elérte őt a látomás, amelyre egész éjszaka várt. Ez a látomás nincsen benne Szent Katalin aktáiban s az írónak is hiányoznak szavai, hogy elmondja. Az egész város nyomorúságát látta, Sziéna összes pestiseseit s hatalmas szíve az Úr elé vitte valamennyiök fájdalmát.

Ezalatt pedig Isotta ott volt szobájában, ahol ama világos fényű bizánci mécses sugárzott fényt a falakra, függönyökre és az ágyra. Ott feküdt Niccolo s a mécs megvilágította beesett, csontig lesoványodott arcát és kemény, szinte vasból kovácsolt orrát. Szeme egészen árnyékba süppedt és mozdulatlan vonásaival olyan volt, akár egy halott. Fehér lepedővel volt letakarva s az ágy előtt ott térdelt Isotta, egészen kimerülve a virrasztástól. Aludt, fűrtös ifjú fejét uráé mellé hajtva, nem félve a pestistől, hanem magát kínálva neki férje helyett. Egyik karját a férfi feje alá tette és viselte annak súlyát, hogy legkisebb mozdulatára is felébredjen, így aludtak mozdulatlanul mind a ketten, oly mozdulatlanul, hogy óráknak tetszettek a felettük múló percek, mikor meglibbent a szoba függőnye és belépett az öreg Tagliacci. Először lépett be hozzájuk, mióta lányának férje a házában volt és három napba került, míg elszánta magát arra, hogy megnézi: hogyan viaskodik leánya a halállal ama idegen férfi életéért. S amikor elnézte őket így, fej-fej mellett, nem tudta megtagadni, hogy az idegen férfi arca illik az ő leányaéhoz és feltűnt neki az is, hogy Niccolo mennyire hasonlít öhozá. Sokáig nézte őket összefont karokkal és azon gondolkozott, hogy miért ne lehetne az idegen férfi a Tagliacci-ház jövőendő ura? Megmutatta, hogy méltó rá, csak gyógyuljon meg. Sokáig nézte őket és szemében, felesége halála óta először, forrón és a keserűség sós ízével, megjelent az első könny.

A Szent pedig ott találta magát szobájában, és leborulva, a padló nyers tégláihoz nyomta arcát:

– Bocsáss meg nekem, Uram, hogy tovább harcolok veled és nem engedlek el addig, amíg meg nem adod, amit kérek. Ha adtam neked valamit, ami az enyém volt, akkor az asszony boldogsága volt, az asszonyé, aki boldog lett volna férje mellett, míg gyermekek karja fonódik nyaka köré. De én neked adtam a boldogságot, és most kérek: add azt ezeknek az asszonyoknak. Visszakérem azt, amit adtam – és cserébe büntess meg azzal a fájdalommal, amit előbb kértem, de add őket nekem. Ha odaadhatod a te szenvedésed embertől felfogható árnyékának egy parányi részét, add nekem azt, kész vagyok elviselni. Ezt a várost add nekem, pestises betegeit add nekem, gyógyítsd meg őket.

S amint a hűvös téglákhoz értette forró fejét, az elkezdett fájni, mintha a téglá horzsolása lenne. Majd lassan-lassan alácsordult valami a homlokán, végül elviselhetetlen fájdalmat kezdett érezni a kezeiben, lábaiban, végül baloldalán, oly elviselhetetlent, hogy szemei zavarosak lettek a fájdalomtól és a mécs fénye sötétségbe veszett a szemei előtt, így küzdött imádkozva hajnalig, miközben keleten zölden, majd sárgán, derengeni kezdett a virradat és a madarak énekelni kezdtek a torony körül.

De Alessia megparancsolta, hogy mivel nagyon kimerültnek látta őt, ne háborgassák mindaddig, amíg maga nem jelentkezik. Így vártak rá hajnalon és egész reggelen át, míg végre részint azért, mert közölniök kellett egy hírt, részint amiatt, mert aggódtak, hogy talán beteg és nem tud jelt sem adni arról, beléptek a toronyba.

A földön térdelve találták őt az ágya előtt, amely érintetlen volt. De Alessia nem látta meg ezt, hanem ujjongva rohant hozzá:

– Catherina, mindenfelől azt a hírt hozzák hozzánk, hogy éjfél óta senki sem halt meg és minden beteg jobban lett. Sziénában megszűnt a pestis!

Catherina fel akart állani.

Az ablakon gazdag, aranyosan sugárzó kékben ömlött be a napfény, az azúroson kék ég mélye előtt fecskék surrantak tova. De körülötte ismét fekete lett a világ és ismét le kellett hunynia szemeit. Amikor kinyitotta, látta még a nap arany kékét, a kék eget, a fecskéket és alant Sziéna házainak tengerét és gyermekkacagás szélben hajlongó harangozása csengett feléje nagyon messziről.

– Mindannyioknak én leszek az anyja – gondolta boldogan és ismét sötét lett körülötte a világ: ájultan esett össze fájdalmától az Őt Sebnek, amelyet ettől a naptól kezdve haláláig viselt.⁵

Utószó

Mivel ez a regény az érettebb ifjúság számára készült s az érdeklődhet a csodálatos Szent rendkívüli alakja és egyénisége iránt, itt adjuk rövid életrajzi vázlatát, főleg azokra az eseményekre terjeszkedve ki, amelyek regényünk ideje *után* következtek.

1347-ben született, szülei közepes módú kisiparosok, ő maga *született* szent: négyéves korában már látomásai vannak. Mivel rendkívüli szépség volt – olyan, amilyennek a regény leírja, közepes, karcsú termet, elefántcsontszínű, kicsiny arcában óriási fekete szemek – szülei férjhez akarták erőszakolni. De ő apáca akart lenni, mire hogy ezt kiverjék a fejéből, a legdurvább házimunkákra fogták. Ő egyrészt kitartott elhatározása mellett, másrészt alázatosan engedett parancsaiknak – s ezeken a mosogatóvízbe merült kezekén virultak ki a

⁵ Ezt a jelenetet ábrázolja Antonio Bazzi oltárképe, a Sziéna Legenda címképe.

Szent Sebek s ezek a kezek voltak arra hivatva, hogy belenyúljanak tartományok és az Egyház sorsába.

Szülei végre megengedték, hogy apáca legyen; jelentkezését azonban először elutasították azzal a megokolással, hogy túlságosan szép, félő, hogy emiatt sokan fogják utólag zaklatni.

Két év múlva, amikor Katalin újra jelentkezett felvételért, nem emelheték többé ellene ezt a kifogást. Az a rendkívüli szépség, amely miatt addig mint korának legszebb lányát ismerték: odavolt. Tönkretette böjttel, virrasztással, betegápolással. Akkoriban – a kor hiányos egészségi és orvosi ismeretei miatt – a leggyakoribb betegségek közé tartoztak a különféle kiütések. Ezeket újra meg újra elkapta betegeitől, de ki sejtette volna, hogy eme kelései egykor úgy fognak tündökölni dicsőségén, mint a drágakövek vagy a rózsák ...

Mindenesetre: most már felvehették a tagok közé. S a fehér gyapjúköntössel és a fekete köpennyel együtt fölvette Catherina Benincasa azt a páratlan szerepet is, amelynek bűvölete először maga alá igázott egy kis társaságot, azután egy várost, azután egy tartományt, végül az egész korszakot.

Mivel egyike a legnagyobb külső tevékenységet kifejtett szenteknek: előre is le kell szegezni róla, hogy szent volta nem külső tevékenységében van. A szentség: nem az emberekkel, hanem az Istennel szembeni viszony. Ezt legjobban jellemzi regényünkben is elbeszélte esemény a Carroccióról, amelynek bűnöseit el kell kérni Krisztustól, felkiáltva hozzá: Add őket nekem! – hosszú évek szentsége, egy lélek és Isten kapcsolatainak zárt és égő titkai vannak a három szó mögött; ki tudna rámerészkedni ennek a kapcsolatnak misztikus mezőire. Pedig ő ezeken élt, az emberek közé csak leszállt a maga magasaiból, – de olyan égő sugárzást hozott onnét magával, hogy mindenki meghátrált annak kiadásai előtt.

Pedig ez a csodálatos leány: nem tudott írni és olvasni, azaz csak élete végén tanult meg. Leveleit és írásait úgy diktálta, részint gyóntatóatyjának, részint társnőinek, –s íme: írásai, különösen a misztikus tartalmúak, a világirodalom remekírói közé emelik. Amit Dante stílusa a versben jelentett, ugyanazt jelenti Catherina Benincasa prózája. Ez azonban csak a forma kérdése; a stílus, az írás gyönyörű művészete még senkit sem tett szentté, legfeljebb a szentség égő sugárzásai ütköznek ki a stíluson is. Misztikus munkái tartalmuk szerint is a misztikus irodalom legdrágább kincsei köze tartoznak. Bámulatos biztonsággal és nyugalommal ír Isten és a lélek viszonyáról, teológiai tudás nélkül is. Ez természetesen nem lehet bátorítás mindenki számára, hogy tudás nélkül merészkedjék bele a misztika régióiba és Szent Katalin példájára hivatkozzék. „Ő természetfeletti úton nyert oktatást” állapítja meg róla szószerint az őt szenttéavató pápai bulla. Szóval Szent Katalinnak azért lehet tudomása, biztos és helyes tudomása Istennek és a léleknek viszonyáról, mert Ő élte ezt, ez volt a légköre.

Politikai levelei szintén a kor irodalmának kincsei közé tartoznak. És azonkívül: korának legnagyszerűbb hatóerői közé! Íme, az egyszerű származású és írástudatlan dominikánus apáca, de Isten Gyermekai közt egyike a legnagyobbaknak, született hercegnő: túlnyúl kezeivel városának falain és ezek a munkától eldurvult, betegápolástól és stigmáktól sebes kezek ahová csak lehullatják a maguk szivárgó véré, mindenütt megállítják a vért, – micsoda roppant és tüneményes hatalom, amely az iparos Benincasa-ház egyik parányi kamrácskájából sugárzik elő és meghajolnak előtte rablóvezérek, hercegek, bíborosok és pápai követek.

Először Firenzében volt – egyszerű apáca létére, ami példátlan ebben a korban, hiszen ez nem ismerte a nők közéleti szereplését! –pápai követ. Firenze akkor egyházi átok alatt állott s a firenzei nép esengve rohanta meg Itália híres Szentjét, amikor bevonult a városba. Teremtsen békét a viszálykodó pártokkal, békítse ki őket a pápával és főképpen: hozza vissza a pápát Rómába. És Catherina Benincasa, a posztófestőmester leánya, a kis apáca; elindult Avignon felé, hogy a francia királyok páncélos öklei közül elhozza azt, akit tárgyalások,

könyörgések és egyéb kísérletekkel nem tudtak kiszabadítani onnét, a francia erőszak és cselszövények acél és selyem fonadékából.

Ma már nehéz elképzelni, még nehezebb elképzeltetni, micsoda rettenetes akadályok gördültek a kicsiny apáca útjába, amikor arra vállalkozott, hogy a pápát elhozza Avignonból, vissza Rómába.

Majdnem azt lehet mondani, hogy a pápa fogoly volt, a francia királyok politikájának és a nagy francia kikötőváros roppant bástyáinak foglya. Ezek a bástyák és a vár: máig is megvannak. Ott mélyesztik bele karmaikat, mint valami megkövesedett őś-állat romladozó gigantikus csontváza, a délfancia tengerpartnak és a Rhône torkolatának iszapjába. A francia királyok dárdái és íjai a városfalakon, a középben emelkedő fellegrvár hatalmas és komor kőodúiban pedig, ahol a pápák székeltek: francia és franciapárti bíborosok és kamarások cselszövényei. Páncélos öklök és intrikákat lebonyolító sima kezek őrizték itt a pápát, aki jóakarátú, élesesű, de ideges és félénk ember volt, semmiképpen sem nagyméretű egyéniség.

Őles falak köré vájt komor, keskenyablakú odúk és termek, – ezek őrizték íme a pápát és ezek közt úgy jelent meg Catherina Benincasa, mint az akkori világnak kétségtelenül legkülönösebb jelensége. Most, előkelő környezet számára és nagyszabású szerepben, a szerephez illően a gyöngéd és finom apáca vonásai voltak azok, amik legélesebben kiűtköztek rajta. Sem öltözetében sem viselkedésében nem volt semmi szokatlan, de a kicsiny és vézna termet a maga tiszta, fehér rendi ruhájában, gyolccsal bekötött vérző kezei, rendkívűl kicsiny arcában óriási nagynak ható sötét szemei: valami megzavaróan más világból valók voltak, mint ama páncélok, kardok, dárdák, íjak, politikai számítások és intrikák, amelyek körülvelték Krisztus földi Helytartójának e kőodvak közé erőszakkal zárt földi trónját. A pápa és a király kancellárjai, diplomatái és kapitányai előtt a csodálatos apáca volt titokzatos, idegen és megközelíthetetlen, aki előtt meg kell hátrálni, ha alakján túl felgyűlnak a túlvilág fényei.

Mert XI. Gergely pápa: végűl nem tudott ellenállani! Egész váratlanul, eltitkolt előkészűletek után, néhány hozzá és a római székhely gondolatához hű bíborossal: nekivágott a téli tengernek. Mondhatni úgy szűkött meg Avignonból. A pápai gályák, amikhez egy téli hajnal derengésében vonult le, gyorsan felszedték horgonyukat és egyszerre csak eltűntek a haragos, ólomszűrke tenger hullámtorlaszai közt. Az akkori primitív hajózási ismeretek mellett rendkívűl vakmerő és kockázatos vállalkozás volt ez: télen általában szűnetelt a hajóközlekedés.

Szent Katalin nem mehetett velűk, de megbeszűlték, hogy aki előbb ér Génűába, megvárja a másikat. – Szent Katalin tehát a legrövidebb úton gyalogolt csapatával Génua felé.

Alig van természetesebb, mint az, hogy az ember betegen, bizonytalanságban a csűggedés kísértéseinek van kitéve. Ez történt a pápával és kíséretével is. Néhány nap előtt még nyugalomban és fizikai biztonságban az óriási avignoni fellegrvár bástyafalai mögűtt, melegben és megszokott kényelemben, – most pedig ellűkve maguktól kényelmet és biztonságot, itt hánűdnak a téli tenger jeges szelében, otromba gályákon, vízzel átitatott gerendák közt, nedves és szűdűletesen ingó hajókabinban, fázva és tengeri betegségtől elgyűtűrve, körülűttűk csak víz és vihar, amibe még a királyi gályák sem mernek utánuk merészkűdni. De mi lesz, ha ez mégis megtűrténik és elfogják őket? S ha ez nem is történik meg: mi lesz majd Rómában, ahol a kűznép várja ugyan a pápát, de a Város és a Campagna rettenetes bárói, a Colonnák, Orsiniek, Frangipaniak és Pierleonek láncinges zsoldoscsapatokkal és vassal öklűkben készülnek fogadni őt, a fegyvertelent.

Elcsűggedve és elcsigázottan sodródtak be a génuai kikűtűbe, de ott már várta őket Katalin, és életet öntűt a csűggedőkbe. A lángból való túlvilági varázslat ismét felrűmlett

mögötte és a pápai gályák ismét nekivágtak a szeleknek és a tengernek. Több kikötőben találkoztak még, végül a pápa megérkezett Ostiába. Ott egyrészt az Örök Város hódoló követői várták, másrészt hírek, hogy a Colosseum és a bárók várai körül már hányják a sáncokat, amikben harcra készülnek. S a pápa Szent Katalin tanácsára fegyverzet nélkül, bátor diadalmenetben megindult Róma felé.

Nem történt semmi baja.

Úgy jött, mint Szent Péter, békésen, fegyveres erő nélkül és Szent Péter méltósága lefegyverezte a vad rómaiak pápaellenes pártját. A Kereszténység feje végre igazi székhelyén volt, de nem indulhatott meg a további feladatok megoldásának nagy munkája.

Ezer és ezer komor viharfelhő közt halt meg szegény XI. Gergely, miután hasztalan viaskodott ellenük és ezek viharfelhői közt választott a kereszténység egyszerre két pápát is. VI. Orbánt, akinek VII. Kelemen lett az ellenpápája. Vele folytatódtak az avignoni pápák.

Eme viharfelhők közt jelent meg Catherina Benincasa Rómában, hogy VI. Orbánnak segítségére legyen a római néppel való kibékülésében. Ezzel fejezte be munkáját: a pápaság ismét *otthon* érezhette magát Rómában, nem pedig úgy, mint valami ellenséges városban.

De ekkor már nagyon beteg volt a sziénai apáca. Még haza akart menni városába, azonban nem telt erejéből. Utolsó sóhajai és imádságai a nagy nyugati egyházszakadás elhárításáért voltak, de még meg kellett érnie, – s szenvedve, Krisztus misztikus testével, az Egyházzal együtt szenvedve halt meg 1380-ban egy római zárdában, „az egyedüllét és kínlódás égő szikláján”, amint egyik levelében írja, Krisztus békéjét kívánva e békétlen földnek.